

Waterbeheerprogramma 2022-2027

Vastgesteld 10 november 2021

waterschap
**Hollandse
Delta**

1. Inleiding	3	5 Waterveiligheid	36
1.1 Doel en status van het Waterbeheerprogramma	4	5.1 Inleiding	38
1.2 Totstandkoming van het Waterbeheerprogramma	4	5.2 Ambities en lange-termijndoelen waterveiligheid (2050)	38
1.3 Opzet, structuur en karakter van het Waterbeheerprogramma	6	5.3 Speerpunten waterveiligheid (2027)	39
1.4 Leeswijzer	6		
2 Onze Hollandse Delta	7	6 Voldoende en schoon water	48
2.1 Ons beheergebied	8	6.1 Inleiding	50
2.2 Onze waterkeringen	8	6.2 Ambities en lange-termijndoelen voldoende en schoon water (2050)	50
2.3 Onze watersystemen	11	6.3 Speerpunten voldoende en schoon water (2027)	51
2.4 Ons aandeel in de waterketen	13		
2.5 Assetmanagement	14	7 Waterketen	62
2.6 Veiligheid	15	7.1 Inleiding	64
2.7 Calamiteitenzorg	15	7.2 Ambities en lange-termijndoelen waterketen (2050)	64
2.8 Vergunningverlening, toezicht en handhaving	16	7.3 Speerpunten waterketen (2027)	65
3. De context van het WBP	17	8 Strategie en sturing	72
3.1 Inleiding	19	8.1 Inleiding	73
3.2 Trends en ontwikkelingen	19	8.2 Mogelijke rollen van het waterschap	73
3.3 Externe kaders	21	8.3 Hoe willen we werken?	74
3.4 Interne kaders	25	8.4 Het Waterbeheerprogramma als sturingsinstrument	77
4 Toekomstbestendig waterbeheer	26	Bijlagen	78
4.1 Inleiding	28	Bijlage 1 - KRW-programma Stroomgebiedbeheerplan 3	79
4.2 We beperken onze impact op klimaat en milieu	28	Tabel 1 - KRW-verplichte maatregelen	80
4.3 We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied	31	Tabel 2 - Maatregelen met inspanningsverplichting	83
4.4 We “vergroenen” en versterken de biodiversiteit	33	Bijlage 2 – Ontwerpeisen watersysteem en sturing op chloridegehaltes	84
4.5 We gaan anders om met hemelwater	35	Bijlage 3 - Beoordelingskader waterketen	85

1. Inleiding

1. Inleiding

1.1 Doel en status van het Waterbeheerprogramma

Doel van het Waterbeheerprogramma

In het Waterbeheerprogramma (WBP) van waterschap Hollandse Delta beschrijven we de doelen die we tijdens de planperiode 2022-2027 willen bereiken voor de primaire taken waterveiligheid, watersysteem en waterketen. De doelen voor deze planperiode zijn afgeleid van onze ambities voor de langere termijn (2050). Deze ambities worden, nog meer dan voorheen, beïnvloed door de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd, waar we samen met onze partners voor staan. Het omgaan met de gevolgen van een veranderend klimaat én het tegengaan van verdere klimaatverandering springen hierbij het meest in het oog. Naast de ambities voor de lange termijn en de doelen die we in 2027 bereikt willen hebben, gaat het Waterbeheerprogramma ook in op de strategie om te komen tot realisatie van deze doelen. De doelen voor 2027 en de strategie vormen de basis voor de concreet uit te voeren maatregelen. De maatregelen zelf maken geen deel uit van dit WBP, maar bepalen we elk jaar opnieuw in het kader van onze reguliere planning- en controlcyclus.

Voor ons bestuur is het Waterbeheerprogramma een belangrijk middel om te kunnen sturen op de doelen die we willen bereiken. Voor de werkorganisatie biedt het WBP het kader voor de uitwerking en uitvoering van de maatregelen, voor het beheer en onderhoud en voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. En voor de buitenwereld maakt het WBP inzichtelijk wat het waterschap wil bereiken en hoe we samen willen werken met andere partijen.

Relatie met vigerende plannen

Dit WBP is de opvolger van het Waterbeheerprogramma 2016-2021. Het oude plan komt te vervallen op het moment dat het nieuwe WBP in werking treedt. Voorts hebben we onze maatschappelijke opgaven uit Maat op Klimaat (vastgesteld januari 2019) zo veel mogelijk verwerkt in dit Waterbeheerprogramma.

Juridische status

Dit Waterbeheerprogramma is een beheerplan conform artikel 4.6 van de Waterwet. Met het vaststellen van dit WBP voldoen we aan onze wettelijke plicht om te beschikken over een (actueel) beheerplan.

Naar verwachting treedt in 2022 de Omgevingswet in werking. Bij het opstellen van dit Waterbeheerprogramma is rekening gehouden met deze nieuwe wet, die een verregaande vereenvoudiging van de wetgeving voor ontwikkeling en beheer van de leefomgeving beoogt door tientallen wetten en honderden regels te bundelen. Daarvoor hebben we gebruik gemaakt van de Handreiking Waterbeheerprogramma's van de Unie van Waterschappen. Overigens heeft de wetgever met de integratie van de Waterwet in de Omgevingswet geen veranderingen beoogd voor het instrument Waterbeheerprogramma.

Juridische doorwerking

Het Waterbeheerprogramma heeft geen directe (juridische) externe werking en aan het Waterbeheerprogramma kunnen door derden geen rechten worden ontleend. Besluiten, regelingen en verordeningen die op het Waterbeheerprogramma worden gebaseerd kunnen wel leiden tot verplichtingen voor derden, bijvoorbeeld via de waterschapsverordening.

1.2 Totstandkoming van het Waterbeheerprogramma

Voorbereiding en participatie

Het opstellen van het Waterbeheerprogramma en het participatieproces vonden plaats tijdens de coronacrisis. Door strenge maatregelen om de verspreiding van het coronavirus te beperken, waaronder enkele "lockdowns", konden fysieke overleggen vaak geen doorgang vinden. In plaats daarvan zijn online alternatieven ingezet.

Zo hebben in de periode mei tot en met oktober 2020 vier online bijeenkomsten plaatsgevonden met de Verenigde Vergadering, het algemeen bestuur van het waterschap. Tijdens deze bijeenkomsten zijn achtereenvolgens de lange-termijnontwikkelingen, de lange-termijndoelen en de doelen voor de planperiode 2022-2027 voorgelegd aan het bestuur, en was er ruimte voor reflectie en discussie. Resultaten van deze interactieve werkwijze klinken door in dit Waterbeheerprogramma.

Voor de gezamenlijke participatie met onze stakeholders hebben we op 4 februari 2021 een online bijeenkomst georganiseerd. Deze bijeenkomst was bedoeld voor medewerkers van mede-overheden, vertegenwoordigers van belangenorganisaties en andere belanghebbenden en geïnteresseerden. Ruim 70 deelnemers maakten gebruik van deze mogelijkheid om mee te denken over de doelen van het Waterbeheerprogramma.

Figuur: Achter de schermen bij de participatiebijeenkomst van 4 februari 2021

Voorts hebben we een ambtelijke conceptversie van het Waterbeheerprogramma begin april 2021 opengesteld voor consultatie. Diverse instanties hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om op dit concept te reageren. De uitkomsten van deze consultatieronde hebben we verwerkt in het ontwerp van het WBP.

Voor diverse deelonderwerpen uit het WBP hebben we overigens eerder al separate informatie- en participatietrajecten georganiseerd. Denk hierbij aan het gebiedsproces voor waterkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water in de eerste helft van 2020 en aan de externe consultatie over onze nieuwe Groenvisie. Daarnaast zijn we als waterschap over diverse andere onderwerpen, zoals ruimtelijke adaptatie of de (afval)waterketen, doorlopend in gesprek met gemeenten en andere belanghebbende partijen.

Vaststelling in ontwerp

Het Waterbeheerprogramma is op 9 juni 2021 oordeelsvormend besproken in onze Verenigde Vergadering en werd op 6 juli 2021 in ontwerp vastgesteld door het college.

Inspiraakprocedure en definitieve vaststelling

Conform de Waterwet en de provinciale verordening moet het ontwerp-Waterbeheerprogramma ten minste zes weken ter inzage worden gelegd. Deze periode moet bovendien vallen binnen de termijn van zes maanden waarin het ontwerp-Nationaal Waterprogramma en de bijbehorende Stroomgebiedbeheerplannen voor de Kaderrichtlijn Water (zie ook hoofdstuk 6 en bijlage 1) ter inzage liggen. Die termijn liep van eind maart tot en met eind september 2021. Het ontwerp-Waterbeheerprogramma hebben we van 12 juli tot en met 6 september ter inzage gelegd voor de inspraak. Tijdens deze periode konden inwoners van het waterschap en andere belanghebbenden zienswijzen tegen het ontwerp-WBP kenbaar maken. De resultaten van de inspraakprocedure hebben we vastgelegd in een afzonderlijke Nota van Beantwoording, die tegelijk met het Waterbeheerprogramma is vastgesteld door de Verenigde Vergadering van het waterschap.

Goedkeuring en beroep

Op 1 juli 2014 is de Waterwet gewijzigd. Door deze wijziging hoeven Waterbeheerprogramma's niet meer te worden goedgekeurd door de provincie. Ook is het door deze wetswijziging niet meer mogelijk om tegen een Waterbeheerprogramma in beroep te gaan bij de rechter.

PlanMER en passende beoordeling

In een PlanMER kunnen mogelijke milieueffecten van een plan in beeld worden gebracht. Gelet op het abstractieniveau van dit Waterbeheerprogramma is afgezien van het opstellen van een PlanMER. Hierbij is, gelet op jurisprudentie, met name van belang dat we in het WBP geen concrete voorstellen doen voor structurele peilverlaging.

Voor maatregelen of activiteiten in of nabij Natura2000-gebieden zou, gelet op de Natuurbeschermingswet 1998, een beoordeling nodig kunnen zijn of er sprake is van negatieve effecten op de geldende (natuur)doelstellingen voor deze gebieden: een zogenaamde "passende beoordeling". Ook dan ontstaat er een PlanMER-plicht, maar ook daarvoor geldt dat we in het Waterbeheerprogramma alleen op een hoog abstractieniveau mogelijke maatregelen in beeld brengen. Het uitvoeren van een passende beoordeling c.q. het opstellen van een PlanMER heeft daarom ook in dit geval geen toegevoegde waarde.

1.3 Opzet, structuur en karakter van het Waterbeheerprogramma

Bij het opstellen van dit Waterbeheerprogramma hebben we voortgebouwd op de basis die er al lag vanuit ons vorige plan. Ten opzichte van het vorige WBP hebben we wel een aantal belangrijke aanpassingen gedaan.

Het vorige Waterbeheerprogramma kende een Statisch en een Dynamisch deel. Het Statisch deel bevatte alle doelen en in het Dynamisch deel waren vervolgens, per doelstelling, alle uit te voeren maatregelen opgenomen. Het vorige WBP was daarmee weliswaar heel “SMART” uitgewerkt, maar tegelijkertijd wel erg gedetailleerd en daardoor soms onvoldoende flexibel. In de praktijk bleken delen van het maatregelpakket al na relatief korte tijd achterhaald te zijn. In dit nieuwe WBP hebben we het onderscheid tussen het Statisch en Dynamisch deel dan ook losgelaten en nemen we geen gedetailleerd uitgewerkte maatregelen meer op.

Wel hebben we de doelenstructuur van het vorige Waterbeheerprogramma verder verfijnd. Zo is, door het benoemen van een beperkt aantal speerpunten per thema, meer (bestuurlijke) focus aangebracht in de doelen voor de planperiode. De speerpunten zijn te beschouwen als de hoofddoelen, waar we in 2027 zichtbaar voortgang op willen hebben geboekt.

Bij elk speerpunt hoort een aantal subdoelen met bijbehorende acties. Deze geven – op hoofdlijnen – aan wat we de komende jaren gaan doen om onze doelen te halen. Waar mogelijk hebben we subdoelen en acties kwantitatief beschreven (resultaat), maar als dat niet mogelijk of niet relevant was hebben we een kwalitatieve beschrijving gegeven (inspanning).

Bij elkaar vormt het geheel van speerpunten, subdoelen en acties de basis voor alle concreet uit te voeren maatregelen. Deze maatregelen staan niet in het WBP, maar landen in veelal meerjarige investerings-, onderhouds- en beheerprogramma's en (uiteindelijk) ook in onze reguliere planning- en controlcyclus, waarbinnen de Programmabegroting een centrale rol vervult. Met het vaststellen van de Programmabegroting worden jaarlijks middelen beschikbaar gesteld om de maatregelen te kunnen uitvoeren.

Diverse onderwerpen in dit Waterbeheerprogramma kunnen we op dit moment nog niet uitwerken in concrete maatregelen. Daarvoor moeten we eerst nog nader onderzoek doen, of we moeten het onderwerp eerst nog verder uitwerken in een aparte beleidsnotitie. Ook hebben lang niet alle maatregelen een fysiek karakter. Denk bijvoorbeeld aan het actualiseren van beleidsregels of het aanpassen van bepaalde (werk)processen.

Door alle bovengenoemde aanpassingen is het karakter van dit Waterbeheerprogramma duidelijker geworden: een strategisch beleidskader dat jaarlijks nadere uitwerking behoeft.

1.4 Leeswijzer

Na deze inleiding geven we in hoofdstuk 2 een beschrijving van ons beheergebied en onze taken, waarbij we ook ingaan op de manier waarop we onze assets beheren en onderhouden. Ook onderwerpen als calamiteitszorg en vergunningverlening, toezicht en handhaving komen aan bod.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de context waarbinnen dit Waterbeheerprogramma is opgesteld. Toekomstige trends en ontwikkelingen worden beschreven, evenals juridische en beleidsmatige kaders. Dit kunnen kaders van externe partijen zijn, maar ook van onszelf.

Hoofdstuk 4 gaat dieper in op het toekomstbestendig maken van ons waterbeheer. De thema's klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en biodiversiteit staan hierbij centraal. Ook gaan we in dit hoofdstuk in op de manier waarop we omgaan met hemelwater.

Daarna beschrijven we in de hoofdstukken 5 t/m 7 de ambities, speerpunten en acties voor achtereenvolgens waterveiligheid, voldoende en schoon water en waterketen.

Tot slot geven we in hoofdstuk 8 handvatten voor de uitvoering van dit WBP, waarbij we vooral ingaan op de diverse rollen die het waterschap daarbij kan innemen. Ook gaan we in op de functie van het Waterbeheerprogramma als sturingsinstrument.

2. Onze Hollandse Delta

2 Onze Hollandse Delta

2.1 Ons beheergebied

Ons beheergebied ligt in het zuiden van de provincie Zuid-Holland en bestaat volledig uit eilanden: Goeree-Overflakkee, Voorne-Putten, Rozenburg, Tiengemetten, de Hoeksche Waard, IJsselmonde en het Eiland van Dordrecht. Het gebied wordt begrensd door de Nieuwe Waterweg, de Nieuwe Maas, de Noord, de Beneden Merwede, de Nieuwe Merwede, het Hollands Diep, het Krammer-Volkerak, de Grevelingen en de Noordzee.

Ons gebied is waterstaatkundig gezien dynamisch en uniek door de ligging in de Zuidwestelijke Delta en Rijn-Maasmonding, de structuur van eilanden die elk volledig omgeven worden door rijkswateren en de invloed van zowel de Noordzee als de grote rivieren. Ook het landgebruik in ons gebied is bijzonder divers en loopt uiteen van sterk verstedelijkte gebieden tot grootschalige, open polderlandschappen. Een wereldhaven, een buitendijks gelegen historische binnenstad, het strand, uitgestrekte landerijen, een aantal natuurgebieden van internationale allure, historische havenkanalen die diep landinwaarts gelegen dorpen verbinden met het buitenwater – je vindt het allemaal in onze Hollandse Delta.

Kaarten en kengetallen

Kijk voor kaarten, kengetallen en andere (geografische) informatie op ons Opendata Portaal:
data-wshd.opendata.arcgis.com

2.2 Onze waterkeringen

De waterkeringen in ons gebied kennen allerlei verschillende verschijningsvormen, variërend van volledig bebouwde, nauwelijks als zodanig herkenbare dijken in het stedelijk gebied tot de typisch Hollandse grasdijken in en om de polders. Bovendien vervullen veel wegen op waterkeringen een belangrijke rol in de ontsluiting van het gebied. De duingebieden op Goeree en Voorne nemen door hun unieke natuurwaarden een bijzondere plaats in.

Primaire waterkeringen

Het beheergebied van Hollandse Delta bevat zeven dijkkringen: gebieden die door een stelsel van primaire waterkeringen en/of “hoge gronden” worden beschermd tegen een overstroming door stormvloed op zee, hoogwater op de grote rivieren of een combinatie van beide factoren. Het betreft de dijkkringen 17 t/m 22 en 25 uit de Waterwet. In totaal beheert het waterschap 327 km rivier- of zeedijken en 35 km aan zeewerende duinen.

De primaire waterkeringen rondom de zeven dijkkringen zijn onderverdeeld in zeventien zogenaamde dijktrajecten. Voor elk dijktraject gelden twee in de Waterwet vastgelegde normen: de signaleringswaarde en de ondergrens. Beide normen betreffen overstromingskansen.

Signaleringswaarde

Als de overstromings- of faalkans van een dijktraject volgens de periodieke wettelijke beoordeling groter is dan deze waarde, moet dit worden gemeld aan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Er dienen voorzieningen te worden getroffen om te voorkomen dat de faalkans op termijn groter wordt dan de ondergrens.

Ondergrens

Dit is de overstromings- of faalkans waarop de waterkering minimaal berekend moeten zijn. De ondergrens is dus de maximaal toelaatbare waarde van de overstromings- of faalkans. Als hieraan wordt voldaan, is dus minimaal het basisbeschermingsniveau gewaarborgd. Voor de meeste dijktrajecten geldt dat de ondergrens een factor drie kleiner is dan de signaleringswaarde.

De signaleringswaarde en ondergrens van onze dijktrajecten zijn online te raadplegen via waterveiligheidsportaal.nl.

Regionale waterkeringen

Behalve de primaire waterkeringen beheren we ook verschillende soorten regionale waterkeringen:

- boezemwaterkeringen beschermen de langs boezems gelegen (polder)gebieden tegen het water dat door gemalen op de boezem wordt uitgeslagen. In totaal beheren we 96 km boezemwaterkering;
- compartimenteringskeringen zijn binnendijken die een dijkkring in diverse compartimenten verdelen. Zo kan in het geval van een overstroming het overstromende gebied worden beperkt. We beheren 208 km compartimenteringskeringen. Daarnaast zijn er 71 km regionale waterkeringen die zowel de functie van boezemkering als van compartimenteringskering kunnen hebben;
- voorliggende keringen bieden gebieden die buiten de dijkkring zijn gelegen enige bescherming tegen een overstroming en beperken op sommige plaatsen de belasting van de primaire kering. We beheren 11 km aan voorliggende kering.

Buitendijkse gebieden

Circa 20% van ons beheergebied ligt buiten de primaire waterkeringen. Deze buitendijkse gebieden hebben verschillende functies:

- (laaggelegen) natuurgebieden die regelmatig overstromen;
- industrie- en haventerreinen die bewust hoog zijn aangelegd, waardoor de kans op en de gevolgen van een overstroming zeer beperkt zijn;
- woongebieden die over het algemeen ook hoger zijn aangelegd, waardoor het risico op een overstroming eveneens beperkt is.

Beheer en onderhoud

Het uitvoeren van beheer en onderhoud aan de waterkeringen en kunstwerken is een belangrijke activiteit om de keringen in goede staat te houden. Deze activiteit vormt een onderdeel van de zorgplicht voor de waterkeringen. Veel onderhoud doen we zelf, maar we zien er ook op toe dat andere onderhoudsplichtigen, zoals pachters, het noodzakelijke onderhoud verrichten. Zo wordt ieder jaar het onderhoud, dat gedaan moet zijn voordat het stormseizoen in oktober begint, ook uitgevoerd en gecontroleerd.

De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) ziet namens het Rijk toe op de invulling van de zorgplicht door de waterschappen. De wijze waarop het waterschap invulling geeft aan de zorgplicht is aan het waterschap zelf. Als Hollandse Delta willen we meer risicogestuurd gaan beheren en onderhouden. Risicosturing houdt in dat we bij de uitvoering van het werk keuzes maken op basis van geïdentificeerde risico's voor de waterveiligheid en de wijze waarop we deze risico's willen beheersen.

Terugkerende kernactiviteiten in dat kader zijn de voorjaars- en najaarsinspecties op de primaire waterkeringen en het testen en bedienen van kunstwerken in de waterkeringen. Daarnaast inspecteren we ook de genormeerde regionale keringen (boezemkeringen).

Uitgelicht

Praktijkproef Prosper- of Hedwigepolder

De Prosper- of Hedwigepolder ligt op de grens van Nederland en Vlaanderen en wordt weer een getijdennatuurgebied met hoog en laag water. De polder biedt straks ruimte voor overtollig water waardoor Vlaanderen beter beschermd is tegen overstromingen. Nu de dijk langs de Hedwigepolder in Zeeuws-Vlaanderen geen functie meer heeft omdat de polder aan de natuur wordt teruggegeven, kan daar een praktijkproef plaatsvinden. Bij de proef onderzoekt

het waterschap de weerstand van getijdenzand. Eén van de risico's bij dijken is dat het water door de voet van de dijk naar de andere kant stroomt. In vaktermen wordt dat 'piping' genoemd. Als het gaat om kleine hoeveelheden, is dat geen probleem, maar als het een grotere waterstroom is, kan het de dijk verzwakken.

Als uit de proef blijkt dat er veel minder water door de voet van een dijk met getijdenzand kan doordringen, kan dat voor heel Nederland een besparing opleveren van naar schatting 100 miljoen euro. Daarvoor moet dan wel de beoordelingsmethodiek worden aangepast. Op minder plaatsen hoeven dan de dijken te worden versterkt, en op plaatsen waar dat wel moet gebeuren is wellicht minder ruimte nodig.

Springertduinen

Ouddorp

Niet alleen de dijken zijn belangrijk om ons tegen het water te beschermen, ook de duinen zijn dat. Op de kop van Goeree-Overflakkee willen we de Springertduinen bij Ouddorp op een natuurlijke wijze hoger en breder maken door gebruik te maken van de wind. Door drie hellingbanen in de eerste duinenrij te maken, zal de wind het zand vanaf het strand verderop de duinen inblazen. Zo groeien de duinen mee met de langzaam stijgende zeespiegel. De huidige veiligheid tegen overstromingen wordt zo ook in de toekomst op peil gehouden.

De aanvoer van een kleine hoeveelheid vers, kalkrijk zand is ook belangrijk voor het in stand houden en ontwikkelen van de bijzondere duinnatuur. We werken in dit project dan ook nauw samen met Natuurmonumenten, die het gebied beheert.

Bramen, duindoornstruiken en brandnetels zullen plaatsmaken voor zogeheten 'Grijs duin', met een gevarieerde, lage vegetatie en meer plant- en diersoorten. Kenmerkende dieren en planten voor dit type landschap zijn de kleine parelmoervlinder, de blauwvleugelsprinkhaan, de grote tijm en het duinviooltje.

2.3 Onze watersystemen

Relatie met de buitenwateren

Typerend voor een groot deel van de watersystemen in ons beheer is de sterke relatie met het buitenwater dat de eilanden omringt. Uit het buitenwater laten we (zoet) water in de polders in, en vele gemalen slaan het overtollige polderwater ook weer op het buitenwater uit. Een groot deel van het binnendijkse gebied ligt lager dan de stand van het buitenwater. Dit heeft een grondwaterstroming naar de laaggelegen polders tot gevolg. In deze polders treedt het grondwater dan uit in het oppervlaktewater (kwel). Soms is daarbij sprake van zoute kwel, zoals op Goeree-Overflakkee, delen van Voorne-Putten en delen van de Hoeksche Waard. In andere gebieden is er sprake van zoete kwel.

De belangrijkste buitenwateren zijn:

- het Rijnsysteem en de Rijntakken; water van de Rijn en een aantal vertakkingen kwelt op in het oostelijk deel van IJsselmonde, in delen van de Hoeksche Waard en op het Eiland van Dordrecht;
- het Oude Maassysteem; water van de Oude Maas kwelt op in het zuidelijk deel van IJsselmonde, het noordoostelijk deel van de Hoeksche Waard en het noordelijk deel van het Eiland van Dordrecht;
- het Haringvlietsysteem; water van het Haringvliet kwelt op in Voorne-Putten, een deel van de Hoeksche Waard en het noordelijk deel van Goeree-Overflakkee;
- Grevelingen en Krammer-Volkerak; deze wateren hebben effect op de zuidrand van Goeree-Overflakkee.

Watersysteem en watertypen

In de poldergebieden wordt vanuit het buitenwater water ingelaten voor peilbeheer en de bestrijding van natuurlijke verzilting. In de meeste gevallen is de aaneenschakeling van peilgebieden zodanig, dat water in hooggelegen peilgebieden wordt ingelaten en dan door een systeem van hoofdwatgangen en sloten onder vrij verval (getrapt) naar steeds lager gelegen peilgebieden wordt geleid. De hoofdgemalen staan dan ook vaak in de laagstgelegen peilgebieden. In ieder peilgebied houden we de waterpeilen binnen de marge voor het seizoen.

Verreweg de meeste wateren in ons gebied hebben een duidelijke relatie met het agrarisch grondgebruik. De meest voorkomende watertypen zijn dan ook gegraven wateren zoals kanalen en poldersloten.

Daarnaast komen verspreid nog andere watertypen voor die hun oorsprong vinden in de specifieke bodemgesteldheid en/of het plaatselijk grondgebruik. De belangrijkste daarvan zijn:

- duinmeren en duinpoelen - met regenwater gevoede plassen met zeer lage chloridegehalten;
- kreken - oorspronkelijke getijdengeulen, brak of zoet en inmiddels vaak afgesloten van zee en alleen als restant in het landschap zichtbaar;
- afgesloten rivierarmen - de Binnenbedijkte Maas, de Waal (op IJsselmonde), het Brielse Meer en het Zuiderdiep (op Goeree-Overflakkee);
- wielen/kolken/walen - meestal diepe plassen die zijn ontstaan bij een dijkdoorbraak;
- overige plassen en ontgrondingsputten.

Tot slot zijn er de specifieke stadswateren zoals singels en grachten, die in vrijwel alle stedelijke gebieden aanwezig zijn. Voorzieningen als wadi's, waterpleinen en groen-infiltratiezones behoren hier ook toe.

Beheer en onderhoud

Het beheren en onderhouden van het watersysteem vergt jaarlijks een grote inspanning. Meest in het oog springend daarbij zijn het baggeronderhoud en het schoonhouden en maaien van watergangen. De normale wateren kennen een achtjarige baggercyclus. De grotere wateren hebben een aangepaste baggercyclus, waarbij de tijd tussen het baggeren soms tientallen jaren kan beslaan. Door te maaien en te baggeren voorkomen we dat watergangen dichtgroeien of dichtslibben, waardoor de aan- en afvoer van water wordt belemmerd.

De hoofdwatergangen, de dijksloten en de wegsloten, voor zover deze zijn gelegen naast wegen van het waterschap, onderhouden we zelf. Bij overige watergangen is in principe de aanliggende eigenaar de onderhoudsplichtige. Daarmee leveren zowel het waterschap zelf als andere partijen in het gebied, zoals agrariërs en gemeenten, een grote actieve bijdrage aan het waterbeheer. Als waterschap zien we toe op de naleving van deze onderhoudsplicht. Dat doen we door middel van de schouw in het najaar.

Het onderhoud vindt plaats binnen de wettelijke kaders, waaronder de Wet Natuurbescherming. Dit heeft onder andere consequenties voor de wijze waarop onderhoud gedaan wordt en voor de periode waarin dit plaatsvindt. Bij het beheer en onderhoud hebben we steeds meer oog voor de aanwezige (water)natuur en het bevorderen van de biodiversiteit. Het beheer en onderhoud aan de kunstwerken (o.a. stuwen, duikers, gemalen) vindt risicogestuurd plaats, waarbij op basis van geïdentificeerde risico's, beheersmaatregelen en de bedrijfswaarden keuzes worden gemaakt.

Uitgelicht

Nieuwe Dordtse Biesbosch

Sinds 2019 is Dordrecht een groot natuur- en recreatiegebied rijker: de Nieuwe Dordtse Biesbosch. Het ligt ten zuiden van de stad Dordrecht. Het is ongeveer 530 hectare groot, vergelijkbaar met 1000 voetbalvelden. Het is een gevarieerd agrarisch, natuur en recreatief gebied voor wandelaars, fietsers en ruiters. De Nieuwe Dordtse Biesbosch is een gezamenlijk project van landbouw-, natuur- en milieuorganisaties, de gemeente Dordrecht, de provincie Zuid-Holland, Staatsbosbeheer, het Parkschap Nationaal Park De Biesbosch en ons waterschap.

Watersysteem

Het watersysteem is een belangrijk onderdeel van de Nieuwe Dordtse Biesbosch. Via het pompgebouw aan de Nieuwe Merwedeweg halen we vers water uit de Nieuwe Merwede. Dit water komt eerst in de bezinkplas. Hier kan het meegevoerde slib uit het rivierwater bezinken. Vervolgens stroomt het water door sloten met rietoevers. Deze natuurvriendelijke oevers hebben een zuiverende werking op het water. Hierdoor verbetert de kwaliteit aanzienlijk en krijgen we schoner water in de stad, het natuurgebied en het landbouwgebied binnen de dijken van het Eiland van Dordrecht. Ook is de waterberging fors toegenomen. De Nieuwe Dordtse Biesbosch verbindt de Dordtse Biesbosch in het westen met de Sliedrechtse Biesbosch in het oosten. Dit is een zogenaemde "natte verbinding": waterrijke delen wisselen droge stukken af. Hierdoor ontstaat een afwisselend natuurgebied van grasland, moeras en water.

2.4 Ons aandeel in de waterketen

De waterketen bestaat uit het geheel van de drinkwatervoorziening, de riolering en de afvalwaterzuivering. Het beheer van deze keten is verdeeld over de drinkwaterbedrijven, alle gemeenten in het gebied (riolering) en het waterschap (transport en zuivering van afvalwater). Onderdeel van de waterketen is de afvalwaterketen: het geheel van riolering en zuivering.

Waterschap Hollandse Delta zorgt voor het transport (vanaf een met de gemeenten overeengekomen verzamelpunt) en de zuivering van het aangeboden communale afvalwater van de gemeenten. Binnen ons verzorgingsgebied hebben we 64 rioolgemalen en 183 km persleiding in eigendom en beheer. Het afvalwater wordt gezuiverd op 20 rioolwaterzuiveringsinrichtingen (rwzi's) die gezamenlijk het afvalwater van 1,3 miljoen inwonerequivalenten zuiveren. Hiermee leveren we een belangrijke bijdrage aan gezond oppervlaktewater in het zuiden van de provincie Zuid-Holland.

In ons beheergebied is een groot deel van het vrij-vervalrioolstelsel van het type gemengde riolering met ongeveer 800 riooloverstorten. Een kleiner deel is van het type gescheiden of verbeterd gescheiden rioolstelsel. Bij deze typen riolering worden afval- en hemelwater apart ingezameld.

Beheer en onderhoud

De afgelopen jaren hebben we voor het onderhoud van onze assets in de waterketen een essentiële verandering ingezet: van budget- naar opgavesturing. Hiermee wordt een verandering van correctief naar preventief onderhoud in gang gezet en komen we tot een betere beheersing van risico's. Vanuit het al eerder vastgestelde Strategisch Onderhoudsplan Zuiveren gaan we de komende jaren stapsgewijs de onderhoudsconcepten actualiseren en uitwerken in meerjarige onderhoudsprogramma's. We willen daarmee een goed inzicht krijgen in de meerjarige onderhoudskosten.

Andere belangrijke aspecten bij het functioneren van de assets zijn de verwerkingscapaciteit en de levensduur van de installaties. De capaciteit is voldoende, maar veel installaties dateren uit de periode 1970-2020 en bereiken de komende jaren het einde van hun technische levensduur of krijgen een 'lifetime' upgrade. Grootschalige investeringen zijn daarvan een logisch en onontkoombaar gevolg.

Om deze investeringen en de opgave voor de middellange termijn goed in beeld te brengen voeren we toekomststudies uit; de zogenaamde Asset Lifecycle Managementstudies (ALM-studies). Het benutten van bestaande installaties (levensduurverlenging) en verduurzaming is daarbij een belangrijk streven. Inmiddels hebben we voor de helft van de zuiveringskringen een ALM-studie uitgevoerd, inclusief de twee grootste rwzi's in ons beheergebied: Rotterdam-Dokhaven en Dordrecht. De andere helft van de ALM-studies gaan we tijdens de komende planperiode uitvoeren.

Uitgelicht

ALM-studies

Tot en met 2020 zijn er 7 Asset Lifecycle Management-studies (ALM-studies) afgerond. Het betreft ALM-studies voor vijf rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi) op Goeree-Overflakkee, de rwzi Spijkenisse en de slibverwerkingsinstallatie Sluisjesdijk. Verder zijn in 2021 de ALM-studies voor de rioolwaterzuiveringsinrichtingen Dokhaven, Dordrecht, Hellevoetsluis en Heenvliet afgerond. Hiermee voldoen we aan de doelstellingen uit het vorige WBP en zijn voor de installaties de investeringen en opgaven voor de middellange termijn in beeld gebracht.

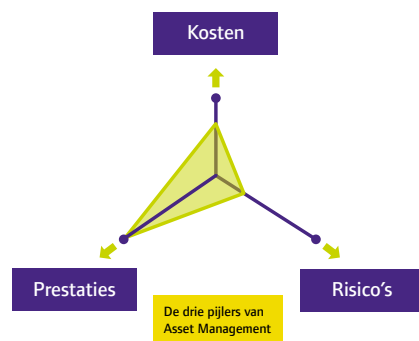
Renovatie beluchtingscircuit RWZI Goedereede

We maken het afvalwater schoon met bacteriën. Zij zetten het vuil om in slib, waardoor het water schoon wordt. Bij dat proces is veel zuurstof nodig. Het beluchtingscircuit van de rioolwaterzuivering in Goedereede is onlangs gerenoveerd. De binnenste betonnen ringen in de afvalwatertank en de betonsegmenten waren aangetast en zijn vervangen. De nieuwe segmenten zijn voorzien van een kunststof beschermlaag. Deze manier van beschermen is duurzaam en beter bestand tegen rioolgassen. Hierdoor is de rwzi weer klaar voor de toekomst en kan deze in de zomermaanden de aanzienlijk hogere belasting door het toerisme weer aan.

2.5 Assetmanagement

Zoals in de voorgaande paragrafen al kort is aangestipt willen we bij Hollandse Delta risicogestuurd werken volgens de principes van assetmanagement. Simpel gezegd is assetmanagement het plannen en uitvoeren van werkzaamheden die ervoor zorgen dat de optimale balans van prestaties, risico's en kosten wordt bereikt en vastgehouden. Het doel van assetmanagement is om "in control" te zijn, oftewel om de risico's tegen acceptabele kosten op een aanvaardbaar niveau te houden. Om dat te bereiken voeren we allerlei activiteiten aan onze objecten (assets) uit, zodat we niet-acceptabele risico's zo veel mogelijk wegnemen. Denk hierbij aan onderhoudswerkzaamheden, renovaties, nieuwbouw- en vervangingsprojecten. Deze activiteiten kosten geld.

Figuur: de assetmanagement-driehoek

Zichtlijn

Assetmanagement begint bij het bestuur van het waterschap, als "eigenaar" van de assets en als behartiger van de verschillende belangen. Deze belangen worden vertaald naar beleidsdoelen, die op hun beurt weer vertaald worden naar maatregelen, die we uitvoeren. De verbinding tussen deze strategische doelen en de operationele maatregelen heet binnen assetmanagement de "zichtlijn". De zichtlijn maakt duidelijk dat iedereen die een bijdrage levert aan de zorg voor de assets, moet kunnen zien en begrijpen waarom bepaalde activiteiten van hem of haar worden verlangd.

Omdat we in dit Waterbeheerprogramma onze strategische beleidsdoelen vastleggen, vormt het WBP het strategische vertrekpunt van de zichtlijn. De wijze waarop onze assets bijdragen aan het realiseren van deze doelen is verder uitgewerkt in ons Strategisch Asset Management Plan (SAMP) en vertalen we vervolgens door naar assetmanagement-plannen per programma, met een onderverdeling naar een meerjarige investerings-, onderhouds- en beheeropgave.

Bedrijfswaarden

Een ander belangrijk begrip binnen assetmanagement zijn de bedrijfswaarden. Dit zijn waarden die een organisatie wil beschermen in de uitvoering van zijn werk. Het zijn waarden die ons identiteit verlenen, oftewel ons "morele kompas". Bedrijfswaarden zijn niet te verwarren met de ambities en doelen die we met dit Waterbeheerprogramma willen bereiken.

Figuur: de basisset bedrijfswaarden van Hollandse Delta

Bedrijfswaarden zijn feitelijk de criteria die we in ieder geval in ogenschouw nemen bij het beoordelen van de mate waarin mogelijke gebeurtenissen een negatief effect kunnen hebben op de prestaties, oftewel van de risico's die we lopen. In een zogenaamde bedrijfswaardenmatrix maken we dit concreet en geven we aan in welke mate we ongewenste gebeurtenissen op de bedrijfswaarden tolereren. Ook gebruiken we de bedrijfswaarden voor het beoordelen en prioriteren van potentiële maatregelen (in de vorm van vernieuwen, onderhouden of bedienen) om risico's te beheersen. We doen dat onder meer bij het opstellen van onze jaarlijkse Programmabegroting.

Voor Hollandse Delta hebben we een basisset van vier bedrijfswaarden opgesteld (zie bovenstaande figuur). De komende jaren ontwikkelen we deze basisset stapsgewijs door en vullen we de set eventueel aan met nieuwe of aangepaste bedrijfswaarden.

2.6 Veiligheid

Veiligheid staat hoog op onze agenda. In ons Bestuursprogramma 2019 – 2023 is aangegeven dat de veiligheid op orde moet komen en blijven. Daarbij is als ambitie vastgesteld dat we in 2023 organisatiebreed trede 3 van de NEN Veiligheidsladder – zie de figuur hieronder – willen bereiken. Om dat te bewerkstelligen is binnen onze organisatie het domein veiligheid ingesteld, dat zich richt op het faciliteren, signaleren, verbinden, verbeteren en borgen van veiligheidsaspecten. Dat doen we door het toepassen van integraal veiligheidsmanagement, waarbij we de onderwerpen informatie-, object- en mensveiligheid gaan borgen in onze processen.

Figuur: De Veiligheidsladder van de NEN

2.7 Calamiteitenzorg

Volgens de principes van assetmanagement willen we de kans op ongewenste gebeurtenissen zo veel mogelijk verkleinen. Toch kunnen we nooit uitsluiten dat bepaalde (rest)risico's optreden. Als dat gebeurt, spreken we van een calamiteit. Denk bijvoorbeeld aan een dreigende overstroming van waterkeringen bij extreem hoogwater, wateroverlast door extreme regenval, zoetwatertekort door verzilting van de rivieren bij extreme droogte of aan waterverontreinigingen door een persleidingbreuk of ongewenste lozingen op het oppervlaktewater.

Om bij calamiteiten slagvaardig te kunnen handelen hebben we binnen het waterschap een calamiteitenorganisatie ingericht met heldere rollen, taken en verantwoordelijkheden. De leden van deze organisatie worden voor deze specifieke taak goed opgeleid en getraind. Omdat calamiteiten (gelukkig) niet vaak voorkomen houden we ook regelmatig lerende oefeningen. Dat gebeurt niet alleen binnen onze organisatie, maar we doen dat ook samen met andere waterschappen, gemeenten, veiligheidsregio's, Rijkswaterstaat en het Ministerie van Defensie.

Er is een overkoepelend Calamiteitenplan. We hebben Calamiteitenbestrijdingsplannen voor waterkeringen, regionale watersystemen, afvalwatersystemen, wegen, vaarwegen en de bedrijfscontinuïteit. De actualiteit en kwaliteit van deze plannen wordt periodiek beoordeeld en indien nodig herzien we ze.

Dijkbewaking

Een bijzonder onderdeel van onze calamiteitenorganisatie betreft de dijkbewaking. Als onderdeel van het Calamiteitenbestrijdingsplan Waterkeringen kunnen we de dijkbewakingsorganisatie, die voor een groot deel uit vrijwilligers bestaat, waar nodig flexibel inzetten voor de inspectie van dijktrajecten van primaire en regionale waterkeringen. In de planperiode van dit Waterbeheerprogramma streven we naar borging en verdere ontwikkeling van een flexibele en professionele dijkbewakingsorganisatie, op basis van de kennis die door waterschappen, Rijkswaterstaat en Defensie is opgedaan in de landelijke Beheergroep Professionalisering Dijkbewaking van de Stuurgroep Management Watercrises en Overstromingen.

Figuur: Oefening van de dijkbewakingsorganisatie.

2.8 Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Het verlenen van vergunningen en het uitoefenen van toezicht en handhaving zijn (juridische) instrumenten, waarmee we borgen dat activiteiten in onze leefomgeving aansluiten bij onze belangen, taken en doelen. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, op dit moment voorzien in 2022, gaat hier het nodige aan veranderen.

Keur en leggers

Op dit moment is de Keur onze verordening, die de gebods- en verbodsbepalingen voor onze waterstaatwerken en de daarbij behorende zoneringen bevat. Onze leggers zijn registers waarin de afmetingen en ligging van de waterstaatswerken en de zoneringen zijn vastgelegd. Ook staat in de leggers wie van welk waterstaatswerk de onderhoudsplichtige is. Als gevolg van de Omgevingswet worden de leggers onderdeel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De Keur heet voortaan Waterschapsverordening.

Vergunningverlening

Voor bepaalde activiteiten, zoals het bouwen van een woning in de beschermingszone van een waterkering, is het mogelijk om, onder voorwaarden, ontheffing te krijgen van de verbodsbepalingen in de Keur. Deze voorwaarden leggen we vast in een vergunning. De criteria die we daarbij hanteren hebben we beschreven in de Nota Toetsingskaders en beleidsregels.

Voor een aantal regelmatig voorkomende en weinig risicovolle activiteiten geldt dat ze niet vergunningplichtig zijn, indien ze voldoen aan een aantal criteria en randvoorwaarden. Deze criteria en voorwaarden hebben we beschreven in onze Algemene regels. Voor dergelijke activiteiten geldt in het algemeen wel een meldingsplicht.

Zowel de Nota Toetsingskaders en beleidsregels als onze Algemene regels dateren uit 2014. Komende planperiode willen we deze nota's, mede op basis van de inhoud van dit Waterbeheerprogramma, gaan actualiseren.

Toezicht en handhaving

Op onze dijken en ons watersysteem houden we continu toezicht. Wanneer we constateren dat iemand zonder toestemming een activiteit uitvoert die niet toegestaan is, kunnen we hierbij ook handhavend optreden. Denk bijvoorbeeld aan een illegale lozing in een watergang of het zonder vergunning graven in een waterkering.

Zoals hiervoor al is toegelicht, houden we ook jaarlijks de schouw. We controleren dan onder meer of alle onderhoudsplichtigen de waterstaatswerken waarvoor zij verantwoordelijk zijn, goed hebben onderhouden. Ook controleren we of watergangen voldoende diep zijn. We voeren de jaarlijkse schouw systematisch uit en maken daarbij steeds meer gebruik van moderne informatie- en communicatiemiddelen.

3. De context van het WBP

De context van het WBP

Op het Waterbeheerprogramma is wet- en regelgeving van toepassing. Ook stellen andere overheden waterplannen en ruimtelijke plannen op, waarmee we de inhoud van het WBP hebben afgestemd.

3. De context van het WBP

3.1 Inleiding

Als waterschap Hollandse Delta zijn we niet alleen op de wereld. We voeren onze taken uit in een brede en continu veranderende maatschappelijke context, waarbinnen zich allerlei trends en ontwikkelingen voordoen die ons op verschillende manieren raken. Vroeg of laat, direct of indirect – de continue veranderingen dwingen ons om steeds opnieuw te kijken naar de manier waarop we ons werk doen en de doelen die we daarbij stellen in het Waterbeheerprogramma. Daarnaast is er sprake van diverse kaders waarbinnen we dit plan moeten opstellen. Vaak zijn deze kaders vastgelegd in wet- en regelgeving, maar ook beleidsplannen van andere overheden zijn van belang voor de inhoud van het WBP.

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de belangrijkste trends en ontwikkelingen die de komende jaren op ons af komen. Daarna geven we een overzicht van de belangrijkste algemene wettelijke en beleidskaders die op het WBP van toepassing zijn. Daarbij maken we onderscheid tussen beleidskaders van onszelf en die van anderen. Kaders die betrekking hebben op onderwerpen als duurzaamheid, en die evengoed op het WBP van toepassing zijn, behandelen we in hoofdstuk 4.

3.2 Trends en ontwikkelingen

Toekomstverkenning WSHD

Ter voorbereiding van het opstellen van dit Waterbeheerprogramma hebben we eind 2019 een toekomstverkenning uitgevoerd. Deze verkenning bestaat uit drie onderdelen.

Het eerste onderdeel betreft een overzicht van trends en ontwikkelingen. Dit overzicht is opgenomen in bijgevoegde infographic. Tijdens een informatieve bijeenkomst in mei 2020 zijn deze trends en ontwikkelingen gepresenteerd aan het bestuur. Het bestuur heeft daarop kunnen reflecteren en aanvullen.

In het tweede deel van de verkenning zijn, op basis van de trends en ontwikkelingen, een aantal denkbare, aannemelijke en waarschijnlijke toekomstbeelden geschetst voor het landelijk gebied, het stedelijk gebied en het waterschap in het jaar 2050. Tijdens een informatieve bijeenkomst in juni 2020 hebben de leden van het algemene waterschapsbestuur zelf ook hun toekomstbeeld voor het jaar 2050 gepresenteerd in de vorm van een korte pitch.

De trends en ontwikkelingen en de toekomstbeelden voor het jaar 2050 zijn, inclusief de bijdragen van het bestuur, meegenomen bij het formuleren van de ambities en doelen voor de lange termijn. Deze behandelen we in de volgende hoofdstukken.

In het derde en laatste deel van de Toekomstverkenning WSHD zijn aanbevelingen gedaan voor het werken met deze en volgende verkenningen:

1. Bespreek alternatieve toekomsten en maak daarbij gebruik van het “trechtermodel” van denkbare, aannemelijke en waarschijnlijke toekomstbeelden.
2. Schets gezamenlijke verhaallijnen en stel jezelf daarbij de volgende vragen: hoe gaan we om met bestaande werkprocessen? Hoe gaan we om met nieuwe kansen? En hoe sturen we op waarden die we belangrijk vinden?
3. Kijk vanuit verschillende perspectieven naar houding, gedrag en competenties en pas deze toe al naar gelang het type opgave.

Met name de derde aanbeveling is van belang voor het WBP. In hoofdstuk 8 (Strategie en sturing) komen we daar uitgebreid op terug.

Effecten coronacrisis (COVID-19)

Het opstellen van dit Waterbeheerprogramma vond voor een groot deel plaats tijdens de coronapandemie. Deze pandemie brengt onzekerheden met zich mee over de post-coronasamenleving en de economische effecten, die ook van invloed kunnen zijn op de financiering van het waterbeheer. Tegelijkertijd heeft de pandemie mogelijk ook geleid tot meer aandacht voor thema's als duurzaamheid en biodiversiteit.

Trends & WSHD

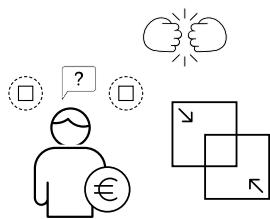
In aanloop naar dit Waterprogramma hebben we eind 2019 een toekomstverkenning uitgevoerd. Hiernaast presenteren we de belangrijkste trends en ontwikkelingen die deze verkenning heeft opgeleverd.

Druk op de ruimte

Schaarste ruimte boven en onder de grond

Slim kiezen

Compact, meervoudig ruimtegebruik

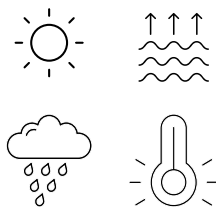
Extreem weer door klimaatverandering

Zeespiegelstijging

Koester het water

Waterkwaliteit

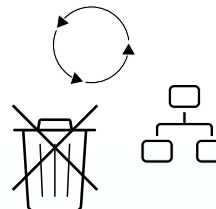
Einde maakbaarheid

Toenemende aandacht voor een circulaire economie

Denken in ketens

Afval bestaat niet meer

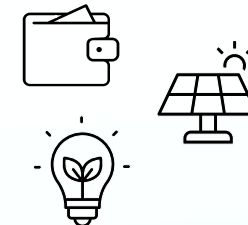

Toenemende aandacht voor een duurzame energievoorziening

Energie besparen

Energie opwekken

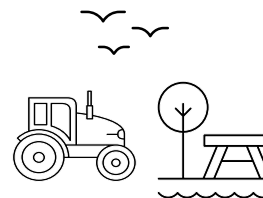
Energie terugwinnen

Opkomende stoffen en verlies aan biodiversiteit (en nieuwe vormen van landbouw)

Aanpak bij de bron

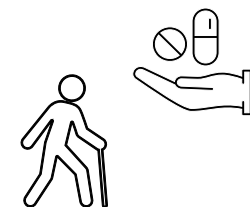
Groenbeheer

Geringe bevolkingsgroei en vergrijzing

Meer ouderen

Toename medicijngebruik

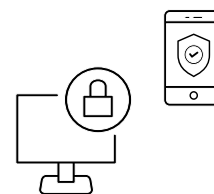

Toenemende digitalisering

Monitoren op afstand

Veiligheid?

Cybercrime

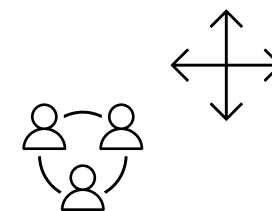

De samenleving wordt mondiger en meer in netwerken verbonden

Positie waterschap

Meer reacties

Burgerinitiatieven

3.3 Externe kaders

De inhoud van dit Waterbeheerprogramma wordt voor een belangrijk deel bepaald door externe kaders, dat wil zeggen kaders die niet door het waterschap zelf zijn (vast)gesteld. Deels zijn dit kaders die vastliggen in wet- en regelgeving van de rijksoverheid en de provincie Zuid-Holland. Aan de eisen van die wet- en regelgeving moeten we uiteraard voldoen.

Daarnaast stellen Rijk en provincie ook hun eigen beleidsplannen vast op het gebied van de fysieke leefomgeving in het algemeen, en voor de wateropgaven in het bijzonder. Dergelijke beleidsmatige kaders zijn ook van belang voor de inhoud van het WBP. Niet alleen vanuit de gedachte dat we samen met het Rijk, de provincie en de gemeenten als “één overheid” willen samenwerken, maar ook omdat diverse inhoudelijke opgaven door iedere overheidslaag apart niet gerealiseerd kunnen worden. Samenwerking is onontbeerlijk, en beleid dat inhoudelijk goed op elkaar is afgestemd is daarvoor een randvoorwaarde.

Wettelijke/juridische kaders

Op het Waterbeheerprogramma is wet- en regelgeving van toepassing. De algemene wettelijke kaders staan hieronder vermeld, in hoofdstuk 4 komen meer sectorale wettelijke kaders zoals de Klimaatwet aan bod.

Waterwet en Omgevingswet

Zoals we in de inleiding al hebben aangegeven is dit Waterbeheerprogramma nog opgesteld onder de Waterwet. In 2022 krijgen we echter te maken met de Omgevingswet. De filosofie achter die wet is driedelig:

1. De Omgevingswet beoogt een vereenvoudiging van het wettelijk kader voor de totale fysieke leefomgeving en introduceert daartoe een stelsel met zes kerninstrumenten, waaronder de instrumenten omgevingsvisie en programma (zoals het WBP)
2. De Omgevingswet introduceert één centraal en digitaal loket waar initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden snel kunnen zien wat is toegestaan in de fysieke leefomgeving.
3. De Omgevingswet gaat uit van een andere manier van werken: samenhangend, als één overheid, zorgend voor ketensamenwerking en in samenspraak met de samenleving. Bovendien is voortaan “ja, mits” en niet “nee, tenzij” het uitgangspunt voor nieuwe initiatieven.

De Waterwet – en straks de Omgevingswet – bevat voor waterschappen niet alleen de wettelijke opdracht om een waterbeheerprogramma op te stellen, maar stelt ook eisen aan de inhoud. Deze eisen hebben wel een vrij algemeen karakter.

In het bij de Omgevingswet behorende Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) worden meer specifieke eisen gesteld aan de inhoud van een waterbeheerprogramma. Zo stelt het Besluit dat een waterbeheerprogramma “rekening moet houden” met de inhoud van het regionaal waterprogramma, dat door de provincie wordt vastgesteld. Ook bevat het Besluit de veiligheidsnormen waar onze primaire waterkeringen aan moeten voldoen en een aantal eisen die voortvloeien uit Europese richtlijnen, waaronder de Kaderrichtlijn Water en de Richtlijn Overstromingsrisico's.

Provinciale verordening

Van oudsher stelt ook de provincie juridische eisen aan de inhoud van een waterbeheerprogramma. Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft de provincie Zuid-Holland in 2019 de vroegere Provinciale Waterverordening met diverse andere verordeningen samengevoegd tot één provinciale Omgevingsverordening. In deze Omgevingsverordening zijn de regionale waterkeringen aangewezen en genormeerd en er worden normen voor wateroverlast gesteld waar ons watersysteem aan moet voldoen. Tevens wijst de provincie via de Omgevingsverordening vaarwegen en hun beheerders aan.

Beleidskaders van de rijksoverheid

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

De Rijksoverheid heeft zijn beleid voor de fysieke leefomgeving vastgelegd in de Nationale Omgevingsvisie. De NOVI is op 11 september 2020 aan de Kamer aangeboden en bevat de langetermijnvisie van het Rijk op de toekomstige inrichting en ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Het Rijk stelt in die visie vier prioriteiten:

1. Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie.
2. Duurzaam economisch groeipotentieel.
3. Sterke en gezonde steden en regio's.
4. Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.

Bij het maken van inrichtingskeuzes hanteert het Rijk de volgende principes:

- combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies;
- de kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal;
- afwentelen wordt voorkomen.

Bij de NOVI hoort een Uitvoeringsagenda. Daarin staat dat de NOVI wordt uitgewerkt via algemene rijksregels, bestuurlijke afspraken, beleidsprogramma's, inzet van financiële middelen en kennisontwikkeling. Daarbij wordt ook gebiedsgericht gewerkt met Omgevingsagenda's en zogenaamde "NOVI-gebieden". In onze regio zijn we als waterschap nauw betrokken bij de Gebiedsagenda 2050 voor de Zuidwestelijk Delta (grote wateren) en de Omgevingsagenda Zuidwest voor Zuid-Holland en Zeeland.

Nationaal Waterprogramma (NWP)

Het algemene beleid voor de fysieke leefomgeving uit de NOVI wordt door het Rijk verder uitgewerkt in sectorale programma's. Het Nationaal Waterprogramma 2022-2027 is zo'n programma en is de opvolger van zowel het huidige Nationaal Waterplan als het Beheerplan Rijkswateren.

Het NWP beschrijft de nationale beleids- en beheerdoelen op het gebied van klimaatadaptatie, waterveiligheid, (zoet)waterverdeling, waterkwaliteit en natuur, scheepvaart en de functies van de Rijkswateren. Denk aan het omgaan met droogte, het borgen van de drinkwatervoorziening en de bevaarbaarheid van rivieren en kanalen. Hierbij kijkt het Rijk naar de raakvlakken binnen en tussen de verschillende waterthema's, ook in de verschillende "watergebieden" (waaronder de Noordzee, de Zuidwestelijke Delta en Rijnmond-Drechtsteden). Daarnaast laat het Nationaal Waterprogramma de raakvlakken zien tussen water en andere thema's als landbouw, landschap, bodem en het energie- en klimaatbeleid.

De verschillende Stroomgebiedbeheerplannen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Overstromingsrisicobeheerplannen voor de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) zijn bijlagen bij het Nationaal Waterprogramma. Aan deze bijlagen leveren zowel het Rijk zelf als de andere waterbeheerders in Nederland een bijdrage. Onze bijdrage is vastgelegd in dit Waterbeheerprogramma.

Gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta 2050

De toekomst van de Zuidwestelijke Delta wordt niet alleen bepaald door de agenda van Rijk, provincies en waterschappen, maar is ook zaak van de bewoners en de gebruikers van het gebied via de agenda's van natuurorganisaties, terreinbeheerders en ondernemers zoals havenbedrijven, recreatieondernemers, schippers en de visserij. Het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta heeft de uitdaging op zich genomen al deze agenda's met elkaar te verbinden tot een gezamenlijke, breed gedragen gebiedsagenda. De Gebiedsagenda 2050 is een uitwerking van de Nationale Omgevingsvisie.

Deltaprogramma

In 2008 bracht de tweede Deltacommissie (de commissie-Veerman) zijn advies Samen werken met water uit. Op basis van de aanbevelingen uit dit advies werd het Deltaprogramma in het leven geroepen. In dit nationale programma werken overheden en andere organisaties samen aan drie opgaven: Nederland nu en in de toekomst beschermen tegen overstromingen, zorgen voor voldoende zoetwater en de inrichting van ons land klimaatbestendig maken. Het jaar 2050 is hierbij de stip op de horizon. Het Deltaprogramma is in 2012 wettelijk verankerd met de Deltawet en voor de financiering van maatregelen is het Deltafonds ingesteld. Onder regie van de Deltacommissaris wordt elk jaar op Prinsjesdag een Deltaprogramma uitgebracht.

De input voor het Deltaprogramma wordt geleverd vanuit drie generieke deelprogramma's:

Waterveiligheid

Na het nemen van maatregelen om Nederland beter te beschermen tegen overstromingen moeten we nu focussen op de gevolgen van de (versnelde) zeespiegelstijging en bodemdaling. Het Kennisplatform Zeespiegelstijging doet daar uitgebreid onderzoek naar.

Zoet water

Klimaatverandering heeft ook een groot effect op de beschikbare hoeveelheid zoetwater. Wanneer de afvoer van rivierwater vermindert, komt onze innamecapaciteit onder druk te staan. Als daarbovenop ook de zeespiegel stijgt, zal zout water bij vloed verder de rivieren optrekken hetgeen het effect versterkt. De combinatie van deze twee factoren heeft naar verwachting een grote impact op de zoetwaterbeschikbaarheid in West-Nederland. Daarom zal ook daar de komende jaren uitgebreid onderzoek naar worden gedaan door het Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Ruimtelijke Adaptatie

Vanuit dit deelprogramma werken partijen in de regio samen aan het beperken van wateroverlast, hitte, droogte en de gevolgen van overstromingen, als een vanzelfsprekend onderdeel van ruimtelijke aanpassingen in ons land.

*Figuur: Automatisering van de inlaatsluis bij Spijkenisse is onderdeel van het project
Optimalisatie zoetwatervoorziening Brielse Meer (Deltaprogramma Zoetwater)*

Naast de drie generieke deelprogramma's zijn er ook nog zes regionale deelprogramma's waarin het generieke beleid gebiedsgericht wordt uitgewerkt in de vorm van voorkeursstrategieën. Vanuit Hollandse Delta zijn we betrokken bij de deelprogramma's Kust, Rijnmond-Drechtsteden en Zuidwestelijke Delta.

Beleidskaders van de provincie

Provinciale Omgevingsvisie

In 2019 heeft de provincie Zuid-Holland al haar beleid voor de fysieke leefomgeving gebundeld in een provinciale Omgevingsvisie. Dat betrof toen een grotendeels beleidsneutrale omzetting van bestaand beleid. Eind 2020/begin 2021 is een herziening van deze visie ter inzage gelegd, waarin de provincie zeven vernieuwingsambities heeft benoemd:

1. Samen werken aan Zuid-Holland: inwoners, organisaties en bedrijven in een vroeg stadium betrekken bij besluiten.
2. Bereikbaar Zuid-Holland: efficiënt, veilig en duurzaam over weg, water en spoor.
3. Schone energie voor iedereen: op zoek naar schone energie, haalbaar en betaalbaar voor iedereen.
4. Een concurrerend Zuid-Holland: diversiteit, de economische kracht van Zuid-Holland.
5. Versterken natuur in Zuid-Holland: een aantrekkelijk landelijk gebied draagt bij aan de kwaliteit van de leefomgeving.
6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland: versnellen van de woningbouw met behoud van ruimtelijke en sociale kwaliteit.
7. Gezond en veilig Zuid-Holland: beschermen en bevorderen van een gezonde, veilige leefomgeving.

De zeven (nevengeschikte) ambities staan niet op zichzelf. Ze zijn, aldus de provincie, “geworteld in de historie, ligging en economische structuur van Zuid-Holland en gekoppeld aan de strategische uitdagingen waar de regio voor staat. De ambities zijn de kaders waarbinnen de provincie ruimte geeft. Die ruimte kan per opgave verschillen. Door in te zetten op de zeven ambities draagt Zuid-Holland bij aan een betere leefomgeving in de provincie”.

De zeven vernieuwingsambities zijn geconcretiseerd in achttien beleidsdoelen, die omschrijven aan welke maatschappelijke opgaves de provincie werkt. De beleidsdoelen zijn vervolgens weer nader uitgewerkt in beleidskeuzes. Alle ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes zijn beschikbaar in de digitale raadpleegomgeving van het provinciale omgevingsbeleid: omgevingsbeleid.zuid-holland.nl

Regionaal Waterprogramma (RWP)

Op 9 februari 2021 heeft de provincie Zuid-Holland het Regionaal Waterprogramma in ontwerp vastgesteld. In het ontwerp-RWP zijn de beleidsdoelen en beleidskeuzes uit de Omgevingsvisie, voor zover die betrekking hebben op water, overgenomen en worden ze verder geconcretiseerd in beleidsuitwerkingen. Het ontwerp-Regionaal Waterprogramma bevat de beleidskeuzes en bijbehorende beleidsuitwerkingen voor:

- waterveiligheid;
- mooi en schoon water;
- bodemdaling;
- waterrecreatie;
- vaarwegen.

Daarna heeft over een aantal beleidsuitwerkingen nog nader overleg plaatsgevonden. Dit betrof het opnemen van waterkwaliteitsdoelen voor het zogenaamde “overig water” (wij spreken in dit verband liever over “regulier water”, waarmee al het water buiten de KRW-waterlichamen wordt bedoeld), de uitwerking van de provinciale regierol ten aanzien van grondwater en de uitwerking van het beleid voor brijnlozingen; de afvalstroom die ontstaat bij het ontzilt van brak grondwater. Deze uitwerkingen zijn voor de zomer van 2021 toegevoegd aan het ontwerp-Regionaal Waterprogramma, waarna de inspraakprocedure van start ging.

Over het opstellen van het Regionaal Waterprogramma heeft de provincie afgestemd met de Zuid-Hollandse waterschappen en bij het opstellen van dit Waterbeheerprogramma hebben we rekening gehouden met de inhoud ervan. In een aparte bijlage bij het ontwerp-Regionaal Waterprogramma, de KRW-nota, zijn de ecologische doelen, de begrenzingen en de typering van de KRW-waterlichamen vastgelegd. Dat is gebeurd op voorstel van de waterschappen; voor Hollandse Delta betreft dat het bestuursbesluit “Doelstellingen en maatregelenpakket voor het derde Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027” van 26 november 2020.

3.4 Interne kaders

Ook door ons waterschap zelf vastgestelde bestuurs- en beleidsstukken zijn kaderstellend voor de inhoud van dit Waterbeheerprogramma. In deze paragraaf geven we daar een beknopt overzicht van.

Maat op Klimaat

Op 31 januari 2019 heeft ons algemeen bestuur Maat op Klimaat vastgesteld. In dit document hebben we, met name gezien de enorme gevolgen van klimaatverandering die op ons af komen, een aantal maatschappelijke opgaven geformuleerd voor de lange termijn (2030/2050):

- we bereiden ons daadkrachtig en flexibel voor op het versneld veranderende klimaat;
- we voeren onze taken in 2030 volledig energieneutraal uit en we brengen in 2030 het gebruik van fossiele brandstoffen en de CO₂-uitstoot zoveel mogelijk terug;
- we handelen duurzaam en voeren onze taken in 2030 voor de helft circulair uit. In 2050 opereren we volledig circulair.

Op de opgaven uit Maat op Klimaat, die inmiddels ook een wettelijke en bestuurlijke basis kennen in de Klimaatwet en het Klimaatakkoord, komen we uitgebreid terug in hoofdstuk 4. Ook worden deze opgaven doorvertaald in de hoofdstukken over waterveiligheid, voldoende en schoon water en waterketen (hoofdstuk 5 t/m 7).

Bestuursprogramma 2019-2023

Na de waterschapsverkiezingen van maart 2019 is, onder het motto Samen aan de slag een Bestuursprogramma opgesteld voor de periode tot aan de volgende verkiezingen in 2023. Dit programma is op 27 november 2019 door onze Verenigde Vergadering vastgesteld.

Het Bestuursprogramma bestaat uit vier onderdelen:

- Basis op orde, niet alleen gericht op het realiseren van de doelstellingen uit het Water- en Wegenbeheerprogramma maar ook en vooral op het wegwerken van achterstanden in het onderhoud en het renoveren of vervangen van verouderde installaties.
- Externe samenwerking, bedoeld om de samenwerking met externe partijen te versterken, mede gelet op de in aantocht zijnde Omgevingswet.
- Interne samenwerking, over het samenspel tussen algemeen bestuur, dagelijks bestuur en ambtelijke organisatie.

- Bestuurlijke vernieuwing, onder meer gericht op een andere manier van vergaderen via de BOB-structuur (beelvormend, oordeelsvormend, besluitvormend) en door het instellen van een Agendacommissie.

In het Bestuursprogramma is een voorschot genomen op het opstellen van het nieuwe Waterbeheerprogramma, bijvoorbeeld met de aankondiging dat we nieuwe ambities en doelen die tijdens deze bestuursperiode ontstaan zullen opnemen in het nieuwe WBP. Ook is in het Bestuursprogramma aangekondigd dat in het kader van het nieuwe WBP opnieuw nagedacht zal worden over (het sturen op) kritieke succesfactoren en prestatie-indicatoren.

Omgevingsvisie WSHD

Parallel aan het opstellen van dit Waterbeheerprogramma werken we ook aan een omgevingsvisie. Deze visie bouwt voort op de Wateragenda uit 2019. Voor een waterschap wordt een omgevingsvisie onder de Omgevingswet geen verplichting, voor de provincie en gemeenten wel. Om te waarborgen dat onze (water)belangen goed in de omgevingsvisies van provincie en gemeenten worden geborgd, vinden we het wel wenselijk om over een eigen omgevingsvisie te beschikken. Onze omgevingsvisie geeft dan ook weer hoe wij als waterschap onze (water)belangen zien in relatie tot de inrichting van onze fysieke omgeving. De visie vormt daarmee een leidraad voor het maken van ruimtelijke keuzes, nu en in de toekomst. Ook zorgt de visie voor uniformiteit in ons handelen en kan deze als houvast dienen bij latere beleidsvorming. Het is de bedoeling dat we onze omgevingsvisie periodiek gaan actualiseren.

In het kader van de Omgevingsvisie werken we aan een aantal zogenaamde “leidende principes”. Deze principes geven de koers aan die we richting 2050, met een doorkijk naar 2100, willen varen en hangen dan ook nauw samen met de ambities en doelen voor de lange termijn die we in dit Waterbeheerprogramma reeds hebben geformuleerd.

De leidende principes worden algemeen geldend voor ons hele beheergebied. We willen echter gebiedsspecifieke accenten aanbrengen voor de eilanden waaruit ons beheergebied bestaat. Die eilanden zijn immers niet allemaal gelijk. We stellen voor de deelgebieden zogenaamde “gebiedsperspectieven” op, die we gaan bespreken met onze partners in die verschillende deelgebieden. Net als de leidende principes worden ook de gebiedsperspectieven onderdeel van onze omgevingsvisie.

4. Toekomstbestendig waterbeheer

Toekomstbestendig waterbeheer

De ontwikkelingen die op ons afkomen raken ons waterbeheer in de kern. We zullen er dan ook alles aan moeten doen om verdere klimaatverandering tegen te gaan en ons tijdig aan te passen aan nieuwe omstandigheden. We zetten daarom in op de volgende sporen:

We gaan klimaatverandering tegen door zelf minder energie uit fossiele bronnen te gebruiken. Zo brengen we de uitstoot van broeikasgassen terug naar nul.

We gaan circulair werken zodat ons handelen geen negatieve impact meer heeft op onze planeet.

We gaan onze assets steeds duurzamer ontwerpen, aanleggen, beheren en onderhouden. Dit met het oog op (toekomstige) gevolgen voor klimaat, milieu en biodiversiteit.

We passen de inrichting van ons gebied aan de consequenties die de klimaatverandering nu al heeft aan. Dat doen we op een "groene" manier, door zo veel mogelijk mee te bewegen met de natuur en zo ook de biodiversiteit te bevorderen.

Samen met gemeenten, de landbouwsector en andere actoren werken we aan het herstel van de sponswerking van de bodem om water te bergen in natte perioden en te anticiperen op langdurige droge perioden. Dat betekent ook dat we anders omgaan met hemelwater.

4.1 Inleiding

De uitdagingen van een (Hollandse) Delta

Onze planeet staat onder druk door de groeiende wereldbevolking en een toenemend welvaartsniveau. We hebben te maken met klimaatverandering, milieuvervuiling, uitputting van schaarse grondstoffen en de bodem en achteruitgang van de biodiversiteit. Dit alles heeft gevolgen voor de leefbaarheid, de gezondheid van mens, plant en dier en de voedselzekerheid.

Nederland is een delta: een laaggelegen land met veel water. Deze ligging maakt Nederland uniek en zorgt voor economische kansen, maar we zijn hierdoor ook erg kwetsbaar. We hebben een complex en kunstmatig watersysteem en het wordt meer en meer duidelijk dat er verbeteringen nodig zijn in de wijze waarop we met dat systeem omgaan. Aanpassing is nodig om voldoende robuust en veerkrachtig de effecten van klimaatverandering op te vangen. Er moet meer ruimte voor water komen, het watersysteem en de ruimtelijke inrichting moeten we meer in samenhang beschouwen. Kortom: water wordt wat ons betreft weer het “sturend principe” voor de ruimtelijke inrichting.

Ook als waterbeheerder ondervinden we regelmatig de gevolgen van klimaatverandering. We hebben te maken met grotere weersextremen, een sneller stijgende zeespiegel, heviger buien en perioden van ernstige droogte en aanhoudende warmte. Ook door opkomende schadelijke stoffen wordt de uitvoering van onze taken bemoeilijkt (denk bijvoorbeeld aan stikstof en PFAS) of kunnen we te maken krijgen met veel hogere kosten (zoals het verwijderen van medicijnenresten uit afvalwater). Ook zien we steeds meer exotische planten en dieren in ons gebied die de inheemse flora en fauna verdringen en het waterbeheer soms bemoeilijken.

Toekomstbestendig waterbeheer: voorkómen, aanpassen en vergroenen

De ontwikkelingen die op ons afkomen raken ons waterbeheer in de kern. We zullen er dan ook alles aan moeten doen om verdere klimaatverandering tegen te gaan en ons tijdig aan te passen aan nieuwe omstandigheden. We zetten daarom in op de volgende sporen:

- We gaan klimaatverandering tegen door zelf minder energie uit fossiele bronnen te gebruiken. Zo brengen we de uitstoot van broeikasgassen terug naar nul.
- We gaan circulair werken zodat ons handelen geen negatieve impact meer heeft op onze planeet.
- We gaan onze assets steeds duurzamer ontwerpen, aanleggen, beheren en onderhouden. Dit met het oog op (toekomstige) gevolgen voor klimaat, milieu en biodiversiteit.
- We passen de inrichting van ons gebied aan de consequenties die de klimaatverandering nu al heeft aan. Dat doen we op een “groene” manier, door zo veel mogelijk mee te bewegen met de natuur en zo ook de biodiversiteit te bevorderen.
- Samen met gemeenten, de landbouwsector en andere actoren werken we aan het herstel van de sponswerking van de bodem om water te bergen in natte perioden en te anticiperen op langdurige droge perioden. Dat betekent ook dat we anders omgaan met hemelwater.

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op bovengenoemde thema's en ambities, die allemaal zijn gericht op het **toekomstbestendig** maken van ons waterbeheer en daarmee van ons woon-, werk- en leefgebied.

4.2 We beperken onze impact op klimaat en milieu

Ons waterbeheer toekomstbestendig maken begint met het beperken van onze (negatieve) impact op klimaat en milieu. Hiermee willen we – door duurzaam te handelen – klimaatverandering, milieuvervuiling en de toenemende schaarste aan grondstoffen zo veel mogelijk tegengaan. In deze paragraaf beschrijven we de kaders die hierop van toepassing zijn, welke doelen we willen bereiken en (op hoofdlijnen) wat we daarvoor gaan doen.

Kaders

Wereldwijd is er veel aandacht voor het tegengaan van klimaatverandering. Zo hebben de Verenigde Naties het klimaat in 2015 benoemd als één van de zeventien ‘Sustainable Development Goals’ voor het jaar 2030. Tijdens de VN-klimaatop van Parijs in 2015 is hierover een akkoord gesloten, waarbij landen hebben afgesproken om de opwarming van de aarde onder de twee graden te houden, en bij voorkeur zelfs onder de anderhalve graad. Hiervoor moeten we de uitstoot van broeikasgassen fors terugdringen door energie uit fossiele bronnen te vervangen door hernieuwbare energie en ons grondstoffengebruik terug te dringen.

Om deze doelen te halen streeft Nederland naar 49% reductie van de uitstoot van broeikasgassen in 2030, en uiteindelijk naar 95% reductie in 2050 (= klimaatneutraal). Beide doelstellingen worden afgezet tegen de uitstoot in het jaar 1990 en zijn vastgelegd in de Klimaatwet die in 2020 is ingegaan. Over deze doelstellingen is ook een Klimaatakkoord afgesloten, dat door meer dan honderd partijen – waaronder de Unie van Waterschappen – is ondertekend. In dit akkoord staan afspraken over de manier waarop we de 49% reductie in 2030 gaan bereiken. De belangrijkste, voor waterschappen relevante afspraken gaan over:

- de energiebesparingsopgave voor de waterschappen en onze bijdrage aan de Regionale Energie Strategieën;
- het streven naar een klimaatneutrale en circulaire grond-, weg- en waterbouw in 2030 (inclusief circulair uitvragen vanaf 2023 en circulair aanbesteden vanaf 2030);
- duurzaam bodembeheer en peilbeheer in veenweidegebieden en het tegengaan van ontbossing;
- het gebruik van zero-emissie materieel en een normering op de CO₂-uitstoot van werkgerelateerd verkeer.

Naast de klimaatverandering zien we ook dat de beschikbaarheid van grondstoffen afneemt, terwijl de vraag juist groter wordt door de groeiende en meer welvarende wereldbevolking. Bovendien zijn we voor veel grondstoffen afhankelijk van het buitenland en hebben veel (fossiele) grondstoffen, zowel bij de winning als in het gebruik, een negatieve impact op het klimaat en het milieu. In Nederland zijn we daarom gestart met het programma “Nederland circulair in 2050”. Naast het zuiniger en efficiënter gebruiken van bestaande grondstoffen richt dit programma zich ook op het gebruik van nieuwe grondstoffen die duurzaam geproduceerd, hernieuwbaar (onuitputtelijk) en algemeen beschikbaar zijn.

Denk bijvoorbeeld aan biomassa. Doelen voor circulariteit zijn om in 2030 50% minder primaire grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) te gebruiken en om in 2050 volledig circulair te zijn: een economie zonder afval, waarbij alles draait op herbruikbare grondstoffen. Deze doelstellingen zijn vastgelegd in het Grondstoffenakkoord uit 2017, waar ons waterschap zich via de Unie van Waterschappen aan heeft verbonden.

Het Grondstoffenakkoord is landelijk uitgewerkt in een vijftal transitie-agenda's. In de agenda voor de bouw staan doelstellingen die ook op waterschappen van toepassing zijn: publieke opdrachtgevers hebben met de bouwsector afgesproken dat in 2030 100% circulair wordt aanbesteed. Om dat te bereiken zal er vanaf 2023 100% circulair worden uitgevraagd. Met een jaarlijks inkoopvolume van ca. € 2 miljard kunnen waterschappen de markt sturen om minder of duurzamere materialen te gebruiken en meer in te zetten op hergebruik. Waterschappen dragen bij aan de ontwikkeling naar een circulaire economie door de juiste keuzes te maken bij planvorming, ontwerp en aanbesteding van bouw- en infraprojecten.

Doelen en acties op hoofdlijnen

In 2019 hebben we als Hollandse Delta met Maat op Klimaat al vastgesteld:

- dat we onze taken in 2030 volledig energieneutraal uitvoeren;
- dat we in 2030 zowel ons gebruik van fossiele brandstoffen als onze CO₂-uitstoot zo ver mogelijk hebben teruggebracht;
- dat we onze taken in 2030 voor de helft circulair uitvoeren;
- en dat we in 2050 een volledig circulair werkend waterschap zijn.

Hiermee werken we aan een klimaatneutraal waterschap in 2050. Dit betekent dat we bij de uitvoering van onze taken nagenoeg geen broeikasgasemissies meer zullen uitstoten.

Het realiseren van deze doelstellingen is een forse opgave die we voortvarend willen aanpakken. Gezien de levensduur van onze assets moeten we bij renovatie of nieuwbouw dan ook nu al circulaire en duurzame keuzes maken. Daarom werken we de komende planperiode aan de volgende activiteiten:

- We beperken onze CO₂-uitstoot door energie te besparen binnen al onze primaire processen en door mee te werken aan het opwekken van hernieuwbare energie op onze assets.
- We krijgen inzicht in en kwantificeren nog onbekende factoren die onze klimaatvoetafdruk bepalen (denk aan broeikasgasemissies uit rioolwaterzuiveringen en watergangen).
- We doen ervaring op met circulair ontwerpen, circulair beheer en onderhoud en circulair uitvragen en inkopen. Dat is meer dan bestaande processen optimaliseren en vraagt om andere samenwerkingspartners en financiële afwegingen, en om experimenteerruimte, tijd en lef.
- We borgen duurzaam werken binnen onze bestaande werkprocessen, zodat duurzaamheid een vanzelfsprekendheid wordt.
- Bij de uitvoering van onze taken werken we volgens de principes van de “Aanpak Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw” (zie kader). Dat helpt ons om duurzaamheid goed mee te nemen vanaf de allereerste planvorming tot aan het aanbesteden van (onderhouds)projecten. Daar hoort ook bij dat we, daar waar dat toegevoegde waarde heeft, DuboCalc gebruiken in EMVI- aanbestedingen, waarbij een zo laag mogelijke Milieu Kosten Indicator (MKI) een gunningscriterium kan zijn.

We werken deze activiteiten langs twee lijnen verder uit:

- We werken de ambities en activiteiten verder uit in de ‘Agenda Duurzaam WSHD’ die we complementair aan dit Waterbeheerprogramma opstellen;
- We vertalen de ambities en activiteiten zo veel mogelijk door in de volgende hoofdstukken waterveiligheid, voldoende en schoon water en waterketen.

Aanpak Duurzaam GWW

De Aanpak Duurzaam GWW is een praktische werkwijze om duurzaamheid in grond-, weg- en waterbouwprojecten een plaats te geven, gebaseerd op de volgende vijf basisprincipes:

1. Vertaal de duurzaamheidsdoelen van je organisatie naar projecten en opgaves.
2. Neem duurzaamheid zo vroeg mogelijk mee, het liefste al in het stadium van de integrale gebiedsontwikkeling. In de planfase liggen namelijk de grootste duurzaamheidskansen. Benut kansen om samen met andere partijen duurzaamheidsdoelen te bereiken.
3. Focus per project of opgave op thema's waar de meeste duurzaamheidswinst te behalen is.
4. Creëer ruimte voor innovaties en nieuwe duurzame oplossingen door ruimte te laten om zelf met oplossingen te komen. Zo krijgen markt en innovaties meer kansen.
5. Om duurzaamheid op uniforme wijze te toetsen, is er een set instrumenten gekozen, zodat duurzaamheid op een consistente wijze getoetst en geborgd wordt. Maak gebruik van het gezamenlijk instrumentarium zoals Omgevingswijzer, Ambitiweb, CO₂-Prestatieladder en DuboCalc. Met DuboCalc kun je de milieu-impact van aanbestedingen berekenen en vergelijken. Alle milieu-effecten van een oplossing komen in beeld, van de winning van grondstoffen tot aan de sloop- en hergebruikfase. Als resultaat worden de milieueffecten uitgedrukt in euro's, dit noemen we de Milieukostenindicator (MKI). Dit zijn de kosten die gemaakt moeten worden om de negatieve milieu-impact te compenseren. Hoe lager de MKI waarde, hoe lager de milieu-impact.

4.3 We verbeteren de klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons gebied

Het toekomstbestendig maken van ons waterbeheer betekent niet alleen dat we klimaatverandering moeten tegengaan (klimaatmitigatie, zie vorige paragraaf) maar ook dat we ons zullen moeten aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering die we nu al ervaren. Dit noemen we klimaatadaptatie.

Klimaatadaptatie is een breed begrip: het is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat en de schadelijke gevolgen daarvan probeert te beperken. Die gevolgen doen zich voor in de ruimtelijke inrichting, het waterbeheer, de natuur, de landbouw, tuinbouw en visserij, de gezondheidszorg, de recreatie en het toerisme en bij onze infrastructuur (wegen, spoorwegen, waterwegen, luchtvaart, energie en ICT).

In deze paragraaf focussen we ons op de gevolgen die klimaatadaptatie heeft voor de ruimtelijke inrichting van ons gebied, oftewel ruimtelijke adaptatie.

Kaders

Om de aanpak van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land te versnellen is in 2017, als onderdeel van het Deltaprogramma, het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) verschenen. In hoofdstuk 3 gingen we hier al kort op in. Het DPRA bestaat uit vier inhoudelijke onderdelen - wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van een overstroming - en beschrijft zeven ambities:

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen met behulp van een stresstest.
2. Via een risicodialog komen tot een adaptatiestrategie.
3. Een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen opstellen.
4. Klimaatadaptatieve maatregelen koppelen aan andere opgaven in de fysieke leefomgeving.
5. Klimaatadaptatie stimuleren en faciliteren.
6. Klimaatadaptatieve doelen reguleren en borgen.
7. Schade beperken bij calamiteiten (restrisico).

De eerste drie ambities hebben een cyclisch karakter en zijn samen te vatten onder de noemer “weten, willen, werken”. Inmiddels hebben alle gemeenten in ons gebied, samen met ons en andere belanghebbende partijen, een klimaatstresstest uitgevoerd. Ook zijn in een groot aantal gemeenten risicodialogen gevoerd, adaptatiestrategieën vastgesteld en uitvoeringsagenda's in voorbereiding. We beschikken als waterschap over een stimuleringsregeling waarmee we klimaatadaptatieve maatregelen van initiatiefnemers kunnen ondersteunen. In 2020 hebben we zo aan 275 particuliere initiatieven bijgedragen.

Doelen en acties op hoofdlijnen

Onze ambitie is dat inwoners en bedrijven veilig en met plezier en succes in ons gebied kunnen blijven wonen, ondernemen en recreëren, en dat we bijdragen aan het robuust en veerkrachtig maken van onze leefomgeving. Er komt meer ruimte voor water; niet alleen letterlijk maar ook bij de voorbereidingen van plannen voor de ruimtelijke inrichting. Met andere woorden: in 2050 is de Hollandse Delta klimaatbestendig en waterrobuust ingericht.

Deze opgave hebben we in 2019 vastgelegd in Maat op Klimaat en de Routekaart Ruimtelijke Adaptatie. In Maat op Klimaat hebben we de opgave geformuleerd dat we ons daadkrachtig en flexibel voorbereiden op het versneld veranderende klimaat. Deze opgave hebben we verder uitgewerkt in de Routekaart Ruimtelijke Adaptatie die de volgende doelstellingen kent:

- we voldoen aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie door uitvoering te geven aan de daarin opgenomen ambities;
- we werken samen met overheidspartners en belanghebbenden;
- we bewegen naar de voorkant van ruimtelijke planprocessen.

Deze doelstellingen nemen we over in dit Waterbeheerprogramma.

Om onze opgaven en doelstellingen op het gebied van ruimtelijke adaptatie te realiseren werken we de komende planperiode aan de volgende activiteiten, die we hebben geclusterd rondom de zeven hiervoor genoemde ambities van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie:

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen met behulp van een stresstest

In 2027 zijn we met onze medeoverheden en partners een tweede ronde gestart van het in beeld brengen van deze kwetsbaarheden door klimaatverandering. Daarnaast voeren we zelf een “interne stresstest” uit van de verwachte klimaatveranderingen en het effect op onze assets. We maken dan gebruik van de nieuwe klimaatscenario’s van het KNMI in 2023. De inzichten verwerken we in een handelingsperspectief per kerntaak.

2. Via een risicodialoog komen tot een adaptatiestrategie

De strategieën voor ruimtelijke adaptatie nemen we mee in de “gebiedsperspectieven” die we vanuit onze Omgevingsvisie gaan opstellen. Met de inzet van onze Routekaart Ruimtelijke Adaptatie willen we de gezamenlijke aanpak voor ruimtelijke adaptatie in ons beheergebied versnellen.

3. Een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen opstellen

We denken aan de voorkant actief mee bij het komen tot (externe) visies en plannen over de wateropgaven en klimaatadaptatie. Daarbij zetten we ook in op gezamenlijke kennisontwikkeling en netwerkvorming. Afspraken met gemeenten over gezamenlijke plannen en overeenkomsten voor de uitvoering van ambities voor klimaatadaptatie leggen we bestuurlijk vast.

4. Klimaatadaptatieve maatregelen koppelen aan andere opgaven in de fysieke leefomgeving

Vanuit ruimtelijke adaptatie zetten we ook in op herstel van het natuurlijk watersysteem en vergroting van de sponswerking van de bodem in zowel stedelijk als landelijk gebied. We koppelen klimaatopgaven aan andere opgaven ter verbetering van de kwaliteit van stad, dorp en buitengebied. Bij gezamenlijke investeringsvoorstellen per gebied (zoals voor de regeling Impulsgelden Ruimtelijke Adaptatie) voeren we integrale projecten op.

5. Klimaatadaptatie stimuleren en faciliteren

We vergroten het waterbewustzijn zodat inwoners zich bewust zijn van het water om hen heen, de gevolgen van klimaatverandering en hun eigen handelingsperspectieven. Met de continuering van onze stimuleringsregeling bevorderen we dat ook burgers en bedrijven hun aandeel leveren. Ook faciliteren we kennisdeling, bijvoorbeeld over waterkwaliteit en klimaatverandering en het belang van ruimte voor groen en water bij gemeenten. We richten een netwerk op van partijen die een meerwaarde hebben voor het ruimtelijk adaptief maken van ons gebied.

6. Klimaatadaptatieve doelen reguleren en borgen

We borgen klimaatadaptatief werken binnen onze bestaande werkprocessen, zodat klimaatadaptief werken een vanzelfsprekendheid wordt. Daarnaast zetten we in op het verkleinen van gevoeligheid voor droogte en wateroverlast. Hiervoor maken we gebruik van nieuwe technologische mogelijkheden om water preciezer te sturen.

We passen het uitgangspunt “voorkomen is beter dan genezen” toe: woningen en wijken die nu gebouwd of aangepast worden, moeten meteen waterrobuust en klimaatproof zijn. Om die reden zijn we partner van het Convenant Klimaatadaptief Bouwen in Zuid-Holland en stimuleren we andere partijen om zich daar ook bij aan te sluiten. Uiterlijk in 2023 verwerken we klimaatadaptief bouwen in ons eigen beleid en beleidsregels.

Ook versterken we de samenhang tussen vraagstukken over zoetwaterbeschikbaarheid, waterveiligheid en ruimtelijke adaptatie.

7. Schade beperken bij calamiteiten

Met veiligheidsregio's en gemeenten stellen we een handelingskader bij calamiteiten op om eventuele restrisico's waar mogelijk te beperken.

We werken deze activiteiten langs twee lijnen verder uit:

- We werken de ambities en activiteiten verder uit in de 'Agenda Duurzaam WSHD' die we complementair aan dit Waterbeheerprogramma opstellen;
- We vertalen de ambities en activiteiten zo veel mogelijk door in de volgende hoofdstukken waterveiligheid, voldoende en schoon water en waterketen.

4.4 We “vergroenen” en versterken de biodiversiteit

Onder invloed van klimaatverandering en milieuvervuiling staat de biodiversiteit mondiaal onder druk. Dat merken we ook in Nederland: van alle inheemse plant- en diersoorten die we in 1900 in ons land hadden is een groot deel verdwenen, zo blijkt uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving. Naast klimaatverandering en milieuvervuiling vormen ook niet-duurzame landbouw, ontbossing, infrastructuur, verstedelijking en energieproductie bedreigingen voor de natuur. In de maatschappij zien we dan ook een toenemende aandacht voor en waardering van “groen”. Bomenkap of andere aantastingen van natuur en landschap leiden dan ook niet zelden tot grote maatschappelijke verontwaardiging.

Toekomstbestendig waterbeheer wordt door deze ontwikkelingen in toenemende mate ook een “groener” en meer op biodiversiteit gericht waterbeheer. Daar gaan we in deze paragraaf dieper op in.

Kaders

Sinds 2017 is de Wet Natuurbescherming van kracht waarin enkele oudere wetten zoals de Flora- en Faunawet zijn samengevoegd. In de Wet Natuurbescherming wordt beschreven welke handelingen in relatie tot natuur zijn toegestaan. Een praktische uitwerking hiervan is de Gedragscode voor waterschappen, opgesteld door de Unie van Waterschappen, waarin voorschriften voor natuurvriendelijk werken zijn opgenomen.

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies hebben in 2019 de natuurambitie Nederland Natuurpositief opgesteld. Volgens deze nota moet de natuur niet alleen binnen natuurgebieden versterkt worden, maar ook in steden, op het platteland en in de grote wateren. Het natuurbeleid wordt ontwikkeld in samenhang met andere uitdagingen, zoals de ontwikkeling van kringlooptlandbouw.

Op het gebied van de biodiversiteit werd al in 1992, in Rio de Janeiro, een mondiaal verdrag afgesloten. Met dit Biodiversiteitsverdrag van de Verenigde Naties verplichtten landen zich niet alleen de biodiversiteit in hun eigen land te beschermen maar ook maatregelen te nemen ter ondersteuning van de bescherming van de biodiversiteit in ontwikkelingslanden. Meer recent heeft een brede coalitie van overheden, bedrijven en andere (maatschappelijke) partijen zich verenigd om samen te werken aan het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. In 2020 hebben, via de Unie, ook de waterschappen zich hierbij aangesloten.

Doelen en acties op hoofdlijnen

Ons zuidwestelijk Deltagebied is een blauw-groen kloppend hart, met de grote rivieren en de Deltawateren als “slagaders” en het netwerk van dijken, kreken, sloten, wegbermen, landschapselementen, bossen en stedelijk groen als “aders en haarvaten”. Als waterschap zijn we eigenaar en beheerder van een groot deel van dit netwerk, dat de ruggengraat vormt voor de biodiversiteit en (de beleving van) het landschap.

Vanuit een gezamenlijk belang voor een veilige en leefbare delta voor mens, dier en plant willen we, samen met andere partijen, meer gaan meebewegen met de natuur. Om dat te bereiken streven we naar een vergroening van onze waterschapstaken. In onze Groenvisie Buitengewoon groen (oktober 2020) hebben we dan ook aangegeven dat we het behouden van landschappelijke waarden en het vergroten van de biodiversiteit als een maatschappelijke en essentiële taak voor het waterschap zien.

Bij de inrichting en het beheer en onderhoud van onze dijken, wegen, watergangen en terreinen gaan landschap en biodiversiteit een belangrijke rol spelen. Het gaat dan zowel om biodiversiteit boven als onder water. Maar ook buiten onze eigen assets is het noodzakelijk een andere koers te gaan varen. Zo zullen we samen met andere partijen waterkringlopen gaan herstellen, waarbij bodems in landelijk en stedelijk gebied hun sponswerking weer terug kunnen krijgen.

Om onze groene en biodiverse ambities en doelstellingen te realiseren, werken we de komende planperiode vooral aan de volgende activiteiten:

- We houden de landschappelijke waarden van ons groen duurzaam in stand.
- We sluiten ons aan bij het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.
- Voor ons gehele gebied stellen we in samenwerking met de omgevingspartijen landschapsplannen op.
- We brengen de biodiversiteit van ons areaal in kaart.
- We vergroten de biodiversiteit van ons groen, zowel in het water als op het land, door inrichtingsmaatregelen en natuurvriendelijk onderhoud.
- We bevorderen de biodiversiteit op onze eigendommen, ook als deze verpacht zijn.
- Bij het uitvoeren van onze taken kiezen we voor alternatieven die de klimaatadaptieve en klimaatmitigerende waarde van groen vergroten.
- We zetten groen in om nadelige effecten van ingrepen te compenseren en te mitigeren.
- We werken samen met gebiedspartners om het groen-blauw-grijze netwerk van de diverse partners op elkaar te laten aansluiten.

We werken deze activiteiten langs twee lijnen verder uit:

- We werken de ambities en activiteiten verder uit in de ‘Agenda Duurzaam WSHD’ en in het Groenbeleidsplan, die we allebei complementair aan dit Waterbeheerprogramma opstellen;
- We vertalen de ambities en activiteiten zo veel mogelijk door in de volgende hoofdstukken waterveiligheid, voldoende en schoon water en waterketen.

4.5 We gaan anders om met hemelwater

In voorgaande paragrafen hebben we, zowel vanuit duurzaamheid als vanuit klimaatadaptatie en biodiversiteit, aangegeven dat we de ambitie hebben om de natuurlijke waterkringloop te herstellen en de “sponswerking” van de bodem te vergroten. Die ambitie heeft ook gevolgen voor de manier waarop we met hemelwater (regenwater) omgaan. Daar gaan we in onderstaand kader apart op in.

Hemelwaterbeleid

Bij een natuurlijke waterkringloop infiltreert een groot deel van het hemelwater in de bodem. Op die manier wordt het grondwater aangevuld. In het stedelijk gebied is deze kringloop grotendeels verstoord door de aanwezige bebouwing en infrastructuur. Regenwater heeft daardoor niet meer de kans te infiltreren in de bodem, maar wordt vaak direct afgevoerd via het rioolwaterstelsel, waarna het ofwel via het oppervlaktewater wordt afgevoerd, ofwel via de rioolwaterzuivering. Ook in het landelijk gebied is deze kringloop hier en daar verstoord, bijvoorbeeld door verdichte landbouwbodems en lage percentages organische stof in de bodem.

Door het herstel van de natuurlijke waterkringloop en het vergroten van de sponswerking van de bodem kan in droge periodes water beter worden vastgehouden en kan in natte periodes het waterbergende vermogen van bodems beter worden benut. We zetten daarbij dus niet alleen in op hergebruik, vasthouden, bergen en afvoeren maar ook op sparen, aanvoeren, adapteren en accepteren. Bovendien zetten we gelijktijdig in op zowel het landelijk als het stedelijk gebied als de onderlinge samenhang daartussen.

Met ons hemelwaterbeleid streven we voor de lange termijn (2050) de volgende doelen na:

- ons gebied is zodanig ingericht dat we de sponswerking van bodem en groen optimaal gebruiken;
- het gecombineerde systeem (van buffercapaciteit op en in de bodem, het oppervlaktewater en het rioolstelsel) is in staat om wisselingen van droge en natte periodes op te vangen;

- het energieverbruik voor het afvoeren (en schoonmaken) van overtollig hemelwater is geminimaliseerd;
- wat schoon is, moet schoon blijven: we streven naar verregaande scheiding van schoon en vuil water. Vuil water moet naar de rwzi, schoon water moet terug het gebied in;
- bij de (her)inrichting van gebieden wordt het watersysteem integraal ontworpen, waarbij we de relevante omgevings-, milieu- en maatschappelijke effecten meewegen.

Vasthouden van water in het gebied is een belangrijk doel, maar bepaalde omstandigheden kunnen er voor zorgen dat toch een bepaalde mate van afvoer van hemelwater nodig is. Er valt op jaarbasis meer neerslag dan er verdampt, infiltreert en verbruikt wordt. Ook vanwege de ligging van een groot deel van ons beheergebied onder de zeespiegel is het verpompen van overtollig hemelwater vaak noodzakelijk. Dat neemt niet weg dat er voor alle betrokkenen een grote opgave ligt om zuiniger om te gaan met het hemelwater, om ook in droge periodes over voldoende goed water te beschikken.

Om onze ambitie en doelen invulling te geven gaan we komende planperiode het volgende doen:

- We brengen de regionale systemen (grondwater, rioolstelsel, oppervlaktewater) samen met onze gebiedspartners in kaart, en samen bepalen we wat we willen in deze gebieden. Vervolgens formuleren we gezamenlijk oplossingen per gebied (weten - willen - werken). Door het delen van kennis over de verschillende systemen en de verbanden daartussen, krijgen we beter inzicht waar we de grootste winst kunnen halen bij het zuinig omgaan met hemelwater.
- Onder andere via het spoor van de ruimtelijke ordening gaan we vroegtijdig met gemeenten en provincie in gesprek over planontwikkeling en herinrichting. Daarbij zetten we in op maatregelen die de sponswerking van de bodem verbeteren en leggen we koers en afspraken bestuurlijk vast. Denk bijvoorbeeld aan het beperken van de hoeveelheid verharding, het zo min mogelijk afvoeren van hemelwater via leidingstelsels of het benutten van infiltratiecapaciteit onder verhardingen. Ook gecontroleerde buffercapaciteit en maatregelen in het landelijk gebied kunnen hier onderdeel van zijn. Omdat ook onze inwoners en bedrijven daar een rol in hebben zetten we ons in om de bewustwording over het belang van het herstel van de sponswerking te vergroten.
- We gaan onze beleidsregels aanpassen, zodat er ruimte ontstaat om de voorkeursreeks voor de omgang met hemelwater te ondersteunen. We stemmen de beleidsregels af op het hemelwaterbeleid dat door de gemeenten in ons beheergebied wordt gehanteerd. We zetten in op het vasthouden van hemelwater op de locatie waar dit water valt.

5. Waterveiligheid

Waterveiligheid

Ambitie waterveiligheid 2050

We bieden blijvende bescherming tegen overstromingen voor de burgers in ons gebied. Dit doen we robuust waar het moet, natuurlijk waar het kan en slim waar het loont. We realiseren meerwaarde waar dat mogelijk is, maar doen hierbij geen concessies aan de veiligheid.

We vergroten de **biodiversiteit** op de dijken en in de duinen

We versterken de natuurlijke duinaangroei

We werken niet alleen aan het beperken van de kans op een **overstroming**, maar ook aan het beperken van de gevolgen

Onze dijken en duinen zijn voldoende sterk en voldoen aan de wettelijke normen

We voeren onze waterveiligheids-taak op een duurzame wijze uit

We verminderen de CO₂-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen

We vergroten de **veiligheid** van het gebied achter de dijken en duinen

Onze dijken en duinen hebben maatschappelijke meerwaarde

We vergroten de **innovativiteit**

We vergroten het **meervoudig gebruik** van de waterkeringen

We houden de **waterkeringen** op orde

■ Lange-termijndoelen waterveiligheid 2050

□ Speerpunten waterveiligheid 2027

5.1 Inleiding

Het thema waterveiligheid is erop gericht om burgers en bedrijven in ons beheergebied te beschermen tegen overstromingen. Deze bescherming bestaat enerzijds uit het voorkomen dat een overstroming plaats vindt. Maar omdat absolute zekerheid niet bestaat en er altijd een (kleine) kans is dat er toch een overstroming plaats vindt, zetten we ook in op maatregelen om de gevolgen van een overstroming zo veel mogelijk te beperken. We geven hier invulling aan via het principe van de “meerlaagse veiligheid”. Deze benadering kent drie lagen:

1. preventie: het beperken van de kans op een overstroming door voldoende hoge en sterke dijken;
2. ruimtelijke inrichting: het gebied achter de dijken zodanig inrichten dat de gevolgen van een overstroming zo beperkt mogelijk blijven;
3. crisisbeheersing: het beperken van de gevolgen van een overstroming door een goede crisisbeheersing, evacuatieplannen e.d.

Figuur: Meerlaagse veiligheid

Via landelijke en provinciale wet- en regelgeving hebben we een duidelijke opdracht om de waterkeringen in het beheergebied op orde te houden en waar nodig te verbeteren. Deze wettelijke taak vormt de hoofdmoot van dit thema. Maar de wijze waarop we deze taak de komende planperiode invullen en de focus die we daarbij aanbrengen zijn aan ons als waterschap. In de volgende paragrafen werken we dat verder uit.

5.2 Ambities en lange-termijndoelen waterveiligheid (2050)

Lange-termijn ambitie

De kern van het thema waterveiligheid is en blijft gericht op het bieden van veiligheid tegen overstromingen. Deze taak staat niet ter discussie. Maar vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen zoals de energietransitie, meer druk op de ruimte en de afnemende biodiversiteit is het van belang om na te denken over de manier waarop we met deze ontwikkelingen om gaan. Het is niet meer vol te houden om zonder nadere onderbouwing nee te zeggen tegen plannen en activiteiten op en rondom “onze” dijken en duinen. Voor het thema waterveiligheid formuleren we daarom de volgende ambitie voor de lange termijn (2050):

Ambitie waterveiligheid 2050

We bieden blijvende bescherming tegen overstromingen voor de burgers in ons gebied. Dit doen we robuust waar het moet, natuurlijk waar het kan en slim waar het loont. We realiseren meerwaarde waar dat mogelijk is, maar doen hierbij geen concessies aan de veiligheid.

Belangrijke aspecten in deze ambitie zijn:

- Blijvende bescherming: dat is onze kerntaak, en die staat voorop. Deze taak vullen we in door niet alleen in te zetten op het beperken van de kans op een overstroming, maar ook op het beperken van de gevolgen.
- Robuust: bij dijkversterkingen zijn er locaties waar we later relatief eenvoudig aanvullende versterkingen kunnen uitvoeren. Op andere locaties is dat niet het geval. Met het oog op klimaatverandering en zeespiegelstijging kan het daarom noodzakelijk zijn dat we een dijk extra sterk (hoog en breed) maken.
- Natuurlijk: zowel vanuit oogpunt van reductie van broeikasgasemissies en circulariteit als vanuit biodiversiteit en natuur is het van belang dat we zo min mogelijk (schaarse) grondstoffen gebruiken en dat we zoveel mogelijk doen aan bouwen met de natuur en het bevorderen van de biodiversiteit.
- Slim: Nederland staat voor een enorme waterveiligheidsopgave. Om deze opgave op tijd en tegen acceptabele kosten te realiseren is het een must om in te zetten op innovaties en nieuwe technieken.

- Meerwaarde: een dijk heeft, naast het tegenhouden van water, vaak ook een functie als weg of fietspad. In de toekomst wordt de meerwaarde van dijken alleen maar groter. Denk hierbij aan de bijdrage aan biodiversiteit of duurzame energieopwekking.
- Geen concessies: om nog maar eens duidelijk te maken dat de primaire functie van een dijk het bieden van bescherming tegen overstromingen is. Bij discussies over of “concurrentie” met andere functies zullen we dit belang altijd voorop stellen.

Lange-termijndoelen

Vanuit onze ambities op het thema waterveiligheid hebben we de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

Lange-termijndoelen waterveiligheid 2050

1. Onze dijken en duinen zijn voldoende sterk en voldoen aan de wettelijke normen
2. We werken niet alleen aan het beperken van de kans op een overstroming, maar ook aan het beperken van de gevolgen
3. Onze dijken en duinen hebben maatschappelijke meerwaarde
4. We voeren onze waterveiligheidsaak op een duurzame wijze uit

Deze algemene doelen gelden niet alleen voor de komende planperiode, maar hebben een lange houdbaarheid, in ieder geval richting 2050. Dat jaartal is een stip op de horizon waar we ons op richten, zowel vanuit de wettelijke eisen waaraan waterkeringen moeten voldoen als vanuit afspraken op het gebied van duurzaamheid en circulariteit.

Om duidelijk te maken waar we ons de komende jaren op gaan focussen hebben we, op basis van de ambitie en de daarbij behorende lange-termijndoelen, een aantal speerpunten voor de komende planperiode bepaald. Deze speerpunten lichten we in de volgende paragraaf toe.

5.3 Speerpunten waterveiligheid (2027)

Onze speerpunten op het thema waterveiligheid voor de planperiode 2022 – 2027 zijn:

Speerpunten waterveiligheid 2027

1. We houden de waterkeringen op orde
2. We versterken de natuurlijke duinaangroei
3. We vergroten de biodiversiteit op de dijken en in de duinen
4. We vergroten de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen
5. We vergroten het meervoudig gebruik van de waterkeringen
6. We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen
7. We vergroten de innovativiteit

Er ligt een duidelijke link tussen deze speerpunten en onze lange termijndoelen. Het eerste en laatste speerpunt zijn gelinkt aan het lange termijndoel om de dijken aan de wettelijke normen te laten voldoen. De speerpunten 2, 3 en 6 passen bij het lange termijndoel om onze waterveiligheidsaak op een duurzame wijze uit te voeren. Speerpunt 4 is gekoppeld aan het lange termijndoel om de gevolgen van overstromingen te beperken. Het vijfde speerpunt draagt bij aan het lange termijndoel met betrekking tot de maatschappelijk meerwaarde, waar overigens ook speerpunt 3 aan bijdraagt.

Hieronder lichten we alle speerpunten toe. We geven daarbij aan welke subdoelen onder elk speerpunt horen, en we benoemen (op hoofdlijnen) welke acties nodig zijn om deze doelen te verwezenlijken. Ook formuleren we indicatoren waarmee we de voortgang kunnen bewaken, zodat we – indien nodig – kunnen bijsturen.

Speerpunt 1: We houden de waterkeringen op orde

Dit speerpunt is in feite onze wettelijke taak en staat daarom bovenaan. Deze uitdaging is groot en het blijft nodig om de gehele planperiode hard te werken aan het invullen van deze wettelijke taak. Het speerpunt hebben we uitgewerkt in twee subdoelen:

1. Waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen
2. Verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht

1. Waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen

Binnen dit subdoel vallen de activiteiten die we uitvoeren in het kader van het beoordelen en versterken van de waterkeringen. Voor de primaire waterkeringen bestaat onze wettelijke taak onder meer uit het uitvoeren van de twaalfjaarlijkse beoordeling. Eind 2022 moet de eerste beoordelingsronde afgerond zijn, waarna de Minister van Infrastructuur en Waterstaat het landelijk veiligheidsbeeld aan de Eerste en Tweede Kamer gaat rapporteren. In 2023 start dan de tweede beoordelingsronde, die tot 2035 loopt.

Indien uit een beoordelingsronde volgt dat onze waterkeringen niet aan de wettelijke normen voldoen, dan moeten we deze waterkeringen verbeteren. Deze versterkingsprojecten melden we dan aan bij het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), waar op basis van de urgentie en het beschikbare budget prioritering en programmering plaats vindt. De uitvoering van het versterkingsproject is onze eigen verantwoordelijkheid, waarbij het HWBP 90% van de kosten subsidieert. Op deze manier voldoen uiterlijk in 2050 alle primaire waterkeringen aan de normen.

Voor de genormeerde regionale waterkeringen is de provincie Zuid-Holland het bevoegd gezag. Deze waterkeringen moeten we eveneens twaalfjaarlijks toetsen aan de provinciale normen. De volgende toetsronde moet in 2024 gereed zijn, en voor de regionale waterkeringen die bij deze toetsing als “onvoldoende” worden beoordeeld is bepaald dat deze uiterlijk in 2030 weer aan de veiligheidsnormen moeten voldoen. Overigens geldt hierbij geen subsidieregeling en zijn de kosten volledig voor onze eigen rekening.

Voorstel KPI:

- De mate waarin de waterkeringen aan de norm voldoen (% , km's, #trajecten)

2. Verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht

Naast de twaalfjaarlijkse cyclus voor het uitvoeren van de beoordeling en de (mogelijk) daaruit volgende dijkversterkingsprojecten, hebben we ook de wettelijke taak om “maatregelen te treffen voor het veilig en doelmatig gebruiken van de waterkeringen”. Deze zogenaamde zorgplicht betreft het op orde hebben en houden van alle dagelijkse beheer- en onderhoudswerkzaamheden, zowel wat betreft de organisatie daarvan als wat betreft de uitvoering.

Voor de uitvoering van de zorgplicht hebben de Unie van Waterschappen, Rijkswaterstaat en STOWA een set basiseisen ontwikkeld. Het is onze verantwoordelijkheid om aan deze basiseisen te voldoen en via de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILenT) ziet het Rijk daar op toe. Wij richten ons in deze planperiode dan ook op het voldoen aan alle basiseisen voor de zorgplicht, zowel voor de primaire als de regionale waterkeringen. Eén van de belangrijkste aspecten hierbij is dat we ons gegevensbeheer en onze informatievoorziening op orde hebben. Dat zijn voorwaarden om aan te kunnen tonen dat we als waterschap “in control” zijn.

Voorstel KPI:

- De mate waarin aan de basiseisen voor de zorgplicht wordt voldaan (% , #)
- De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar en compleet)

Speerpunt 2: We versterken de natuurlijke duinaangroei

Dit speerpunt is onderdeel van het bredere begrip “building with nature”, oftewel bouwen met de natuur. Het bij dit speerpunt behorende subdoel is:

1. Vergroten van de dynamiek in de duinen

1. Vergroten van de dynamiek in de duinen

Bouwen met de natuur betreft het gebruik maken van natuurlijke processen om de waterveiligheid te borgen en zo nodig te versterken. Het op een dynamische manier beheren van de duinen is daar een heel goed voorbeeld van. Wij zetten deze planperiode in op het toepassen van dynamisch kustbeheer op alle duinen (totaal ca. 32 km), met als doel de duinen mee te laten groeien met de stijging van de zeespiegel. Om dat te bereiken bepalen we eerst welk type dynamisch beheer op welke locaties haalbaar is, en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Vervolgens voeren we deze maatregelen uit.

Door zelf onderzoek en analyses uit te voeren, bijvoorbeeld bij de Springertduinen in Ouddorp, door samen te werken met andere partijen (Samenwerking Kust Zuid-Hollandse Eilanden) of door te leren van andere beheerders kunnen we in deze planperiode grote stappen zetten.

Voorstel KPI:

- De mate waarin dynamiek in de duinen toeneemt (toename zand, hoogte, verandering)

Overigens kunnen zich ook andere vormen van bouwen met de natuur aandienen die kunnen bijdragen aan het behouden en versterken van de waterveiligheid, zoals de natuurlijke aangroei van voorlanden of sedimentbeheer in de rivieren. Die vallen weliswaar niet binnen de exacte beschrijving van het speerpunt, maar kunnen wel extra kansen bieden. Daarom bepalen we per geval of het nuttig is om daar op in te zetten.

Dynamisch Kustbeheer

Het zodanig beheren van de zandige kust dat natuurlijke processen, al dan niet gestimuleerd, zoveel mogelijk ongestoord kunnen verlopen, waarbij de processen zodanig worden beheerd dat de veiligheid van het achterliggende gebied gewaarborgd blijft.

Speerpunt 3: We vergroten de biodiversiteit op de dijken en in de duinen

Naast bouwen mét de natuur kunnen we ook bouwen (en beheren) vóór de natuur: het zodanig uitvoeren van onze waterveiligheidsstaak dat we tevens bijdragen aan onze ambities voor groen en biodiversiteit. Dit sluit aan op onze Groenvisie, waarin we hebben aangegeven dat we het vergroten van biodiversiteit als een maatschappelijke taak in nauwe samenhang met onze kerntaken zien.

De veelal groene dijken lopen als aderen door het beheergebied en vormen verbindingen tussen de verschillende natuurgebieden, maar ook tussen het groen in stedelijke gebieden en het platteland. Bij het uitvoeren van activiteiten voor de waterveiligheid, zowel in het beheer en onderhoud als bij de uitvoering van versterkingsprojecten, zetten we daarom actief in op het behouden of vergroten van de biodiversiteit. Overigens gaat het hier vaak om gedeelde belangen: zo zijn bijvoorbeeld dijkgraslanden met veel kruiden meestal beter bestand tegen erosie en droogte dan dijkgraslanden die alleen uit grassen bestaan. We werken dit verder uit in een visie op het beheer van dijkgraslanden. Indien er tegenstrijdige belangen zijn, staat de waterveiligheid voorop, en bekijken we tot hoever er invulling gegeven kan worden aan de groene ambities. Dat kan bijvoorbeeld spelen bij bomen op dijken. Speciale aandacht is er voor eigendommen die verpacht zijn. Hoewel het wellicht lastiger is, gaan we onderzoeken op welke wijze en in welke mate we de biodiversiteit op deze locaties kunnen stimuleren.

We werken dit speerpunt uit in twee subdoelen:

- Toename van de soorten op dijken en in duinen
- Toename aantal bloem- en kruidenrijk ingerichte dijken

1. Toename van de soorten op dijken en in duinen

Het eerste subdoel betreft het aantal verschillende soorten flora en fauna op dijken en in duinen. Om verbetering tot stand te brengen is het allereerst zaak om door middel van een nulmeting zicht te krijgen op de huidige biodiversiteit. Vervolgens werken we in plannen uit welke kansen zich in het regulier beheer en onderhoud voordoen en met welke maatregelen we de biodiversiteit kunnen vergroten. Afstemming of samenloop met plannen voor de andere thema's is hierbij logisch en mogelijkerwijs noodzakelijk. Dat geldt ook voor de monitoring van de ontwikkeling van de biodiversiteit.

Indien ten behoeve van het voldoen aan de wettelijke normen een versterking van de waterkering aan de orde is, wordt het vergroten van de biodiversiteit als uitgangspunt in het versterkingsplan meegenomen.

Voorstel KPI:

- Het aantal en de bedekking van kwalificerende plantensoorten (#, %)

2. Toename aantal bloem- en kruidenrijk ingerichte dijken

Bij dit subdoel gaat het om het aantal locaties waarvan de dijken bloem- en kruidenrijk ingericht zijn. Een dijk of dijklint kan een verbinding vormen tussen natuurgebieden. In de eerder genoemde visie op het beheer van dijkgrasland gaan we locatiespecifiek de mogelijkheden onderzoeken en de mogelijke en/of noodzakelijke maatregelen uitwerken. Ook hiervoor geldt dat we bij een versterking van een waterkering het inrichten van de groene dijken met specifieke kruidenmengsels als uitgangspunt meenemen.

Voorstel KPI:

- De hoeveelheid groene waterkeringen bloem- en kruidenrijk ingericht (# km's, ha's, %)

Speerpunt 4: We vergroten de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen

Zoals we in de inleiding al hebben aangegeven is waterveiligheid meer dan alleen het zorgen voor voldoende hoge en sterke dijken. We houden ons ook bezig met het beperken van de gevolgen van een overstroming.

Sinds 2017 geldt als uitgangspunt voor het waterveiligheidsbeleid een basisbeschermingsniveau voor elke burger: het risico om te overlijden door een overstroming mag nergens in Nederland groter zijn dan 1:100.000 per jaar (0,001%). Dit risico wordt gevormd door de kans dat een overstroming optreedt en de gevolgen van die overstroming (schade en slachtoffers). Oftewel: risico = kans * gevolg.

Langs de drie lagen van de meerlaagse veiligheid werken we aan het beperken van de kans op een overstroming, maar ook aan het beperken van de gevolgen van een overstroming. Laag 1, preventie, is de wettelijk vastgelegde taak van het waterschap die we bij het eerste speerpunt van dit hoofdstuk hebben uitgewerkt. Op deze taak zetten we ook verreweg de meeste middelen in.

Dit vierde speerpunt geeft invulling aan de tweede en derde laag van de meerlaagse veiligheidsbenadering en hebben we uitgewerkt in twee subdoelen:

1. Beperken mogelijke gevolgen van overstromingen via ruimtelijke inrichting
2. Beperken mogelijke gevolgen van overstromingen via crisisbeheersing

1. Beperken mogelijke gevolgen van overstromingen via ruimtelijke inrichting

Er is een toenemend besef dat het steeds maar blijven ophogen en versterken van dijken een grens kent. Gecombineerd met de sterker wordende signalen dat de zeespiegel na 2050 mogelijk sneller gaat stijgen, betekent dit dat we ook nadrukkelijker moeten gaan kijken naar het beperken van de gevolgen bij overstromingen. Hierbij speelt bodemdaling overigens ook een rol: hoe lager het binnendijks gebied komt te liggen, hoe groter de potentiële gevolgen van een overstroming zullen zijn.

Hoewel preventie (laag 1) pas op lange termijn een knelpunt kan gaan vormen, is het inzetten op een beperking van de gevolgen (via laag 2 en 3) nu al aan de orde, vooral bij grootschalige ontwikkelingen zoals de inrichting of herinrichting van woongebieden. Dat is de kans om gevolgbeperkende maatregelen te treffen. In deze planperiode zetten we er dan ook op in dat in alle ruimtelijke plannen van derden rekening wordt gehouden met de gevolgen van een overstroming.

Het beperken van gevolgen van overstromingen is ook één van de vier thema's van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Door klimaatadaptatie als overkoepelend thema in dit Waterbeheerprogramma op te nemen - zie hoofdstuk 4 - borgen we dat we integraal kijken naar vraagstukken over waterveiligheid (gevolgen van overstromingen), zoetwaterbeschikbaarheid en ruimtelijke adaptatie. We werken er in deze planperiode dan ook samen met gemeenten aan dat in de afwegingen en plannen rondom het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie het onderwerp gevolgbeperking van overstroming door de juiste ruimtelijke inrichting goed wordt meegenomen.

Voorstel KPI:

- De mate waarin in plannen rekening gehouden is met gevolgen van overstromingen (expert judgement)

2. Beperken mogelijke gevolgen van overstromingen via crisisbeheersing

Bij het beperken van de mogelijke gevolgen van overstromingen via crisisbeheersing speelt ons waterschap een beperkte rol. Crisisbeheersing en crisiscommunicatie wordt dan uitgevoerd door veiligheidsregio's en gemeenten waarbij wij tijdig moeten adviseren en informeren. Onze focus zal in dit geval liggen op calamiteitenbestrijding op/aan primaire waterkeringen.

Wij moeten in omstandigheden waarbij overstromingen kunnen optreden op basis van een actueel beheerdersoordeel over de hoogte, sterkte en erosiebestendigheid van dijktrajecten van primaire waterkeringen, de veiligheidsregio's en gemeenten tijdig kunnen informeren waar overstromingen zouden kunnen optreden, hoe snel zij dan zouden kunnen ontstaan en hoe diep die gebieden dan kunnen overstromen.

Het is van belang dat onze vertegenwoordigers daarin vakbekwaam (competent, deskundig) worden gemaakt en gehouden, zodat zij dit met veiligheidsregio's en gemeenten kunnen voorbereiden en uitvoeren als overstromingen daadwerkelijk dreigen of optreden. Wij hebben hiervoor een permanent opleidings-, trainings- en oefenprogramma (OTO-programma) beschikbaar, dat wordt uitgevoerd, periodiek geëvalueerd en bijgesteld.

Voorstel KPI:

- De vakbekwaamheid van medewerkers in de calamiteitenorganisatie van ons waterschap

Speerpunt 5: We vergroten het meervoudig gebruik van de waterkeringen

In onze toekomstverkenning hebben we geconstateerd dat toenemende druk op de ruimte een belangrijke ontwikkeling is. Verschillende gebruiksfuncties “strijden” om de ruimte zoals wonen, werken, natuur, landbouw, recreatie en de productie van hernieuwbare energie. Het gebruik van waterkeringen voor andere functies kan bijdragen aan het verlichten van de druk op de ruimte. Daar staat tegenover dat, gezien de verwachte toenemende zeespiegelstijging, toekomstige dijkversterkingen aan de orde blijven. De vraag daarbij is in hoeverre dijken vrijgehouden (of gemaakt) moeten worden, en welke activiteiten, bebouwing of gebruik toegestaan kan worden.

Tegen deze achtergrond moeten we in deze planperiode ons bestaande beleid opnieuw bezien. Vanuit het uitgangspunt dat de waterveiligheid niet ter discussie mag staan kijken we daarbij met een positieve grondhouding naar het meervoudig gebruik van de waterkeringen. Dit is ook in lijn met het doel van de Omgevingswet om een balans te bereiken tussen een veilige en gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Aan dit speerpunt geven we langs de lijn van onderstaande subdoelen invulling:

1. Vergroten ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit
2. Vergroten toegankelijkheid

1. Vergroten ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit

Bij nieuwe ontwikkelingen geven we de ruimtelijke kwaliteit nadrukkelijk aandacht. Hiermee sluiten we aan bij het beleid van de provincie Zuid-Holland. Dat beleid is uitgewerkt in een Kwaliteitskaart, die voor elke regio is doorvertaald in een Gebiedsprofiel. Zo'n profiel bevat de belangrijkste gebiedskenmerken en tips voor nieuwe plannen. Bij dijkversterkingsprojecten maken we gebruik van het ruimtelijk kwaliteitskader. Ruimtelijke inpassing en meekoppelen (ecologie, meervoudig ruimtegebruik, ruimtelijke kwaliteit) is overigens ook onderdeel van de Aanpak Duurzaam GWW, en draagt daarmee ook bij aan onze duurzaamheidsambities.

In onze Groenvisie hebben we een aantal waarden vastgesteld die een directe doorwerking hebben op het beheer en meervoudig gebruik van de waterkeringen. Eerder gingen we al in op de ambitie om de biodiversiteit te vergroten, hier gaat het om de ambitie ten aanzien van de landschappelijke kwaliteit. Over de landschappelijke kwaliteit staat het volgende in de Groenvisie:

“Door ons grote en ook groene areaal zijn we een belangrijke hoeder van de leefomgeving in ons werkgebied. Onze dijken, wateren, bomen en wegen geven het landschap een duidelijk karakter. Inwoners zijn gaan hechten aan dit karakter van het landschap. Het is gezien onze maatschappelijke verantwoordelijkheid wenselijk om de landschappelijke waarde die ons areaal kent te behouden.”

We werken in landschapsplannen de kwaliteiten uit en de wijze waarop deze kwaliteiten behouden blijven. Zie hiervoor ook hoofdstuk 4.

Voorstel KPI:

- De mate waarin de ruimtelijke/landschappelijke kwaliteit geborgd is (expert judgement)

Gebiedsprofielen provincie Zuid-Holland

Een gebiedsprofiel beschrijft en visualiseert kenmerkende ruimtelijke elementen die van bovenregionaal belang zijn. Voorbeelden van kenmerkende ruimtelijke elementen zijn: de verkavelings- en waterstructuur, linten, laanbeplantingen, herkenbare dijken en openheid. De gebiedsprofielen geven een overzicht van de landschappelijke waarden, waarmee bij ruimtelijke ingrepen rekening moet worden gehouden. Maar ze beschrijven ook ambities die richting geven aan de ontwikkeling van de kenmerken. Het gebiedsprofiel is een regionale uitwerking van de provinciale kwaliteitskaart.

2. Vergroten toegankelijkheid

Dijken dragen in belangrijke mate bij aan de belevingswaarde van de bewoners en recreanten in ons gebied. Staan of rijden op welke dijk dan ook geeft een onovertroffen uitzicht. Dat uitzicht is het meest bijzonder als de naaste omgeving uitgestrekt is.

Daarnaast draagt het vanaf een dijk kijken naar aan de ene kant een (soms hoogstaande) rivier en aan de andere kant een diepe polder bij aan het waterbewustzijn van burgers. Het is niet zo vanzelfsprekend dat we veilig wonen, werken en recreëren in dit deel van Nederland. Dijken toegankelijk maken draagt bij aan zowel de beleving als aan het waterbewustzijn van burgers.

Voor ongeveer 330 van de 750 km waterkeringen die we in beheer hebben, geldt dat het eigendom bij anderen ligt. Dat is bijvoorbeeld het geval in het stedelijk gebied van Rotterdam en Dordrecht, maar ook voor een deel in het landelijk gebied. Van de waterkeringen die we zelf in eigendom hebben, verpachten of verhuren we ongeveer de helft. Voor de andere helft geldt dat deze waterkeringen toegankelijk zullen zijn voor zover dat niet ten koste van de waterveiligheid gaat. Daar waar dat op dit moment nog niet het geval is, zullen we ons bereidwillig opstellen indien er een verzoek komt om een waterkering toegankelijk te maken.

Hierbij vormt de in 2010 vastgestelde beleidsnota “Recreatief medegebruik” het uitgangspunt. In deze nota staat onder andere:

“De zorg voor de recreatie en de aanleg van recreatievoorzieningen is géén taak van het waterschap. In de brede maatschappelijke blik, die ook een waterschap heeft, betekent dit dat de belangen van de buitenrecreatie niet bij de grenzen van een waterschapsobject ophouden. Hier kijkt een waterschap mee en verleent zijn medewerking onder de strikte voorwaarde dat géén negatieve effecten op de uitoefening van de taken van het waterschap plaatsvinden.”

Naast waterveiligheids- en recreatieve belangen kunnen ook natuurwaarden een rol spelen in de afweging om waterkeringen al dan niet toegankelijk te maken.

Voorstel KPI:

- De hoeveelheid keringen die toegankelijk zijn (km's, trajecten)

✓ Speerpunt 6: We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen

In hoofdstuk 4 zijn we ingegaan op de ambities om onze impact op het milieu en het klimaat te beperken, zoals die ook zijn vastgelegd in o.a. het Klimaatakkoord en Maat op Klimaat. De invulling van deze ambities zal voornamelijk langs de lijn van de assets moeten plaats vinden, zo ook via het werk aan de waterkeringen. Daarom formuleren we binnen dit speerpunt de volgende subdoelen:

1. Terugdringen CO2-uitstoot bij versterkingen
2. Terugdringen CO2-uitstoot bij beheer en onderhoud
3. Vergroten circulariteit bij werkzaamheden voor waterveiligheid

1 en 2: Terugdringen CO2-uitstoot bij versterkingen en beheer en onderhoud

Zowel in het beheer en onderhoud als bij het versterken van de waterkeringen kunnen we veel duurzaamheidswinst behalen. Het “slepen” met klei en zand voor de dijkversterkingsopgave uit het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP2) heeft er bijvoorbeeld voor gezorgd dat waterveiligheid de grootste bijdrage levert aan onze jaarlijkse CO2-emissie vanuit materiaalgebruik.

Zowel bij dijkversterkingen (materiaalgebruik, transport) als in het beheer en onderhoud (materiaalgebruik, maaien) kunnen we een grote bijdrage leveren aan het beperken van de CO2-uitstoot. Om de (waterschapsbrede) doelstellingen ten aanzien van energie, duurzaamheid en circulariteit te halen gaan we hier nadrukkelijk op inzetten.

Er zijn inmiddels behoorlijk wat instrumenten ontwikkeld, die we gaan inzetten om deze doelstellingen te halen. De instrumenten uit de Aanpak Duurzaam GWW (Ambitiweb, Omgevingswijzer, DuboCalc, CO2 prestatieladder) passen we bij alle dijkversterkingsprojecten en grote onderhoudsprojecten toe. Aangezien de milieu-impact door materiaalgebruik binnen dit programma groot is, is het zinvol om de komende jaren aandacht te besteden aan het uitvragen van een MKI-berekening bij zowel dijkversterkingen als regulier beheer en onderhoud.

Dat het programma waterveiligheid relatief veel bijdraagt aan onze klimaatvoetafdruk is een vrij nieuw inzicht, ook landelijk. Tegelijk roept dit direct vragen op over hoe we de klimaatvoetafdruk precies meten en monitoren, bijvoorbeeld binnen de HWBP-projecten, en wat onze (sectorbrede) nulmeting dan is. In de Klimaatmonitor van de Unie van Waterschappen wordt hier vanaf 2020 dan ook aandacht aan besteed. Dit is echter nog inventariserend en kwalitatief van aard, maar de wens is er om op termijn kwantitatieve gegevens te kunnen presenteren. We blijven deze landelijke ontwikkelingen volgen.

Voorstel KPI:

KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen waterveiligheid

3. Vergroten circulariteit bij werkzaamheden voor waterveiligheid

Er is ook steeds meer aandacht voor de “circulaire dijk”. Zo heeft het projectenboek van het HWBP 2021 als thema Circulaire dijken. Dit projectenboek geeft inspiratie om aan de slag te gaan met duurzaamheid en circulariteit in dijkversterkingsprojecten. Door in de alliantie van het HWBP samenwerking en ondersteuning te zoeken, kunnen we hier concrete stappen in zetten.

Bij alle dijkversterkingsprojecten hanteren we ten aanzien van duurzaamheid en circulariteit de volgende uitgangspunten: *we versterken alleen waar het moet, we schuiven zo min mogelijk met grond, we beperken negatieve emissies door inzet materieel en door materiaalgebruik én we passen de dijk goed in in de omgeving.*

Hiermee zeggen we dat we zoveel mogelijk inzetten op:

- alleen doen wat echt nodig is. Dus zo min mogelijk materialen gebruiken, levensduur van objecten verlengen en zoveel mogelijk materiaal van de bestaande dijk of kunstwerk hergebruiken;
- materialen toepassen die weer hergebruikt kunnen worden en geen nadelige milieueffecten hebben, ook niet bij de productie;
- bij de aanleg geen broeikasgassen, fijnstof en stikstof uitstoten en kansen voor het meekoppelen van duurzame energieproductie benutten;
- de dijk goed laten aansluiten bij de landschappelijke karakteristiek, een beperkt ruimtebeslag en behoud van cultuurhistorische- en archeologische waarden en verkeersveiligheid;
- ervoor zorgen dat de dijk een bijdrage levert aan de maatschappelijke gebruikswaarde en ondersteuning biedt aan ecologiefuncties en biodiversiteit.

Voorstel KPI:

KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen waterveiligheid

Speerpunt 7: We vergroten de innovativiteit

Het inzetten op en het toepassen van innovaties is geen doel op zich. Toch benoemen we binnen het thema waterveiligheid innovatief werken als speerpunt. De (landelijke) opgave om de primaire waterkeringen aan de in 2017 vastgestelde normen te laten voldoen is heel groot. De verwachting is dat ongeveer de helft van de bijna 3500 km primaire waterkeringen voor 2050 versterkt zal moeten worden.

Om het landelijke tempo van gemiddeld 50 km dijkversterkingen per jaar te halen, afgezet tegen het jaarlijks beschikbare budget van € 380 miljoen, zullen zowel technische, organisatorische als procesmatige innovaties nodig zijn. Binnen dit speerpunt hebben we daarom de volgende twee subdoelen benoemd:

1. Vergroten van het inzicht in het gedrag van de waterkeringen
2. Vergroten van het innovatief vermogen/werken

1. Vergroten van het inzicht in het gedrag van de waterkeringen

Hierboven gaven we al aan waarom het zinvol en noodzakelijk is om bij dijkversterkingsprojecten innovaties te ontwikkelen en toe te passen. Maar ook – en misschien wel juist – in de beheerfase van waterkeringen, bij de invulling van onze reguliere zorgplicht-activiteiten, loont het om op zoek te gaan naar innovaties. Meer inzicht in het gedrag van waterkeringen, de risicofactoren en mogelijke faalmechanismen, leidt daarbij tot een doelmatiger inzet van middelen. Door het ontwikkelen van een “digitale tweeling” van de waterkeringen bundelen we alle kennis van de waterkeringen en maken we het mogelijk om betere beslissingen te nemen in de werkprocessen bij waterveiligheid (beoordelen, versterken, beheren, onderhouden etc.).

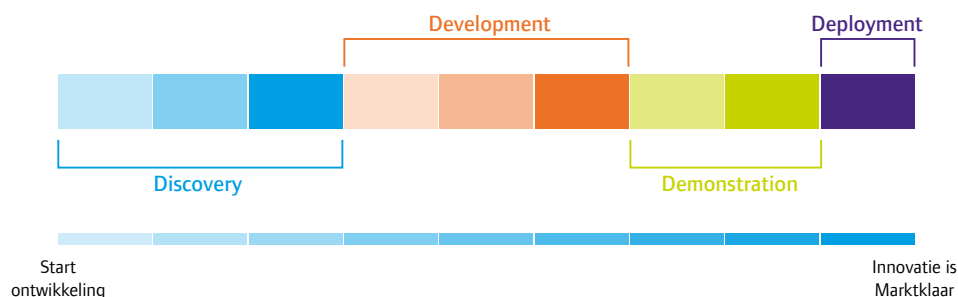
Hiermee dragen we ook bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen. Hoe meer inzicht we hebben in onze waterkeringen, des te minder rekening we hoeven te houden met allerlei onzekerheden. Dit kan leiden tot minder versterkingen/maatregelen aan de waterkeringen. De meeste CO2-reductie wordt nog altijd bereikt door te voorkomen dat we maatregelen moeten uitvoeren.

Voorstel KPI:

- De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar en compleet)

2. Vergroten van het innovatief vermogen/werken

Om richting te geven aan de wijze waarop we invulling gaan geven aan het vergroten van het innovatief werken binnen het thema waterveiligheid, gebruiken we het principe van de “Technology Readiness Levels” (TRL, zie figuur). De TRL geeft aan in welke fase de ontwikkeling van een nieuwe technologie zich bevindt. Dat wordt weergegeven in een schaal van 9 treden of 4 fasen, lopend van fundamenteel onderzoek (trede 1) tot technisch gereed (trede 9).

Figuur: TRL's voor ontwikkeling nieuwe technologie

Voor de eerste fase van de ontwikkeling van nieuwe technologie geldt dat we dat alleen in samenwerking met andere partijen gaan doen. De rol die we voor onszelf innemen is die van het beschrijven van de behoefte/opdracht. Hierbij kunnen we agenderend zijn voor nieuwe ontwikkelingen, maar de trekkersrol ligt bij andere partijen zoals de STOWA, Deltares of een universiteit. In deze fase moeten we er voor waken dat er niet alleen maar proefballonnetjes worden opgelaten; er moet een idee zijn over hoe de nieuwe technologie gaat bijdragen aan de organisatiedoelstellingen. De intentie moet zijn om in de gehele ontwikkeling mee te gaan, tot en met implementatie binnen het waterschap.

Als een ontwikkeling in de eerste fase hoopvol blijkt te zijn, en voor ons toegevoegde waarde kan hebben, dan zetten we in de tweede fase in op het faciliteren van pilots of het maken van prototypes. Hierbij nemen we de rol van probleem-eigenaar, en denken we na over welke implicaties de ontwikkeling heeft voor de organisatie. De ontwikkelaar ontwikkelt via een pilot of prototype, en wij denken na over de implementatie.

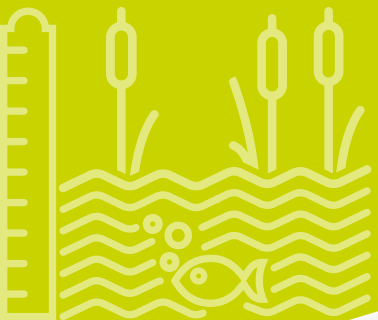
Na een succesvolle pilot wordt de laatste fase ingezet: het daadwerkelijk implementeren van de nieuwe ontwikkeling in onze eigen organisatie. Door al in de tweede fase mee te doen aan pilots en de eigen rol daarin goed te vervullen, kan de implementatie soepel verlopen.

Het is overigens niet zo dat we bij een nieuwe ontwikkeling altijd op trede 1 moeten instappen. Aanhaken kan op elk moment en op alle tredes. Belangrijk hierin is dat we enerzijds zicht hebben op wat er in de buitenwereld gebeurt, en dat we anderzijds intern goed nadenken over de behoeften binnen het thema waterveiligheid. We faciliteren dat door onder meer het uitvoeren van een innovatiekansenscan, trainingen, workshops en bedrijfsbezoeken.

Voorstel KPI:

KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de organisatiebrede aanpak van het innovatief werken. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete innovatie-initiatieven binnen waterveiligheid

6. Voldoende en schoon water

Voldoende en Schoon Water

Ambitie voldoende en schoon water 2050

We zorgen voor genoeg water; niet te veel en niet te weinig. We zorgen voor gezond water, dat bruist van leven. Water verbindt en is van meerwaarde voor natuur en mens, voor stad en platteland.

We geven een impuls aan de waterkwaliteit en bio-diverse waternatuur

We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050

We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer

We verminderen de watervervuiling

Het waterleven is gezond

Het water is schoon

Het watersysteem is robuust en klimaatbestendig

Water heeft (meer)waarde

We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het **zoetwatervraagstuk** en de functies **toekomstbestendig** te faciliteren

We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water en het waterplezier

We voeren ons werk aan het watersysteem op duurzame wijze uit

■ Lange-termijndoelen watersysteem 2050

□ Speerpunten watersysteem 2027

6 Voldoende en schoon water

6.1 Inleiding

Het thema voldoende en schoon water richt zich op de zorg voor een goed functionerend watersysteem. Een watersysteem waarmee we in droge periodes voldoende water aanvoeren en in hele natte omstandigheden water tijdelijk opslaan en op het juiste moment afvoeren. We spannen ons in om de waterkwaliteit op orde te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Het watersysteem is onderhevig aan allerlei ontwikkelingen in de maatschappij en omgeving, zoals extremer weer door klimaatverandering, meer druk op de ruimte, veranderende verwachtingen van de omgeving, ontwikkelingen in de energietransitie, circulaire economie, (nieuwe) stoffen die we aantreffen in het milieu en de toenemende maatschappelijke bewustwording van het belang van duurzaamheid, biodiversiteit en natuur. Dit betekent dat we als waterbeheerder continue bezig zijn om ervoor te zorgen dat het watersysteem ook in deze veranderende omstandigheden aan de wensen en eisen blijft voldoen. Dit doen we met activiteiten rond beheer, onderhoud en inrichting, maar ook door monitoring, advisering, beleidsvorming, handhaving en vergunningverlening.

Eerdere waterbeheerprogramma's bevatten aparte hoofdstukken voor voldoende water en schoon water. In dit WBP hebben we deze hoofdstukken samengevoegd. Beide aspecten betreffen immers hetzelfde watersysteem en aanpassingen kunnen beide aspecten zowel positief als negatief beïnvloeden. Door de doelen vanaf het hoogste beleidsniveau integraal te formuleren bevorderen we dat ook in de uitvoering aanpassingen in het watersysteem integraal worden opgepakt.

6.2 Ambities en lange-termijndoelen voldoende en schoon water (2050)

Lange-termijn ambitie

De ambitie voor het thema voldoende en schoon water is een watersysteem dat klimaatadaptief is en meebeweegt met de ontwikkelingen in de omgeving. Ook bij al de genoemde veranderingen blijft het systeem in de toekomst goed functioneren:

Ambitie voldoende en schoon water 2050

We zorgen voor genoeg water; niet te veel en niet te weinig. We zorgen voor gezond water, dat bruist van leven. Water verbindt en is van meerwaarde voor natuur en mens, voor stad en platteland.

Belangrijke aspecten in deze ambitie zijn:

- **Genoeg water:** in natte omstandigheden willen we niet te veel water, en in droge periodes niet te weinig. Dat betekent meer buffers en bergingscapaciteit en waar nodig het verbeteren van de aan- of afvoercapaciteit, zodat het watersysteem in staat is om met extreme weersomstandigheden om te gaan.
- **Gezond water:** we willen goed en gezond water. Water dat bijdraagt aan de biodiversiteit en een gezond ecosysteem. Het waterleven floreert en daar heeft ook de natuur op het land profijt van. En van gezond water kan ook de mens op een veilige manier gebruik maken.
- **Verbinding:** water is verbindend en vormt een belangrijke schakel tussen stad en platteland. Water brengt de natuur in de stad en de mens in de natuur.
- **Meerwaarde:** water is een belangrijk element in de buitenruimte. Goed water is van meerwaarde voor het gebied, doordat het voor mens aangenaam is om in de nabijheid van water te verblijven. Zo biedt water bijvoorbeeld verkoeling, recreatiemogelijkheden en is het rustgevend. Water is een drager van biodiversiteit en goed water komt ten goede aan aanwezige flora en fauna. Daarnaast is water een belangrijke motor voor economische activiteiten in het gebied en een mogelijke bron van energieopwekking. Bewoners van de Zuid-Hollandse eilanden zijn zich bewust van de meerwaarde van water.

Lange-termijndoelen

Vanuit onze ambities op het thema voldoende en schoon water hebben we de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

Lange-termijn
doelen

Lange-termijndoelen voldoende en schoon water 2050

1. Het waterleven is gezond
2. Het water is schoon
3. Het watersysteem is robuust en klimaatbestendig
4. Water heeft (meer)waarde
5. We voeren ons werk aan het watersysteem op duurzame wijze uit

Deze algemene doelen gelden niet alleen voor de komende planperiode, maar hebben een lange houdbaarheid, in ieder geval richting 2050. Dat jaartal is de stip op de horizon waar we ons op richten, zowel vanuit wettelijke eisen waaraan we moeten voldoen als vanuit afspraken op het gebied van duurzaamheid en circulariteit.

Om duidelijk te maken waar we ons de komende jaren op gaan focussen hebben we, op basis van de ambitie en de daarbij behorende lange-termijndoelen, een aantal speerpunten voor de komende planperiode bepaald. Deze speerpunten lichten we in de volgende paragraaf toe.

6.3 Speerpunten voldoende en schoon water (2027)

Onze speerpunten op het thema voldoende en schoon water voor de planperiode 2022 - 2027 zijn:

Speerpunten

Speerpunten voldoende en schoon water 2027

1. We geven een impuls aan de waterkwaliteit en bio-diverse waternatuur
2. We verminderen de watervervuiling
3. We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050
4. We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren
5. We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water en het waterplezier
6. We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer

Er ligt een duidelijke link tussen deze speerpunten en onze lange termijndoelen. De eerste twee speerpunten zijn gelinkt aan de lange termijndoelen gezond waterleven en schoon water. De speerpunten 3 en 4 passen bij het lange termijndoel om het watersysteem robuust en klimaatbestendig in te richten. Speerpunt 5 is gekoppeld aan het doel dat water (meer) waarde heeft en het laatste speerpunt is gericht op het lange termijndoel om ons werk aan het watersysteem op duurzame wijze uit te voeren.

Hieronder lichten we alle speerpunten toe. We geven daarbij aan welke subdoelen onder elk speerpunt horen, en we benoemen (op hoofdlijnen) welke acties nodig zijn om deze doelen te verwezenlijken. Ook formuleren we indicatoren waarmee we de voortgang kunnen bewaken, zodat we – indien nodig – kunnen bijsturen.

Speerpunt 1: We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur

De waterkwaliteit is de afgelopen decennia sterk verbeterd, o.a. door het saneren van riooloverstorten en een sterke verbetering van het rivierwater. We zien hierdoor op sommige plaatsen helder water terugkomen, en meer planten- en vissoorten. Uit evaluaties van het Planbureau voor Leefomgeving (PBL) en de Europese Commissie blijkt dat Nederland, en ook ons beheergebied, een slechtere waterkwaliteit heeft dan de rest van Europa. Er ligt dan ook nog een grote opgave om de waterkwaliteit verder te verbeteren. Die opgave bestaat uit het verbeteren van de biodiversiteit, het verlagen van nutriëntenconcentraties en het verminderen van toxische stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen. Het realiseren van deze opgaven wordt concreter gemaakt in de eerste twee speerpunten van dit hoofdstuk.

De opgaven komen voort uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), die doorwerkt in de Nederlandse Waterwet (Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009) en straks in de Omgevingswet. De KRW maakt daarbij onderscheid tussen twee soorten wateren: wateren van een bepaalde omvang die worden gemonitord voor de KRW (de zogenaamde “KRW-waterlichamen”) en de rest van het oppervlaktewater. Wij noemen die tweede categorie het “reguliere water”.

In de KRW-waterlichamen moeten uiterlijk in 2027 alle mogelijke maatregelen zijn genomen om te komen tot een goede waterkwaliteit. Over de doelen en maatregelen voor de KRW-waterlichamen in ons beheergebied heeft november 2020 besluitvorming plaatsgevonden. In het kader hiernaast en in bijlage 1 gaan we daar uitgebreid op in.

Kaderrichtlijn Water

Voor de wateren die worden gemonitord voor de Europese Kaderrichtlijn Water wordt sinds 2010 gewerkt aan een goede waterkwaliteit. Deze KRW-waterlichamen hebben biologische en chemische doelen die afhankelijk zijn van het type waterlichaam. In 2020 zijn de doelen voor de KRW-waterlichamen in ons beheergebied geactualiseerd. Dat hebben we gedaan op basis van een analyse van de ecologische sleutelfactoren en een gebiedsproces. Tijdens dit proces hebben we ook uitgewerkt welke maatregelen nodig zijn om de doelen te bereiken. Deze maatregelen moeten, om aan de KRW te kunnen voldoen, in 2027 zijn uitgevoerd. De maatregelen zijn te vinden in bijlage 1.

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit staan meerdere partijen aan de lat. Alleen door samen te werken aan de opgaven, zullen we de doelen kunnen halen. Zelf zullen we de komende planperiode op drie manieren bijdragen aan het behalen van de doelen.

1. Ten eerste continueren en versterken we onze samenwerking met andere partijen die invloed hebben op de waterkwaliteit. Door regievoering, monitoring en advisering dragen we bij aan opgaven die buiten onze directe invloedssfeer liggen, zoals de emissiebeperking van nutriënten.
2. Ten tweede zullen we onze eigen KRW-maatregelen uitvoeren. Dit maatregelenpakket is november 2020 vastgesteld en aangeleverd voor het derde Stroomgebiedbeheerplan (SGBP 3). Een groot deel van dit maatregelenpakket bestaat uit baggerwerkzaamheden. Door de watergangen “baggerschoon” te maken ontstaan meer geschikte plekken voor waterplanten. De waterplanten zorgen vervolgens voor een habitat voor vissen en ander waterleven.

Een andere maatregel is het aanpassen van het waterbeheer op diverse plekken. Door de verblijftijd of waterstroom aan te passen wordt de voedselrijkdom of zoutgehalte van het water geoptimaliseerd.

Peilwijzigingen zijn ook een andere effectieve manier waarop we een geschiktere habitat voor planten en ander waterleven zullen realiseren, evenals het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het op een meer ecologische wijze uitvoeren van beheer en onderhoud.
3. Ten derde werken we door middel van beleidsvorming en onderzoek aan meer kennis en strategieën om ook in de jaren na 2027 de waterkwaliteit verder te verbeteren. In bijlage 1 hebben we ook de geplande onderzoeks- en beleidsmaatregelen opgenomen.

Voor het reguliere water geldt dat de waterkwaliteit in ieder geval niet achteruit mag gaan. Door nieuwe inzichten op het gebied van stoffen en door de effecten van klimaatverandering blijkt het beschermen van de (huidige) waterkwaliteit al een behoorlijke opgave te zijn. Desondanks het onze insteek om ook deze wateren de waterkwaliteit een impuls te geven. Samen met de provincie Zuid-Holland en de Zuid-Hollandse waterschappen hebben we afgesproken komende jaren ook aan de slag te gaan met doelen voor het reguliere water.

Dit eerste speerpunt focust op de biologische aspecten van de waterkwaliteit. Daarbij willen we de biodiversiteit vergroten. Biodiversiteit is de verscheidenheid aan planten, dieren, micro-organismen en schimmels, de levensgemeenschappen die zij vormen en de ecosystemen waarin zij leven. Deze verscheidenheid, en daarbinnen een gezond ecologisch evenwicht, zijn vereisten voor schoon water – en vice versa. Om invulling te geven aan dit speerpunt hebben we twee subdoelen benoemd:

1. Verbeteren van waternatuur en een gezond ecologisch evenwicht
2. Verbeteren van de visstand

Waterkwaliteit en drinkwater

Naast dat schoon en gezond water belangrijk is voor biodiversiteit en om veilig te recreëren, is het ook essentieel voor de drinkwaterbereiding. Door te werken aan verbetering van de waterkwaliteit dragen we bij aan het veilig houden van de drinkwaterbronnen. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheden en de drinkwaterbedrijven. Ook komende jaren zullen we samenwerken om hieraan te blijven werken.

1. Verbeteren van de waternatuur en een gezond ecologisch evenwicht

Tijdens de planperiode zullen we zowel in de KRW-waterlichamen als in het reguliere water aan dit subdoel werken. In bovenstaand kader over de Kaderrichtlijn Water en in bijlage 1 beschrijven we hoe we dat doen voor de KRW-waterlichamen.

Voor het reguliere water hebben we in 2021 tussendoelen vastgesteld en aangeleverd aan de provincie Zuid-Holland. Met deze tussendoelen zetten we in op handhaving van de huidige waterkwaliteit. Tevens starten we een traject waarbij we bepalen op welke waterkwaliteitsthema's we de komende jaren inzetten om tot verbeteringen te komen. Thema's die we onder andere in dit traject mee willen nemen zijn gebieden met bijzondere natuur en biodiversiteit, vis(migratie), landelijke emissies en het stedelijk water. Hierin zoeken we ook de verbinding met andere thema's die spelen in het watersysteem. In het stedelijk gebied ligt hier ook een relatie met de rioleringsplannen van gemeenten. Resultaat van dit traject is een visie met lange-termijndoelen voor het reguliere water. Op basis van die doelen stellen we ook een realisatiestrategie en een maatregelpakket op. De uitvoering van de maatregelen start tijdens de komende planperiode.

De waterkwaliteit verbeteren kunnen we niet alleen. Een groot deel van ons beheergebied bestaat uit wateren die door andere partijen worden beheerd en beïnvloed. Voor de komende planperiode hebben we samen met gemeenten en andere partijen de kwetsbaarheden in beeld gebracht en besproken in de vorm van risicodialogen. Ook is er een onderzoek gedaan naar de effecten van klimaatverandering in ons beheergebied. Als vervolgstap stellen we komende planperiode integrale en gebiedsgerichte plannen op voor de gebieden waar opgaven liggen. Dat doen we samen met gemeenten en in overleg met andere gebiedspartners, zoals natuur(beheer)organisaties, agrariërs en de (sport)visserij. In deze plannen zullen we de opgaven voor voldoende en schoon water, klimaatbestendigheid, circulaire economie en energietransitie zo veel mogelijk integreren. De uitkomsten van ons onderzoek naar de effecten van klimaatverandering op de waterkwaliteit krijgen daarin ook een plek.

Verder zullen we de huidige en nieuwe watersystemen optimaliseren voor de waternatuur. Voor het gehele beheergebied zullen we nieuwe beheer- en onderhoudsplannen maken, waarin meer rekening gehouden wordt met waterkwaliteit en ecologie. We zullen hiervoor ook kijken naar de eerder genoemde lange termijn doelen voor het reguliere water en het hierna genoemde beleid voor vis. Aspecten die meegenomen zullen worden zijn bijvoorbeeld het effect van maaien en baggeren op aanwezige flora en fauna, waaronder vis, en het in stand houden van natuurvriendelijke oevers. Daarnaast zullen we de huidige ontwerpisen voor het watersysteem en ander beleid dat kaders geeft voor nieuwe ontwerp en aanleg in en rondom het watersysteem opnieuw tegen het licht houden. Dit heeft als doel beter in te kunnen spelen op kansen voor de waterkwaliteit en waternatuur en risico's voor de lange termijn te vermijden.

Voorstel KPI:

- De verdeling van het % KRW-waterlichamen en clusters van het reguliere water over de klassen 'goed', 'matig', 'ontoereikend' en 'zeer slecht' o.b.v. Ecologische Kwaliteitsratio (EKR) voor fytoplankton, overige waterplanten en macrofauna.
- Het % uitgevoerde (KRW-)maatregelen per cluster (investeringen/beheer en onderhoud/onderzoek).

2. Verbeteren van de visstand

De visstand is een tastbare en aansprekende indicatie voor het ecologische functioneren van het watersysteem. Komende planperiode willen we op drie manieren aandacht geven aan vis. We zullen beleid opstellen rond visstandbeheer, het beheer van het leefgebied van de vis en de rol van ons waterschap hierin. In het beleid zullen we de verbinding leggen tussen de eisen van de gewenste visstand, mogelijkheden voor (sport)visserij, het beheer en onderhoud, de inrichting van de wateren en beschikbaarheid van voedsel voor vis in relatie tot de nutriënten- en stoffenproblematiek. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan aanpassingen in de manier van (waterplanten)maaien om mogelijke vissterfte door zuurstofloosheid en gebrek aan leefgebied te voorkomen of het aanbrengen aan structuur in watergangen en het in stand houden van natuurvriendelijke oevers, zodat vis voldoende beschutting en leef- en paaigebieden heeft. De (sport)visserij en de gemeenten zullen we in dit proces betrekken, vanwege hun betrokkenheid en kennis over vis en mogelijkheid om invloed te hebben op het beheer. Samen zullen we kijken wat de gewenste manier van samenwerking is voor dit proces en voor visstandbeheer en (sport)visserij in het algemeen.

Ten tweede, werken we verder aan het verbeteren van de visveiligheid van kunstwerken, zoals gemalen. Dit doen we om vissterfte bij de kunstwerken zoveel mogelijk terug te dringen. Nieuwe kunstwerken maken we direct visveilig en waar mogelijk vispasseerbaar. Voor bestaande kunstwerken zullen we een realisatiestrategie opstellen, waarmee ook deze kunstwerken op termijn visveilig gemaakt worden. Bestaande kunstwerken kunnen we visveilig maken door het aanpassen van de gebruiksinstellingen of door aanpassingen aan de kunstwerken zelf.

Tijdens de planperiode zullen we ook verdere stappen zetten op het thema vismigratie. Door de vele kunstwerken waarmee het water wordt doorgespoeld of juist wordt vast gehouden worden vissen gehinderd in hun verspreiding. Ze kunnen daardoor niet bij hun gewenste paai-, opgroei-, voedsel- of overwinteringsgebieden komen. Om meer mogelijkheden voor vissen te realiseren om zich ongehinderd tussen de rivieren en door ons gebied te bewegen, zullen we de vismigratieroutes in kaart brengen.

Voorstel KPI:

- De verdeling van het % KRW-waterlichamen over de klassen 'goed', 'matig', 'ontoereikend' en 'zeer slecht' o.b.v. Ecologische Kwaliteitsratio (EKR) voor vis
- Het % van het beheergebied dat vispasseerbaar is

Op basis van deze informatie gaan we deze planperiode aan de slag om de vijf belangrijkste vismigratieroutes vispasseerbaar te maken.

Speerpunt 2: We verminderen de watervervuiling

Om te zorgen voor een gezonde waternatuur is het van belang dat er een goede stoffenbalans is en dat we de aanwezigheid van versturende chemische stoffen voorkomen. Vanuit verschillende bronnen komen stoffen die een negatieve invloed hebben op het water en het leven daarin. Door klimaatverandering worden de waterkwaliteit en de flora en fauna in het water nog gevoeliger voor een te hoge belasting van nutriënten en milieuvreemde stoffen. Om de impact van deze stoffen te verminderen gaan we onze (interne) kennis en het bewustzijn rond dit thema vergroten en gaan we samen met gebiedspartners strategieën uitwerken om de negatieve impact van de verschillende stoffen te verminderen. Hierbij kijken we ook naar het effect van de verontreinigende stoffen op de voedselpiramide en mogelijkheden deze te herstellen.

Om invulling te geven aan dit speerpunt hebben we drie subdoelen benoemd:

1. Reduceren van de impact van stedelijke emissies op waterkwaliteit en ecologie
2. Reduceren van de impact van de landbouw op waterkwaliteit en ecologie
3. Reduceren van de impact van nieuwe, opkomende stoffen op waterkwaliteit en ecologie

1. Reduceren van de impact van stedelijke emissies op waterkwaliteit en ecologie

Samen met de gemeenten gaan we er voor zorgen dat de emissies uit de waterketen en het stedelijk gebied ten minste voldoen aan de wettelijke eisen en aansluiten bij de doelen voor de KRW en de lange termijn doelen voor het reguliere water. Dit doen we door inzicht te krijgen in de (impact van) lozingen uit de waterketen en stedelijke afspoeling. Een specifiek voorbeeld is dat we beter in kaart willen brengen wat het effect is van afkoppelen van regenwater op het oppervlaktewater. Met deze informatie kunnen we gebieden identificeren met een grote kans op vissterfte door zuurstofloosheid en andere negatieve gevolgen door te hoge belasting van nutriënten en milieuvreemde stoffen. Vervolgens zullen we samen met de gemeenten strategieën ontwikkelen om de emissies waar nodig verminderen.

Voorstel KPI:

- Het % watergangen in stedelijk gebied dat in de categorie goed, matig, onvoldoende of slecht valt
- Het % gemeenten met een gezamenlijke strategie om emissies te verminderen

2. Reduceren van de impact van de landbouw op de waterkwaliteit en ecologie

Samen met partners uit de agrarische sectoren gaan we de emissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen terugbrengen, gericht op het halen van de ecologische doelen. Dit doen we door bij te dragen en samen te werken met de agrarische sector op het gebied van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Daarbij stimuleren we een integrale gebiedsgerichte strategie, bijvoorbeeld per polder, waarbij we ons overigens niet alleen concentreren op doelstellingen ten aanzien van de waterkwaliteit, maar ook met betrekking tot de kwantiteit. Als waterschap ontwikkelen we een handelingskader voor de rol die we willen nemen in het verminderen van agrarische emissies. Met hierbij de aantekening dat we slechts één van de spelers zijn bij de gewenste emissiebeperking; veel regelgeving met betrekking tot de agrarische sector wordt bijvoorbeeld landelijk geregeld.

Voorstel KPI:

- Het % normoverschrijdingen (landbouwspecifiek), gebaseerd op # normoverschrijdingen en # controles
- Het % agrariërs dat meedoet met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer of een soortgelijk programma

- ✓ **3. Reduceren van de impact van nieuwe, opkomende stoffen op waterkwaliteit en ecologie**
- In het water en de bodem treffen we steeds meer nieuwe stoffen aan zoals medicijnresten, (micro)plastics, PFAS en rubbergranulaat. Voor deze stoffen zijn vaak nog geen landelijk normen. Wel is er steeds meer kennis en bewustzijn over de negatieve gevolgen van deze stoffen op het milieu. Aan de hand van landelijke kennis, onderzoek en beleid werken we deze planperiode aan een handelingskader over hoe we om willen gaan met deze nieuwe stoffen. Daarbij sluiten we zo veel mogelijk aan bij landelijke ontwikkelingen op dit terrein. In het handelingskader zullen we ook kijken naar de impact van emissies uit overige bronnen zoals industrie, bedrijven(terreinen) en ziekenhuizen. Door overleggen, afspraken, vergunningverlening en handhaving met de betrokken partijen en andere waterbeheerders zullen we zorgen dat de lozingen voldoen aan wet- en regelgeving en zo weinig mogelijk negatieve impact hebben op het watersysteem.

Voorstel KPI:

Geen KPI; jaarlijks wordt kwalitatief gerapporteerd over de (landelijke) ontwikkelingen op dit thema

Speerpunt 3: We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050

Ons gebied is zo ingericht dat extreme neerslag zo lang mogelijk vastgehouden kan worden. Het regionale watersysteem zorgt ervoor dat overtollig water uit stad en polder in het watersysteem kan worden geborgen en wanneer nodig wordt afgevoerd. Bij droogte wordt er voldoende water aangevoerd en ververst. Als gevolg van klimaatverandering krijgen we te maken met steeds heftigere buien en met langere droge periodes. Kortom; de extremen nemen toe. Om ook in de toekomst voldoende water te bergen en aan- en af te kunnen voeren, moet het watersysteem meebewegen met een veranderend klimaat. Dit speerpunt richt de focus op het thema wateroverlast en het beperken daarvan. Voldoende goed water in droge periodes komt aan bod bij speerpunt 4.

Als het gaat over een klimaatbestendig en robuust watersysteem, dan betreft dat ook de waterkwaliteit. Onder de speerpunten 1 en 2 hebben we al benoemd welke acties we ondernemen om ook bij een veranderend klimaat de condities voor een goede waterkwaliteit te bevorderen. Het waterschap hanteert ontwerprichtlijnen voor het watersysteem, die zijn opgenomen in bijlage 2. Deze richtlijnen zijn leidend bij aanpassingen in het watersysteem en daarmee borgen we dat aanpassingen in het watersysteem de doelstellingen voor een klimaatbestendig en robuust watersysteem niet in gevaar brengen.

Het speerpunt is uitgewerkt in twee subdoelen:

1. Vergroten van het waterbergend en -verwerkend vermogen van het watersysteem
2. Vergroten van het inzicht in de gevolgen van klimaatverandering voor het watersysteem

1. Vergroten van het waterbergend en -verwerkend vermogen van het watersysteem

In februari 2020 hebben we besloten om het watersysteem, voor wat betreft het beperken van wateroverlast, klaar te maken voor het klimaat van 2050. Daarbij hebben we de ambitie uitgesproken om dat uiterlijk in 2027 gerealiseerd te hebben. Uitgangspunt hierbij zijn de omgevingsverordening van de provincie Zuid-Holland en de daarin opgenomen normen voor wateroverlast. We baseren ons bij de verdere uitwerking van de opgave in de plannen op de meest recente klimaatgegevens en bijbehorende scenario's die door het KNMI beschikbaar worden gesteld.

Het realiseren van deze ambitie doen we niet alleen. In stedelijk gebied is de druk op de ruimte groot en zijn we voor het invullen van de wateropgave mede afhankelijk van gebiedsontwikkelingen en andere kansen die zich voordoen. Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om in de ruimtelijke ordening het invullen van de wateropgave mogelijk te maken.

Ons beheergebied is opgedeeld in bemalingsgebieden. Dat zijn gebieden die een waterstaatkundige eenheid vormen. We hebben ruim 80 bemalingsgebieden. In circa 80% van die gebieden moeten we het watersysteem aanpassen zodat (toekomstige) extreme neerslag niet leidt tot onaanvaardbare wateroverlast. We werken per bemalingsgebied oplossingsrichtingen uit, waarbij we samen met omgevingspartners aan de slag gaan en concrete maatregelen uitwerken en uitvoeren. Daarbij zoeken we nadrukkelijk naar samenhang met andere opgaves zoals de opgaves van gemeenten in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, opgaves van het waterschap zelf om de waterkwaliteit te verbeteren, of onderhoudsopgaves. Het gaat daarbij om het benutten van meekoppelkansen.

Naast het aanpassen van de inrichting van het watersysteem zullen we met behulp van “slim watermanagement” – een combinatie van voorspellen en anticiperen – beter kunnen inspelen op extreme omstandigheden. Om dit te kunnen doen, zullen we in de planperiode verdere stappen zetten in het verbeteren van het inzicht van de werking van het watersysteem (zoals peilmetingen en debietmetingen) en het automatiseren van belangrijke sturende kunstwerken in het watersysteem. Dit helpt ons ook bij het voeren van goed assetmanagement.

Momenteel werken we in het overgrote deel van ons beheergebied met strakke peilmarges. Dat is vaak ook nodig, omdat de infrastructuur en het gebruik van de grond afgestemd zijn op het waterpeil, en grote schommelingen in het peil kunnen dan bijvoorbeeld leiden tot wateroverlast of opbrengstderving bij te weinig water. De komende jaren brengen we in beeld waar er ruimte is om toch meer speling te krijgen in het peilbeheer. Daarmee kunnen we tijdelijk meer ruimte maken voor het vasthouden van extra water.

Ruimtelijke ontwikkelingen en een klimaatbestendig watersysteem

Het watersysteem staat niet op zichzelf, maar is onderdeel van de gehele leefomgeving. Het is daarom belangrijk om als waterbeheerder vroegtijdig betrokken te zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen en water daarin meer sturend te laten zijn. Concreet betekent dat geen bebouwing of hoogwaardige land- en tuinbouw op de laagste punten in polders, voldoende hoge bouwpeilen, en bij nieuwbouw of grootschalige herontwikkeling ruimte voor het (tijdelijk) bergen van hemelwater.

Voorstel KPI:

- Het % beheergebied (in oppervlakte) dat voldoet aan de gestelde eisen voor wateroverlast

2. Vergroten van het inzicht in de gevolgen van klimaatverandering voor het watersysteem

In deze planperiode komt het KNMI naar verwachting in 2023 met nieuwe klimaatscenario's. Nieuwe scenario's maken de gevolgen van aangepaste klimaatstatistieken op het watersysteem inzichtelijk. Deze nieuwe inzichten krijgen een plek bij de uitwerking van de opgave in plannen.

Tevens zal de provincie, in samenspraak met de waterschappen, komende planperiode de normen voor wateroverlast herzien. Onder andere de haalbaarheid van deze normen op de langere termijn in het licht van klimaatverandering komt daarbij aan de orde.

Voorstel KPI:

- Het % bemalingsgebieden (t.o.v. het totale aantal bemalingsgebieden) waarvoor een actueel watergebiedsplan is vastgesteld op basis van de laatste klimaatinzichten

Speerpunt 4: We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren

Van oudsher zijn we gewend dat er vanuit de rivieren altijd voldoende zoetwater beschikbaar is voor gebruik op de eilanden. Tijdens de afgelopen droge jaren is echter duidelijk geworden dat dit naar de toekomst toe niet vanzelfsprekend is.

Bij dit speerpunt onderscheiden we twee subdoelen:

1. Optimaliseren van de beschikbaarheid van zoetwater
2. Efficiënter gebruik maken van het beschikbare zoetwater

1. Optimaliseren van de beschikbaarheid van zoetwater

Landelijk worden, in het kader van het Deltaplan Zoetwater, om verschillende redenen plannen gemaakt om de waterverdeling in het hoofdwatersysteem aan te passen. We zullen bij voorstellen daartoe bewaken dat voor ons waterschap voldoende zoetwater beschikbaar blijft. Een goed voorbeeld daarvan is de rol die het Brielse Meer speelt in de zoetwatervoorziening voor onder andere de industrie, levering aan het hoogheemraadschap van Delfland en voor functies als natuur en landbouw.

Daarnaast gaan we belangrijke inlaatpunten bij verziltingsgevoelige rivieren automatiseren om optimaal water in te kunnen laten op die momenten dat de zoutgehaltes dit toelaten.

Voorstel KPI:

- De peilindicator (bestaand instrument waarmee bepaald wordt in hoeverre het peilbeheer overeenstemt met de vastgelegde peilen)

Grondwater

Als waterschap hebben we bevoegdheden op het gebied van grondwater, onder andere met betrekking tot onttrekkingen. Daarbij is het uitgangspunt dat de onttrekking geen negatieve invloed mag hebben op het aanwezige zoete grondwater en dat de effecten op bodemdaling of funderingsschade geminimaliseerd worden. Met het in werking treden van de Omgevingswet verschuiven de bevoegdheden in het grondwaterbeheer, waarbij waterschappen een nadrukkelijker taak krijgt als het gaat over de kwaliteit van het grondwater. Uitwerking van deze bevoegdheid zal een plek krijgen in het grondwaterbeleid van het waterschap.

In hoofdstuk 4 hebben we de uitgangspunten voor ons hemelwaterbeleid opgenomen. Een van deze uitgangspunten is het zoveel mogelijk herstellen van de natuurlijke watervoorraad in de bodem.

2. Efficiënter gebruik maken van het beschikbare zoetwater

We gaan de sturing in het regionale watersysteem verbeteren. Daarmee krijgen we meer vat op het systeem en kunnen we het beschikbare zoete water sturen naar de plekken waar dat echt nodig is. Er zijn enkele gebieden waar we niet of nauwelijks kunnen doorspoelen met (rivier)water. We gaan in afstemming met de gebiedspartners bepalen welke functies en gebieden we onder normale omstandigheden wel en niet kunnen voorzien van zoetwater. Dit leggen we vast, zodat het voor iedereen helder en inzichtelijk is waar en in welke mate er sprake is van beschikbaar zoetwater.

Naast het vastleggen van de waterbeschikbaarheid, zetten we ook in op onderzoek naar en het stimuleren van maatregelen om zoetwater beter vast te houden. Dat doen we in samenwerking met bijvoorbeeld agrariërs en natuurbeheerders. Daarbij is de bodem een zeer belangrijke schakel. Een levende bodem met een goede structuur is beter in staat het water vast te houden. Ook is de doorworteling van goede bodems beter, waardoor gewassen minder afhankelijk zijn van “onnatuurlijke” beregening. Dat draagt weer bij aan het efficiënte gebruik van het beschikbare zoetwater.

Voorstel KPI:

- De peilindicator in combinatie met chloridemetingen, waarbij gemeten wordt in hoeverre de chlorideconcentraties binnen de werknormen (zie bijlage 2) of de in de toekomst vast te leggen gebiedsnormen vallen

Bodemdaling

Maaiveld daling kan in principe aan de orde zijn in het gehele beheergebied maar speelt toch vooral in veengebieden een belangrijke rol door oxidatie van het veen. Binnen het beheergebied van Hollandse Delta liggen er alleen veengebieden van enige omvang in het noorden en oosten van Voorne-Putten en in de Hoeksche Waard (het Oudeland van Strijen). Bij het vaststellen van peilbesluiten is duurzaam waterbeheer het uitgangspunt. Dat vertaalt zich onder andere in een waterpeil waarbij de bodemdaling zoveel mogelijk beperkt wordt en verzilting tegengegaan wordt door voldoende tegendruk.

✓ Speerpunt 5: We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water en het waterplezier

Het vele water in ons gebied draagt flink bij aan de kwaliteit van onze leefomgeving. Vooral meren, plassen, boezems, kreken en singels in en nabij stedelijke gebieden hebben een aantrekkingskracht op de mensen die er vissen, varen en zwemmen of die gewoon wandelen of fietsen langs het water. Ook wonen aan water is voor veel inwoners aantrekkelijk. Daarnaast is goed water voor agrariërs, de industrie en drinkwaterbedrijven een essentieel onderdeel van hun bedrijfsvoering. De meerwaarde die het water biedt aan de samenleving willen we op een aantal manieren vergroten. Daarbij gaat het met name over de belevingswaarde van water. We hebben dat onder twee subdoelen samengebracht:

1. Vergroten van het waterbewustzijn
2. Vergroten van het waterplezier door het:
 - a) verbeteren van de waterkwaliteit van zwemwateren
 - b) bevorderen van de waterbeleving in het gebied
 - c) verminderen van de overlast als blauwalg of stank

1. Vergroten van het waterbewustzijn

Het hebben van schoon en voldoende water geeft ons gebied meerwaarde, maar is niet vanzelfsprekend. Als waterschap moeten we ons dus inspannen om dit nu en in de toekomst op orde te houden. Het oppervlaktewater is onderdeel van de buitenruimte en het openbaar gebied. Om die reden kunnen wij onze doelstellingen alleen maar halen als we samenwerken met alle gebruikers van dat gebied. Daarvoor moeten we het waterbewustzijn in de omgeving vergroten en de gebruikers betrekken bij de opgaven. Begrip van het water is noodzakelijk om de geesten rijp te maken voor aanpassingen die nodig zijn in stedelijke gebieden om de uitdagingen als gevolg van klimaatverandering het hoofd te bieden.

Om gebruikers te betrekken vragen we ze mee te helpen ons informatiesysteem op orde te krijgen (bijvoorbeeld via apps) en vragen we naar hun mening over het watersysteem. Dat helpt ons om te komen tot de gewenste inrichting van het watersysteem (die uiteraard ook aan de wettelijke eisen voldoet) en ons te focussen op de gebieden waar verbeteringen aan het watersysteem het grootste effect hebben op de positieve waterbeleving.

Voorstel KPI:

- Nulmeting bewustzijn doelgroepen en om de drie jaar een enquête

2. Vergroten van het waterplezier

We vinden het belangrijk dat het oppervlaktewater positief beleefd kan worden. Daarvoor moeten we voldoen aan wettelijke eisen, maar ook aan wensen van de gebruikers. Voor zwemwateren betekent dit dat de oppervlaktewaterkwaliteit tenminste “aanvaardbaar” is en dat het aantal locaties met een goede of uitstekende kwaliteit ten minste gelijk blijft. We doen dat in samenwerking met de provincie en met de beheerders van de zwemwaterlocaties.

Een aantal wateren wordt als recreatiewater aangewezen. Dit betreft wateren waar veel recreatievaart en havens aanwezig zijn: de Binnenbedijkte Maas, de Waalboezem, het Brielse Meer, de Bernisse, de Strijense Haven, het Havenkanaal van Dirksland, het havenkanaal tussen Havenhoofd en Goedereede, het Havenkanaal van Stellendam en het Zuiderdiep. In deze wateren zullen we samen met gemeenten waterplanten maaien ten behoeve van de recreatie, zolang dit geen negatief effect heeft op de waterkwaliteit.

Ook het visuele aspect is belangrijk voor een positieve waterbeleving. Daarom zullen we de omgeving vragen overlastsituaties met ons te delen via ons Klant Contact Centrum (KCC) en met behulp van nieuwe apps. We gaan ons ook extra inspannen om overlast van kroos, blauwalg en zwerfvuil aan te pakken.

Voorstel KPI:

- De score uit een belevings- of imago-onderzoek

✓ Speerpunt 6: We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer

We moeten de komende planperiode flink aan de slag. We gaan bouwen, renoveren en vooral ook beheren en onderhouden. In hoofdstuk 4 hebben we aangegeven dat we op een meer circulaire en klimaatneutrale wijze ons werk willen doen. Hierbij zijn de waterschapsbrede doelen benoemd; toegespitst op het thema voldoende en schoon water komen we tot de volgende subdoelen bij dit speerpunt:

1. Ervaring opdoen met het op circulaire wijze uitvoeren van projecten
2. Terugdringen uitstoot broeikasgassen bij aanleg, beheer en onderhoud
3. Inzicht vergroten in de emissies van broeikasgassen uit het watersysteem

1. We doen ervaring op met het op circulaire wijze uitvoeren onze werkzaamheden

Werken op een circulaire wijze doe je niet van vandaag op morgen. Daarvoor moeten we leren en ervaring opdoen. We gaan door met het opdoen van ervaring bij het toepassen van de aanpak Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) (zie hoofdstuk 4). We nemen deze werkwijze in de planperiode bij een toenemend aantal projecten vanaf de planvormingsfase mee.

Vanaf 2023 vragen we bij opdrachten richting marktpartijen circulair uit en in de planperiode zetten we een forse stap in het circulair aanbesteden, met als doel om dat in 2030 volledig te doen. Ook gaan we ons programma van eisen voor kunstwerken in het watersysteem aanpassen en daarin de doelstellingen voor circulariteit en klimaatneutraliteit verwerken. Een ander circulair aspect binnen het watersysteem is het hoogwaardig inzetten van onze reststromen, zoals het nuttig toepassen van baggerspecie. Bijvoorbeeld door het afzetten op de kant of - als dat niet mogelijk is - door een andere nuttige toepassing, zoals materiaal voor een dijkverzwaring of als bouwstof voor constructies.

Voorstel KPI:

KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen watersysteem

2. Terugdringen uitstoot broeikasgassen bij aanleg, beheer en onderhoud

Aanpassingen in het watersysteem doen we ook met het oog op het zo ver mogelijk terugdringen van onze negatieve milieu-impact door de uitstoot van broeikasgasemissies. Daarmee leveren we een bijdrage aan het beperken van klimaatverandering. We kijken daarbij naar mogelijkheden om energie te besparen in het watersysteem en waar mogelijk emissieloos materieel in te zetten. Door het meer toepassen van het al eerder genoemde “slim watermanagement”, anticiperen we niet alleen op extreme weersomstandigheden, maar kijken we ook naar mogelijke energiebesparing in het waterbeheer.

Bij het onderhoud zorgen we voor een verantwoorde toepassing van baggerspecie en maaisel, dat we zoveel mogelijk in ons eigen gebied willen houden. Daarmee beperken we de transportbewegingen en de daarmee gepaard gaande uitstoot van broeikasgassen.

Voorstel KPI:

KPI dient nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen watersysteem

Energie opwekken op of uit oppervlaktewater

Water bevat veel kansen voor energieopwekking, in de vorm van stroming, warmte (aquathermie) en als ruimte voor zonne-energie. Deze energie kan gebruikt worden in de energietransitie. Aquathermie kan een lokale bijdrage leveren bij de verwarming van gebouwen. De stroming in water kan gebruikt worden voor het opwekken van energie. En wateroppervlak kan mogelijk gebruikt worden voor zonnepanelen.

Het waterschap wil door het meedenken en faciliteren bij deze manieren van duurzame energieopwekking bijdragen aan de energietransitie. Uiteraard nemen we in de afwegingen mee dat het watersysteem goed moet blijven functioneren, dat de waterkwaliteit en ecologie niet negatief beïnvloed mogen worden en dat de landschappelijke meerwaarde van water niet afneemt. Gedurende de planperiode zullen we mogelijkheden voor deze toepassingen faciliteren en de kaders waar binnen deze toepassingen wenselijk zijn uitwerken. Hierbij houden we ook rekening met de belangen van de (sport)visserij.

3. Inzicht vergroten in de emissies van broeikasgassen uit het watersysteem

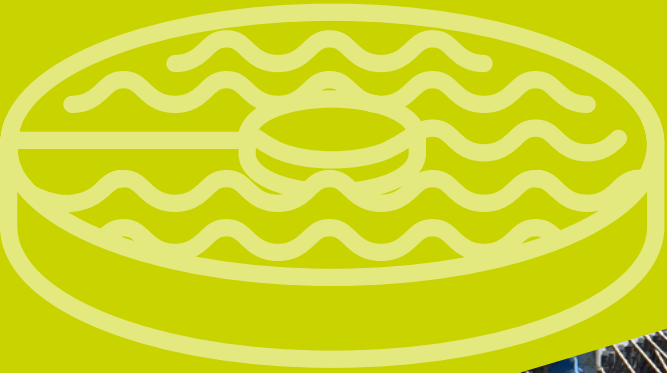
Het is bekend dat er sprake is van emissies van broeikasgassen vanuit het watersysteem. Deze emissies vinden niet alleen plaats vanuit veenweidegebieden. Verder onderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre broeikasgasemissies ook plaatsvinden vanuit oppervlaktewater in gebieden met een andere grondslag. We volgen de landelijke ontwikkelingen op dit thema (o.a. bij de Unie en Stowa).

Voorstel KPI:

Geen kpi; jaarlijks wordt kwalitatief gerapporteerd over de (landelijke) ontwikkelingen

7. Waterketen

Waterketen

Ambitie waterketen 2050

We dragen samen met de omgeving bij aan een circulaire waterketen met als doel een gezonde en duurzame leefomgeving.

We leveren kostenefficiënte prestaties bij aanvaardbare risico's en veilige omstandigheden, en we minimaliseren de negatieve milieu-impact vanuit de bedrijfsvoering (fossiele of schaarse grondstoffen en broeikasgasemissies)

We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking van de samenwerking met ketenpartners

We werken samen met onze ketenpartners als ware de waterketen één bedrijf

We creëren waarde uit afvalwater en zuiveringsslib

We verbeteren de kostenefficiency, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen

We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen

We vergroten op maatschappelijk verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib

We voldoen aan de wettelijke eisen

■ Lange-termijndoelen waterketen 2050

□ Speerpunten waterketen 2027

7.1 Inleiding

Met ons werk in de waterketen beogen we primair de volksgezondheid te bevorderen en het milieu te beschermen. Dat doen we door de doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van onze zuiveringstechnische werken, binnen alle wettelijke eisen en bepalingen. Binnen de waterketen onderscheiden we de volgende hoofdprocessen: het transport van afvalwater, het zuiveren van afvalwater en de slibverwerking. Bij de uitoefening van deze taken werken we effectief samen met onze ketenpartners zoals gemeenten, de drinkwaterbedrijven en HVC. Alle zuiveringsinstallaties (rwzi's) moeten voldoen aan de wettelijke eisen. Daarnaast heeft veiligheid een prominente plek binnen de waterketen en streven we als waterschap naar stijging op de NEN-Veiligheidsladder.

Binnen ons beheergebied verwerken 20 rwzi's jaarlijks circa 130 miljoen m3 afvalwater met een vuillast van 1,5 miljoen vervuilingseenheden. Tevens hebben we 11 slibontwateringsinstallaties en 1 slibvergistingsinstallatie in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater ontstaat slib. Voor de eindverwerking (verbranding) van dit slib werken we samen met andere waterschappen en partners in de slibverwerkingsketen (HVC).

Bij de taakuitoefening van onze waterketentaak vormen doelstellingen vanuit het oppervlaktewater een belangrijke randvoorwaarde. Het thema waterketen heeft dan ook veel raakvlakken met het thema voldoende en schoon water.

7.2 Ambities en lange-termijndoelen waterketen (2050)

Lange-termijn ambitie

De kern van het thema waterketen is en blijft het zuiveren van afvalwater. Deze taak staat niet ter discussie. Vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de energietransitie, circulariteit en duurzaamheid is het echter van belang om na te denken over de impact van ons handelen en de maatschappelijke bijdrage die we leveren. Voor het thema waterketen formuleren we daarom de volgende ambitie voor de lange termijn (2050):

Ambitie waterketen 2050

We dragen samen met de omgeving bij aan een circulaire waterketen met als doel een gezonde en duurzame leefomgeving.

Belangrijke aspecten in deze ambitie zijn:

- Samen met de omgeving: we kunnen de opgaven in de waterketen alleen in gezamenlijkheid realiseren. We zullen onze samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven dan ook voortzetten en waar nodig intensiveren.
- Circulaire waterketen: ook vanuit de waterketen leveren we onze bijdrage aan de waterschapsbrede doelstelling om in 2030 voor meer dan 50% circulair te werken en om in 2050 volledig circulair te zijn.
- Gezonde en duurzame leefomgeving: met ons werk in de waterketen beogen we de volksgezondheid te bevorderen en het milieu te beschermen. Dat doen we op een zo duurzaam mogelijke manier.

Lange-termijndoelen

Vanuit onze ambities op het thema waterketen hebben we de volgende lange-termijndoelen geformuleerd:

Lange-termijn
doelen

Lange-termijndoelen waterketen 2050

1. We leveren kostenefficiënte prestaties bij aanvaardbare risico's en veilige omstandigheden, en we minimaliseren de negatieve milieu-impact vanuit de bedrijfsvoering (fossiele of schaarse grondstoffen en broeikasgasemissies)
2. We werken samen met onze ketenpartners als ware de waterketen één bedrijf
3. We creëren waarde uit afvalwater en zuiveringsslib

Deze algemene doelen gelden niet alleen voor de komende planperiode, maar hebben een lange houdbaarheid, in ieder geval richting 2050. Dat jaartal is de stip op de horizon waar we ons op richten, zowel vanuit de wettelijke eisen waaraan de waterketen moet voldoen als vanuit afspraken op het gebied van duurzaamheid en circulariteit.

Om duidelijk te maken waar we ons de komende jaren op gaan focussen hebben we, op basis van de ambitie en de daarbij behorende lange-termijndoelen, een aantal speerpunten voor de komende planperiode bepaald. Deze speerpunten lichten we in de volgende paragraaf toe.

7.3 Speerpunten waterketen (2027)

Onze speerpunten op het thema waterketen voor de planperiode 2022 - 2027 zijn:

Speerpunten

Speerpunten waterketen 2027

1. We voldoen aan de wettelijke eisen
2. We verbeteren de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen
3. We verminderen de uitstoot van broeikasgasemissies bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen
4. We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners
5. We vergroten op maatschappelijke verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib

Er ligt een duidelijke link tussen deze speerpunten en onze lange termijndoelen. De eerste drie speerpunten zijn gelinkt aan het eerste lange termijndoel. Het vierde speerpunt is gelinkt aan het tweede lange termijndoel en het vijfde speerpunt is gelinkt aan het derde lange termijndoel.

Hieronder lichten we alle speerpunten toe. We geven daarbij aan welke subdoelen onder elk speerpunt horen, en we benoemen (op hoofdlijnen) welke acties nodig zijn om deze doelen te verwezenlijken. Ook formuleren we indicatoren waarmee we de voortgang kunnen bewaken, zodat we - indien nodig - kunnen bijsturen.

Speerpunt 1: We voldoen aan de wettelijke eisen

Dit speerpunt is in feite onze wettelijke taak en staat daarom bovenaan. Deze uitdaging is groot en het blijft nodig om de gehele planperiode hard te werken aan het invullen van deze wettelijke taak. Om dit speerpunt te kunnen realiseren, hebben we drie subdoelen voor de planperiode geformuleerd:

1. Verbeteren afnameverplichting met gemeenten
2. Verbeteren verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat
3. Verbeteren naleving van de lozingsvergunningen

We hebben met alle gemeenten afvalwaterakkoorden afgesloten. In deze akkoorden zijn onder meer afspraken gemaakt over de hoeveelheid afvalwater die een gemeente mag afvoeren naar de rioolwaterzuivering. Dit noemen we de afnameverplichting. In het vorige WBP was de afnameverplichting naar gemeenten ook als doel opgenomen, en deze bedroeg 99%. Door de ingezette acties vanuit “Huis op Orde”, gericht op het wegwerken van achterstallig onderhoud, verwachten we dat de afnameverplichting deze planperiode kan stijgen naar 99,5%.

Onze zuiveringsinstallaties vallen sinds 1 maart 2014 onder de algemene regels van het Activiteitenbesluit (Ab). Dat besluit bevat normen voor onder ander stikstof en fosfaat waar we aan moeten voldoen. In principe gelden voor de lozingen van een rwzi volgens het Activiteitenbesluit deze generieke lozingseisen, maar als we voor stikstof en fosfaat een gebiedsbreed verwijderings-rendement halen van 75% of meer, mogen we voor een aantal individuele rwzi's afwijken van deze generieke eisen. We maken hier gebruik van bij een aantal kleine of oudere rwzi's: Oude Tonge, Oostvoorne, Rotterdam-Dokhaven, Rozenburg, Den Bommel, Piershil en Heenvliet. Voor deze rwzi's gelden zogenaamde maatwerkvergunningen, met aangepaste lozingsnormen voor stikstof en/of fosfaat.

We toetsen doorlopend en we rapporteren periodiek of we voldoen aan de hiervoor genoemde lozingsnormen. De mate waarin we voldoen noemen we het nalevingspercentage. In de vorige planperiode hanteerden we een nalevingspercentage van minimaal 98% als doelstelling. Uiteraard streven we naar 100%, maar dat kunnen we niet garanderen. Uitsluitend wanneer we de zuiveringsinstallaties volledig redundant uitvoeren, kunnen we altijd aan de norm voldoen. Uit oogpunt van maatschappelijke kosten is dat niet realistisch, en daar komt bij dat wet- en regelgeving (vergunningen) dat niet eist en ruimte biedt voor incidentele overschrijdingen en het gehanteerde nalevingspercentage.

De afgelopen planperiode (2016-2021) hebben we grotendeels voldaan aan de 98%-doelstelling. In de jaren 2018 en 2019 hebben we een aantal incidenten gehad op onder ander de rwzi's Rotterdam- Dokhaven, Dordrecht en Hoogvliet, waardoor het nalevingspercentage niet is gehaald. Om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen zijn we, onder de noemer “Huis op Orde”, een inhaalslag gestart om achterstallig onderhoud weg te werken (zie ook het volgende speerpunt).

De drie hierboven genoemde subdoelen hebben we vertaald naar de volgende concrete resultaten:

- in 2027 is het voldoen aan de afnameverplichting naar de gemeenten gestegen van 99% naar 99,5%;
- tijdens de gehele planperiode bedraagt de streefwaarde voor het gebiedsbrede verwijderingsrendement voor stikstof ten minste 77,5% *;
- tijdens de gehele planperiode bedraagt de streefwaarde voor het gebiedsbrede verwijderingsrendement voor fosfaat ten minste 85% en voor een individueel jaar 82,5% *;
- in 2027 is ons nalevingspercentage gestegen van 98% naar 99%.

** Dit zijn streefwaarden om het wettelijke doel van 75% altijd te halen. Met betrekking tot fosfaatverwijdering zal in voorkomende gevallen alleen aanvullende chemicaliëndosering plaatsvinden indien dit nodig is voor het voldoen aan een individuele wettelijke fosfaatlozingseis, en niet voor het halen van de streefwaarden voor het gebiedsrendement.*

Om bovengenoemde resultaten te kunnen behalen, zullen we komende planperiode in ieder geval de volgende activiteiten oppakken:

- de reeds ingezette acties uit Huis op Orde zetten we voort;
- we volgen de ontwikkelingen in het kader van wet- en regelgeving en zullen zo nodig anticiperen op nieuwe wetgeving voor bijvoorbeeld nieuwe stoffen;
- we stellen in 2023 een geactualiseerd beleid en aanpak voor medicijnenresten en nieuwe stoffen vast.

Voorstel KPI:

- Het % voldaan aan de afnameverplichting
- Het % voldaan aan de verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat
- Het % voldaan aan de lozingsvergunningen

✓ **Speerpunt 2: We verbeteren de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen**

Dit speerpunt is opgenomen omdat het waterschap vanaf 2019 veranderingen in het beheer en onderhoud heeft ingezet en de planperiode van dit WBP worden deze veranderingen verder voortgezet.

Om dit speerpunt te kunnen realiseren, hebben we vijf subdoelen voor de planperiode geformuleerd:

1. Vergroten van de kostenefficiëntie in de waterketen
2. Verminderen van de discrepantie op de zuiveringen
3. Vergroten van het ontwateringsrendement van het zuiveringsslib
4. Reduceren van de hoeveelheid rioolvreemd water en hemelwater naar de rwzi
5. Vergroten van de mate van digitalisering/automatisering in de waterketen

De afgelopen jaren hebben we voor het onderhoud van onze assets in de waterketen een essentiële verandering ingezet: van budget- naar opgavesturing. Hiermee wordt een verandering van correctief naar preventief onderhoud in gang gezet en komen we tot een betere beheersing van risico's. Vanuit het al eerder vastgestelde Strategisch Onderhoudsplan Zuiveren gaan we de komende jaren stapsgewijs de onderhoudsconcepten actualiseren en uitwerken in meerjarige onderhoudsprogramma's. We willen daarmee een goed beeld krijgen van de meerjarige onderhoudskosten.

Andere belangrijke aspecten bij het functioneren van de assets zijn de verwerkingscapaciteit en de levensduur van de installaties. De capaciteit is voldoende, maar veel installaties dateren uit de periode 1970-2020 en bereiken de komende jaren het einde van hun technische levensduur of krijgen een "lifetime upgrade". Grootschalige investeringen zijn dan ook een logisch en onontkoombaar gevolg.

Om deze investeringen en de opgave voor de middellange termijn goed in beeld te brengen worden toekomststudies uitgevoerd, de zogenaamde Asset Lifecycle Management-studies of kortweg ALM's. Het benutten van bestaande installaties (levensduurverlenging) en verduurzaming is daarbij een belangrijk streven. Afgelopen planperiode (2016-2021) hebben we voor de helft van onze zuiveringskringen een ALM-studie uitgevoerd, waaronder onze twee grootste rwzi's Rotterdam-Dokhaven en Dordrecht.

Daarnaast hebben we de afgelopen jaren een eerste stap gezet voor real-time processturing met de start van het project online meters in de waterlijn van rwzi's. Deze lijn willen we voortzetten om kansen van de digitale transformatie en innovatie te benutten.

Voorts zullen we ons beheer en onderhoud adequater kunnen uitvoeren. Zo verwachten we in de planperiode onder andere de discrepantie te kunnen verminderen. Discrepantie is het verschil tussen wat we aan vervuilingswaarde hebben geïnventariseerd en de daadwerkelijk gemeten vervuilingswaarde. De afgelopen jaren zagen we de discrepantie op de zuiveringskringen toenemen. Ook verwachten we het slibontwateringsrendement te kunnen verbeteren en het aandeel rioolvreemd water te kunnen reduceren.

De vijf hierboven genoemde subdoelen hebben we vertaald naar de volgende concrete resultaten:

- in 2027 hebben we voor 100% van ons zuiveringsareaal zicht op de middellange-termijn opgave;
- in 2027 hebben we voor 100% van ons zuiveringsareaal een meerjarige programmering beschikbaar voor procesvoering, onderhoud en investeringen;
- in 2027 is de discrepantie op de zuiveringen gebiedsbreed afgenomen van 21% naar maximaal 15%;
- in 2027 is het slibontwateringsrendement gebiedsbreed toegenomen van 23% naar 24% en hebben we samen met ketenpartners onderzocht hoe we het rendement verder kunnen optimaliseren;
- in 2027 is het aantal liter water per vervuilingseenheid per dag afgenomen van 250 naar maximaal 240.

Om bovengenoemde resultaten te kunnen behalen, pakken we komende planperiode in ieder geval de volgende activiteiten op:

- Het uitvoeren van ALM-studies voor het resterende deel van onze zuiveringskringen. Deze studies leiden tot een concretisering en programmering van de meerjarige opgave (investerings). Van daaruit kunnen we, met grootschalige instandhoudings- of vernieuwingsprojecten, invulling geven aan het veilig, adequaat, voorspelbaar en kostenefficiënt (blijven) functioneren of het verbeteren en verduurzamen van onze assets.
- Vanuit het ons vastgestelde Strategisch Onderhoudsplan Zuiveren (SOP) zullen we de komende jaren stapsgewijs de onderhoudsconcepten (OHC's) actualiseren en uitwerken naar meerjarige onderhoudsprogramma's, om zo een goed inzicht te krijgen in de meerjarige onderhoudskosten en de voorspelbaarheid te vergroten.
- We voeren onderzoeken uit naar discrepantie op de zuivering.
- Door de verbeterde procesvoering verwachten we dat het slibontwateringspercentage in de planperiode al kan toenemen van 23 naar 24%. Samen met de ketenpartners in de slibverwerking onderzoeken we of dit percentage nog verder kan stijgen. Dit heeft ook een positief effect op onze financiën en onze duurzaamheidsdoelstellingen omdat er minder dun slib (water) getransporteerd hoeft te worden.
- De afgelopen planperiode hebben we samen met gemeenten een flinke reductie van de aanvoer van rioolvreemd water en hemelwater (zie hoofdstuk 4) naar de zuiveringsinstallaties gerealiseerd. Deze planperiode gaan we daar mee door.
- De automatisering van de assets in de waterketen is gedateerd. Daarom gaan we de automatisering vernieuwen en moderniseren.
- In 2020 hebben we besloten om in de waterlijn van de zuiveringsinstallatie online meters te plaatsen, zodat we de zuiveringsinstallaties real-time kunnen aansturen. De komende jaren gaan we deze online meters plaatsen.
- We gaan de haalbaarheid onderzoeken van online meters in de sliblijn van de zuiveringsinstallaties. Dit kan bijdrage aan (kosten)efficiency en verduurzaming. Indien dit haalbaar is, gaan we in deze planperiode ook starten met de uitvoering.

Voorstel KPI:

- Het % Inzicht in de middellange termijn investeringsopgave en de operationele kosten
 - Het % discrepantie
 - Het % slibontwatering (droge stof gehalte slib)
 - Aantal liter water per vervuilingseenheid (v.e.) op de rwzi
- KPI digitalisering/automatisering dient nog bepaald te worden

Speerpunt 3: We verminderen de uitstoot van broeikasgasemissies bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen

Bij het zuiveren van afvalwater staat duurzaamheid steeds meer centraal. Dat komt terug in aspecten als het beperken van het energieverbruik, het reduceren van het gebruik van grondstoffen/hulpstoffen en het verminderen van afval, chemicaliëngebruik en broeikasgasemissies. Deze verduurzaming heeft tot doel onze "footprint", oftewel de nalatenschap aan toekomstige generaties, te beperken en de doelmatigheid van de zuiveringsprocessen verder te vergroten. Deze lijn willen we de komende planperiode voortzetten.

Om dit speerpunt te kunnen realiseren, hebben we drie subdoelen voor de planperiode geformuleerd:

1. Verminderen van het energieverbruik
2. Verminderen van het polymeerverbruik
3. Verminderen van de emissie van broeikasgassen

Uit de Klimaatmonitor en onze grondstofstromenanalyse komt naar voren dat de waterketen verantwoordelijk is voor circa 80% van ons totale energieverbruik. Daarnaast volgt uit de Klimaatmonitor dat de milieu-impact van de waterketen in belangrijke mate wordt bepaald door het grondstoffengebruik (proceschemicaliën en polymeren) en de vermoedelijke emissies van methaan en lachgas. Daarom willen we inzetten op energiebesparing, vermindering van het grondstoffengebruik en beperking van de emissie van methaan en lachgas.

De drie hierboven genoemde subdoelen hebben we vertaald naar de volgende concrete resultaten:

- 10% vermindering van het energieverbruik;
- 10% vermindering van het polymeerverbruik;
- Om voor de beperking van de emissie van methaan en lachgas een concreet resultaat te kunnen benoemen moeten we eerst nader onderzoek doen.

Om bovengenoemde resultaten te kunnen behalen, zullen we komende planperiode in ieder geval de volgende activiteiten oppakken:

- in een aantal projecten voeren we optimalisaties uit waarmee we energie kunnen besparen. Met de geïdentificeerde potentiële besparingsmaatregelen, verwacht het waterschap dat het energieverbruik in 2027 ten opzichte van 2021 met 10% is gedaald.
- Bij energiebesparing is het van belang om zowel het absolute als het specifieke verbruik in ogenschouw te nemen. Bij het laatste wordt het verbruik gerelateerd aan een prestatie, bijvoorbeeld de hoeveelheid behandeld afvalwater.
- Momenteel gebruiken we polymeren om het slib te kunnen ontwateren. We gaan kritisch kijken naar optimalisatiemogelijkheden en het streven is om het polymeerverbruik met 10% te reduceren.
- Daarnaast gaan we onderzoeken of we CO₂-arme of bio-based alternatieven voor ons huidige grondstoffengebruik kunnen toepassen.
- Momenteel zijn er binnen de waterketen nog geen gegevens bekend over het aandeel van methaan- en lachgasemissies. Daar gaan we onderzoek naar uitvoeren, zodat we in 2023 inzicht hebben in de omvang van het aandeel van methaan- en lachgasemissies uit rwzi's. Naar aanleiding van dit onderzoek zullen we in 2025 beleid en een aanpak vaststellen voor de reductie van methaan- en lachgasemissies.

Voorstel KPI:

- Het % vermindering energieverbruik
- Het % vermindering polymeerverbruik
- Het % vermindering broeikasgassen

Speerpunt 4: We continueren en waar nodig intensiveren we de samenwerking met ketenpartners

We hechten grote waarde aan de samenwerking met onze omgeving en daarom willen we ook de samenwerking met onze waterketenpartners voortzetten en intensiveren. Om dit speerpunt te kunnen realiseren, hebben we het volgende subdoel voor de planperiode geformuleerd:

1. Vergroten van de afstemming in de werkzaamheden met ketenpartners

In 2010 hebben de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een landelijk feitenonderzoek naar de (afval)waterketen uitgevoerd. Belangrijkste conclusie was dat het bundelen van taken een besparing kan opleveren van circa 380 miljoen euro per jaar tot 2020: 100 miljoen euro door de waterschappen, 140 miljoen euro door de gemeenten en nog eens 140 miljoen euro door meer en betere samenwerking tussen waterschappen en gemeenten. Door deze besparingen zou de kostenstijging in het beheer van de afvalwaterketen kunnen worden afgevlakt ("minder meer").

We hebben de afgelopen jaren in zes regionale werkeenheden invulling gegeven aan deze samenwerking: Rotterdam, de BAR-gemeenten, Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard, Voorne-Putten en de Drechtsteden. De samenwerking in deze regio's vormt een gremium voor het maken van afspraken over de taakinvulling, het monitoren en sturen, het afstemmen van nut en noodzaak van investeringen, de hoeveelheid en kwaliteit van afvalwater en voor visie- en planvorming over de toekomst van de afvalwaterketen en de verduurzaming van de afvalwaterketen als geheel.

Eind 2020 is landelijk gerapporteerd dat de doelstellingen uit het Bestuursakkoord Water zijn gehaald. Als waterschap willen we doorgaan op deze ingeslagen weg en de samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven voortzetten en verder intensiveren. Richting de gemeenten kiezen we daarbij vooralsnog voor dezelfde regionale aanpak als hierboven is beschreven.

Het is van belang dat de capaciteit van de rwzi's en de transportsystemen goed zijn afgestemd op het afvalwateraanbod vanuit rioolstelsels. Om grip te houden op het afvalwateraanbod actualiseren we de data en de prognoses van de toeleverende gemeenten periodiek. Eind 2021/begin 2022 verwachten we bovengenoemde afspraken met alle gemeenten te hebben vastgelegd in afvalwaterakkoorden. De komende planperiode zullen we deze afvalwaterakkoorden actueel moeten houden.

Het is belangrijk te beseffen dat doelstellingen van waterschap en gemeenten met elkaar op gespannen voet kunnen staan. Immers: de doelstellingen hangen fysiek samen, en het sturen op één van beide belangen heeft automatisch consequenties voor het andere. Dit potentiële spanningsveld kan doelmatig opgelost worden door de gehele keten integraal te benaderen en een onderbouwde afweging te maken tussen de verschillende belangen en doelstellingen. Hiervoor hanteren we een beoordelingskader dat inzicht geeft in de wijze waarop we inhoud geven aan onze rol in de afvalwaterketen. Indien in het totaal van de belangenafweging van beide partners in de keten de doelmatigheid van maatregelen onder druk komt te staan, biedt het kader ruimte voor maatwerk. Het beoordelingskader hebben we opgenomen in bijlage 3.

In het kader van de Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater streven waterschappen en andere betrokken partijen naar verlaging van de emissie van medicijnresten, bestrijdingsmiddelen en andere microverontreinigingen. Ook voor de vermindering van deze schadelijke stoffen zoeken we de samenwerking met de ketenpartners op, omdat bronaanpak van deze stoffen uitgangspunt is.

Daarnaast hebben we de afgelopen periode de samenwerking met de drinkwaterbedrijven opgestart. De samenwerking richt zich met name op kennisuitwisseling en het onderzoeken van mogelijkheden of het effluent van onze zuiveringen hergebruikt kan worden voor demi water in de industrie.

Het hierboven genoemde subdoel hebben we vertaald naar het volgende concrete resultaat:

- In de planperiode mag het aantal gemiste kansen in de afstemming niet meer dan 5 per jaar bedragen.

Om bovengenoemd resultaat te kunnen behalen, zullen we komende planperiode in ieder geval de volgende activiteiten oppakken:

- We zullen de huidige samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven continueren en op bepaalde punten intensiveren. Deze afspraken leggen we vast in overeenkomsten.
- Voor onze toekomstige opgave in de waterketen is het essentieel om een beeld te hebben welke gemeentelijke plannen (zoals woningbouw of industrieterreinen) er de komende 20 tot 30 jaar op ons afkomen. Om dat in beeld te krijgen voeren we omgevingsscans uit en leggen we afspraken met gemeenten vast in afvalwaterakkoorden.
- In de omgevingsscans onderzoeken we ook waar de kansen liggen om de samenwerking met drinkwaterbedrijven te vergroten.
- In 2020 hebben we samen met de gemeenten in ons beheergebied gewerkt aan de Regionale Energie Strategieën (RES). Uit deze studies komt naar voren dat het voor gemeenten kansrijk is om warmte uit afvalwater of oppervlaktewater te halen (aquathermie). Gelet hierop zullen we de haalbaarheid onderzoeken om of we met de warmte uit het effluent van onze rwzi's gemeenten kunnen faciliteren bij de warmtetransitie.

Voorstel KPI:

- Het aantal gemiste kansen in de afstemming

✓ **Speerpunt 5: We vergroten op maatschappelijk verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib**

Dit speerpunt is opgenomen omdat we, samen met andere partners, werken aan het opwaarderen en hergebruik van gezuiverd afvalwater (effluent) en het opwaarderen van afvalstoffen tot grondstof (slibeindverwerking). Om dit speerpunt te kunnen realiseren, hebben we het volgende subdoel voor de planperiode geformuleerd:

1. Vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en de meerwaarde uit slib

De komende planperiode willen we duurzaamheid een prominente rol geven. Om dit te realiseren hebben we voor 2027 als speerpunt opgenomen dat we op maatschappelijk verantwoorde wijze meerwaarde creëren uit zuiveringsslib en afvalwater. In de afgelopen jaren is namelijk gebleken dat er potentiële mogelijkheden zijn om deze meerwaarde te creëren. De verhouding van (maatschappelijke) kosten en baten is daarbij een belangrijk aspect.

Het hierboven genoemde subdoel hebben we vertaald naar de volgende concrete resultaten:

- In 2027 wordt 80% van het fosfaat uit het zuiveringsslib hergebruikt;
- in 2027 wordt bij 10% van de zuiveringskringen het effluent hergebruikt.

Om bovengenoemd resultaat te kunnen behalen, pakken we komende planperiode in ieder geval de volgende activiteiten op:

- Momenteel vergisten we ongeveer 40-50% van ons zuiveringsslib. In 2020 zijn we begonnen met een onderzoek of het haalbaar is om al het slib van het waterschap te vergisten. Het is de verwachting dat we hier eind 2021/begin 2022 meer duidelijkheid over hebben. Aan de hand van deze resultaten zullen we in 2022 een nieuwe slibstrategie vaststellen.
- De slibverbranding van HVC in Dordrecht bereikt in 2027 het einde van zijn technische levensduur. Gelet hierop moeten we aan het begin van deze planperiode samen met de overige partners in de slibketen een slibstrategie voor de slibeindverwerking opstellen, zodat HVC plannen kan ontwikkelen voor de toekomstige slibeindverwerking.

- Momenteel onderzoeken we samen met drinkwaterbedrijven of het haalbaar is om het effluent van onze zuiveringsinstallaties nuttig in te zetten. Daarnaast gaan we onderzoeken of effluent ingezet kan worden tegen de verzilting of dat het eventueel geleverd kan worden aan de industrie. Het is de verwachting dat we komende planperiode het effluent van twee zuiveringsinstallaties kunnen gaan hergebruiken: Oostvoorne en Hoogvliet. We trekken hierbij samen op met Evides.
- Met HVC hebben we afspraken gemaakt om het fosfaat uit het zuiveringsslib terug te winnen. HVC verwacht dit in de planperiode te kunnen realiseren.
- Tijdens de planperiode onderzoeken we hoe we vanuit waterketen kunnen bijdragen aan de waterschapsbrede doelstellingen op het gebied van circulariteit.

Voorstel KPI:

- Het % meerwaarde uit slib
- Het % meerwaarde uit afvalwater

8. Strategie en sturing

8 Strategie en sturing

8.1 Inleiding

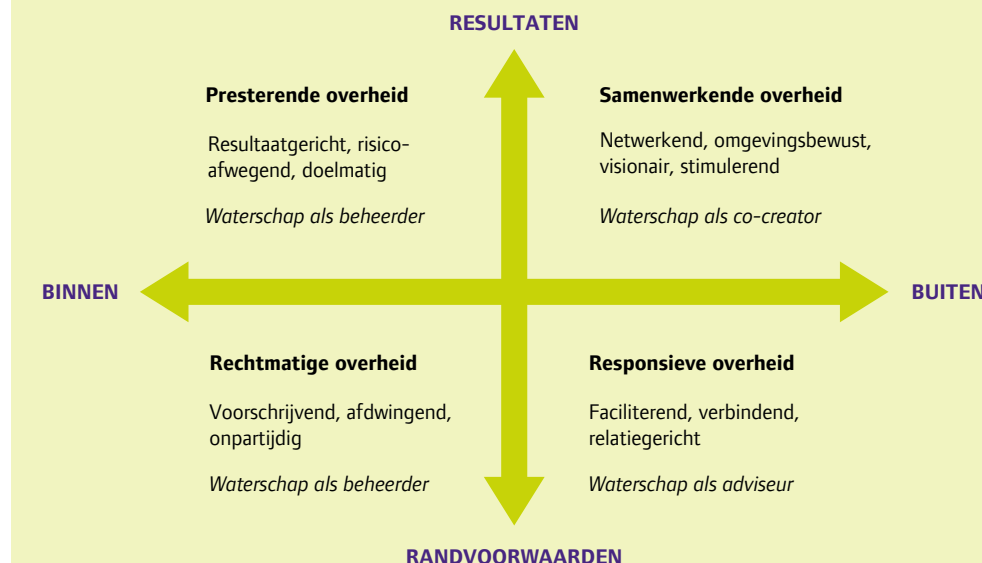
In de voorgaande hoofdstukken zijn de ambities, doelen en speerpunten benoemd waar we met dit Waterbeheerprogramma aan gaan werken. Daarbij hebben we op hoofdlijnen de belangrijkste acties beschreven voor de komende planperiode 2022-2027, maar daarmee stellen we geen gedetailleerde maatregelenprogramma's vast. De strategische inhoud van dit Waterbeheerprogramma werken we de komende jaren uit op tactisch en operationeel niveau waarmee we kunnen inspelen op de actualiteit. Niet alleen door opgaven om te zetten in concrete maatregelen en projecten, maar ook door eerst nog nader onderzoek te doen, pilots uit te voeren of aanvullend beleid op te stellen.

We kiezen nu dus bewust voor een flexibel plan dat kan inspelen op innovatie en actualiteit en dat volop ruimte geeft voor het samen met onze partners vinden van oplossingen voor de diverse watervraagstukken. Want bij de nadere uitwerking van dit Waterbeheerprogramma staat één ding als een paal boven water: we kunnen het niet alleen. We trekken ons dan ook niet terug op onze eigen kerntaken, maar we proberen deze taken juist te verbinden aan de grote maatschappelijke vraagstukken van deze tijd, door goed samen te werken met andere partijen. Met andere woorden: we maken de omslag van "je gaat erover of niet" naar "ook jij draagt bij". Dat doen we als een omgevingsbewust en gebiedsgericht waterschap, dat goed nadenkt over zijn eigen rol, positie en inzet in de maatschappij.

8.2 Mogelijke rollen van het waterschap

Zoals in hoofdstuk 3 is toegelicht hebben we in de aanloop naar dit Waterbeheerprogramma een toekomstverkenning uitgevoerd. In het laatste deel van die verkenning wordt ingegaan op een aantal perspectieven op onze rol, positie en inzet. Zowel voor dit WBP als voor onze Omgevingsvisie hebben we ons door deze perspectieven, die ontleend zijn aan het beproefde model van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB), laten inspireren voor de mogelijke rollen die we als waterschap kunnen innemen:

Linksonder in dit model staat het perspectief van de "rechtmatige overheid", die legitimiteit en rechtmatigheid centraal stelt en die werkt conform beleidsregels en protocollen. In deze rol voeren we als waterschap wet- en regelgeving uit en verlenen we bijvoorbeeld vergunningen. Ook treden we indien nodig handhavend op.

Linksboven staat het perspectief van de "presterende overheid", die zich richt op het zo effectief en efficiënt mogelijk bereiken van vooraf afgesproken resultaten. Legitimiteit wordt daarbij ontleend aan de doelmatige manier van werken en het leveren van het resultaat. In deze rol voeren we vooral zelf maatregelen uit zoals het versterken van een dijk, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers of het renoveren van een zuiveringsinstallatie.

Rechtsboven staat het perspectief van de "samenwerkende overheid" die concrete doelen bereikt door bewust en proactief samen te werken met anderen. De overheid zoekt hierbij naar partners met overlappende belangen en doelen. Denk bij deze rol bijvoorbeeld aan onze samenwerking met de gemeenten en drinkwaterbedrijven in de (afval)waterketen of het samen met gemeenten en andere partijen stimuleren van klimaatadaptief bouwen.

Tot slot staat rechtsonder het perspectief van de "responsieve overheid", die aansluit bij maatschappelijke initiatieven die passen bij de doelen van de overheid zelf. Als waterschap nemen we hier niet zelf het initiatief, maar zijn we faciliterend en adviserend. Denk bijvoorbeeld aan het openstellen van onze dijken voor wandelaars of het faciliteren van duurzame energieopwekking door middel van windturbines of zonnepanelen op onze assets.

8.3 Hoe willen we werken?

Algemeen

Als waterschap Hollandse Delta werken we van oudsher als een sterk rechtmatige en presterende overheid, dus vooral aan de linkerkant van het kwadrant. Dat is ook passend bij een waterschap dat zich lange tijd vooral heeft gefocust op het zo efficiënt mogelijk uitvoeren van zijn eigen kerntaken. Voorbeelden daarvan zijn het “Huis op Orde”-traject, gericht op het weer kunnen voldoen aan wet- en regelgeving, op het realiseren van doelen uit bestaande plannen én op het versneld wegwerken van achterstanden in onderhoud.

Ook de komende jaren blijven we nog vaak werken als rechtmatige en presterende overheid. Dat is ook goed, want in deze kwadranten ligt nog steeds een groot deel van onze “core business”. Toch is de afgelopen jaren het besef doorgedrongen dat we ook zullen moeten investeren in andere rollen. Zo zeggen we in Maat op Klimaat over de strategie om onze opgaven te verwezenlijken:

- “Het eerste doel voor de aanpak betreft een sterke relatie van het waterschap met zijn omgeving. Om de ambities waar te maken leggen wij mede door de komst van de Omgevingswet de nadruk op een goede externe samenwerking, op structurele en zorgvuldige participatie en op een optimale dienstverlening door de organisatie. Immers, samen met onze omgeving kunnen we veel meer bereiken dan alleen.”

In het Bestuursprogramma 2019-2023 hebben we dit verder uitgewerkt en merken we over (externe) samenwerking het volgende op:

- “Van reactief naar proactief; goede samenwerking is vaak een kwestie van vroegtijdige samenwerking. Door meer te investeren in samenwerking aan de voorkant van het proces, kan ‘gedoe’ aan de achterkant worden voorkomen.
- Van monoloog naar dialoog; samenwerken is géén eenrichtingsverkeer! Nadrukkelijk wordt ook aangegeven dat het waterschap zou moeten aansluiten bij onderwerpen en processen waar bij externe partijen ‘energie op zit’. Daarbij moet het waterschap voor externe partijen ook iets te bieden hebben.

- Maatwerk en netwerk; maak onderscheid in de verschillende typen ‘externen’ zoals de burger, de (nuts)bedrijven, de maatschappelijke organisaties en de mede-overheden. En besef daarbij dat samenwerking steeds meer projectmatig plaatsvindt, en vaker in steeds wisselende samenstelling van partijen. Met andere woorden: steeds meer (flexibele en creatieve) samenwerking in netwerken.
- SMART: benoem indicatoren die inzichtelijk maken wanneer er sprake is van een goede externe samenwerking, zoals de mate waarin Hollandse Delta vroegtijdig betrokken wordt bij grote (ruimtelijke) projecten van derden.”

Bij de uitwerking en uitvoering van dit Waterbeheerprogramma gaan we door op deze inmiddels ingeslagen weg, waarbij we “rolbewust handelen” en “integraal gebiedsgericht werken” centraal stellen.

Rolbewust handelen

Rolbewust handelen betekent dat we ons telkens opnieuw moeten afvragen welke rol het beste past bij de doelen die we met dit Waterbeheerprogramma willen bereiken. Daarbij hoeven we niet voor één enkele rol te kiezen. We kunnen ook vanuit verschillende rollen tegelijkertijd werken en rollen afwisselen. Denk bijvoorbeeld aan het bewaken van procedures bij het werken aan wateropgaven (rechtmatige overheid) terwijl we tegelijkertijd intensief met anderen samenwerken bij de aanpak en uitvoering daarvan (samenwerkende of responsieve overheid).

Om deze lijn inhoudelijk wat meer in te kleuren gaan we hieronder, aan de hand van diverse speerpunten uit de voorgaande hoofdstukken, wat dieper in op de mogelijke rollen die we als waterschap kunnen innemen.

Rechtmatige en presterende overheid

Bij het thema waterveiligheid hebben we als speerpunt benoemd dat onze waterkeringen aan geldende normen moeten (blijven) voldoen. Als uit beoordelingen blijkt dat dat niet het geval is gaan we daar alsnog voor zorgen door afgekeurde dijken te versterken. Natuurlijk stemmen we daarover af met de omgeving en proberen we ruimte te bieden voor meekoppelkansen. Maar als waterschap staan we hier toch vooral zelf voor aan de lat en zullen we de veiligheid altijd laten prevaleren.

Bij voldoende en schoon water moeten we alle zeilen bijzetten om waterkwaliteitsopgaven te realiseren en om ervoor te zorgen dat het watersysteem voldoet aan de provinciaal vastgelegde normen voor wateroverlast. Ook willen we meer grip op het watersysteem krijgen, waarbij we een relatie leggen met het faciliteren van de diverse (maatschappelijke) functies die ons watersysteem vervult.

Bij de waterketen moeten we voldoen aan wettelijke eisen en vergroten we de efficiency, doeltreffendheid, adequaatheid en voorspelbaarheid. Ook willen we de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen verminderen, zowel in de waterketen maar ook bij de andere thema's.

Samenwerkende en responsieve overheid

Voor een aantal andere speerpunten zoeken we juist nadrukkelijk naar samenwerking met andere partijen, zoals het vergroten van de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen. Om dat te realiseren zetten we samen met gemeenten en andere partijen in op het beperken van de gevolgen van een overstroming. Enerzijds door het stimuleren van klimaatadaptief en waterrobuust bouwen en anderzijds door het vergroten van het waterbewustzijn van bewoners en bedrijven. Hierbij zoeken we naar combinaties met andere thema's zoals wateroverlast en hittestress. Oplossingen hoeven daarbij niet altijd van ons als overheid vandaan te komen. We staan open voor initiatieven uit de samenleving, en als deze bijdragen aan het realiseren van onze (gezamenlijke) doelen, stellen we ons faciliterend op.

Dat laatste geldt ook expliciet voor het speerpunt dat is gericht op het faciliteren van meervoudig ruimtegebruik. Mits de veiligheid niet in het geding komt (rechtmatige overheid) kunnen anderen de dijken en duinen, maar bijvoorbeeld ook ons oppervlaktewater, gebruiken voor bijvoorbeeld recreatieve doeleinden of de opwekking van zonne-energie. In dergelijke gevallen stellen we ons dus meer faciliterend op.

Integraal gebiedsgericht werken

We kunnen als waterschap onze doelen dus niet in ons eentje realiseren. Dat geldt overigens net zo goed voor andere partijen. Samenwerking tussen partijen is derhalve een noodzakelijke voorwaarde om tot resultaten te komen. De inhoud van dit Waterbeheerprogramma is daarbij te beschouwen als de "inzet" van ons waterschap.

Gebiedsgericht maatwerk

De ambities, speerpunten en doelen in dit WBP hebben een generiek karakter. We bedoelen hiermee dat we (vooraf) geen prioriteiten of bepaalde accenten per regio of deelgebied binnen ons beheergebied hebben benoemd. Tegelijkertijd constateren we in hoofdstuk 2 dat ons beheergebied niet uniform is. De wateropgaven in het open, grootschalige polderlandschap van Goeree-Overflakkee zijn echt anders dan de opgaven in de Dordtse of Rotterdamse binnenstad, en dat kan ook worden gezegd over de maatschappelijke context. De doelen en opgaven uit dit Waterbeheerprogramma zullen dan ook niet alleen nader uitgewerkt moeten worden in concrete maatregelen, maar vragen ook een gebiedsgerichte uitwerking, die optimaal aansluit bij de ambities en prioriteiten van de partijen in de verschillende deelgebieden. Een aanpak per eiland ligt hierbij sterk voor de hand, en daarvoor sluiten we dan ook aan bij de "gebiedsperspectieven" die we in het kader van onze Omgevingsvisie gaan ontwikkelen.

Binnen het thema Voldoende en schoon water maken we hier al een begin mee door per bemalingsgebied onze opgaven te inventariseren. Het gaat daarbij om onderhoudsopgaven en om waterkwantiteit- en waterkwaliteitsopgaven. Tevens maken we inzichtelijk welke ontwikkelingen er spelen op het gebied van de ruimtelijke ordening, kijken we naar de opgaven uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en onderzoeken we de opgaven van andere overheden en belanghebbenden. Deze inventarisatie vormt de basis voor een watergebiedsplan. Concrete uitvoering van maatregelen volgt uit dat plan.

Van buiten naar binnen en weer terug

Behalve het meer gebiedsgericht uitwerken van onze eigen opgaven en maatregelen, is het ook nodig dat we deze opgaven op een goede manier gaan verbinden met de opgaven van andere partijen. Het werken aan oplossingen voor maatschappelijke problemen wordt vaak niet langer rond de overheid georganiseerd, maar steeds meer andersom: de overheid organiseert zich rond problemen door verbindingen tot stand te brengen met burgers, ondernemingen en instellingen. Dat vraagt om een perspectiefwisseling: denken vanuit de brede belangen van het gebied, en daarop aanhaken in tijd en projecten. Als waterschap worden we nu al in toenemende mate gevraagd om aan te haken bij gebiedsprocessen die door anderen zijn geïnitieerd.

Burger

We komen naar u toe, hebben altijd en tijdig een antwoord, zijn transparant en klantgericht.

Belanghebbenden

We kennen onze omgeving, kennen de belangen en zijn benieuwd naar hun bijdragen.

Overheden

We werken vanuit de één overheidgedachte, zelfbewust over onze eigen rol en positie.

Bestuur

Onze opdrachtgever, die richting geeft aan onze organisatie en met wie wij doorlopend in dialoog zijn.

Dit vergt een andere manier van werken; onze organisatie is op dit moment nog niet voldoende ingericht op zo'n integrale, gebiedsgerichte aanpak. Eerste stappen zijn het ontwikkelen van een visie op gebiedsgericht werken en het maken van (interne) afspraken over coördinatie en regie per gebied, zowel ambtelijk als bestuurlijk.

Deze stappen passen goed binnen het proces van organisatieontwikkeling dat we als waterschap in 2019 hebben ingezet en dat nu verder vorm en inhoud krijgt in ons Strategisch Organiseringsplan. Met dit traject ontwikkelen we ons naar een doortastende netwerkorganisatie, die omgevingsgericht en voortvarend handelt. We werken dit uit in vier pijlers, die allemaal van belang zijn voor de nadere uitwerking van het integraal gebiedsgericht werken:

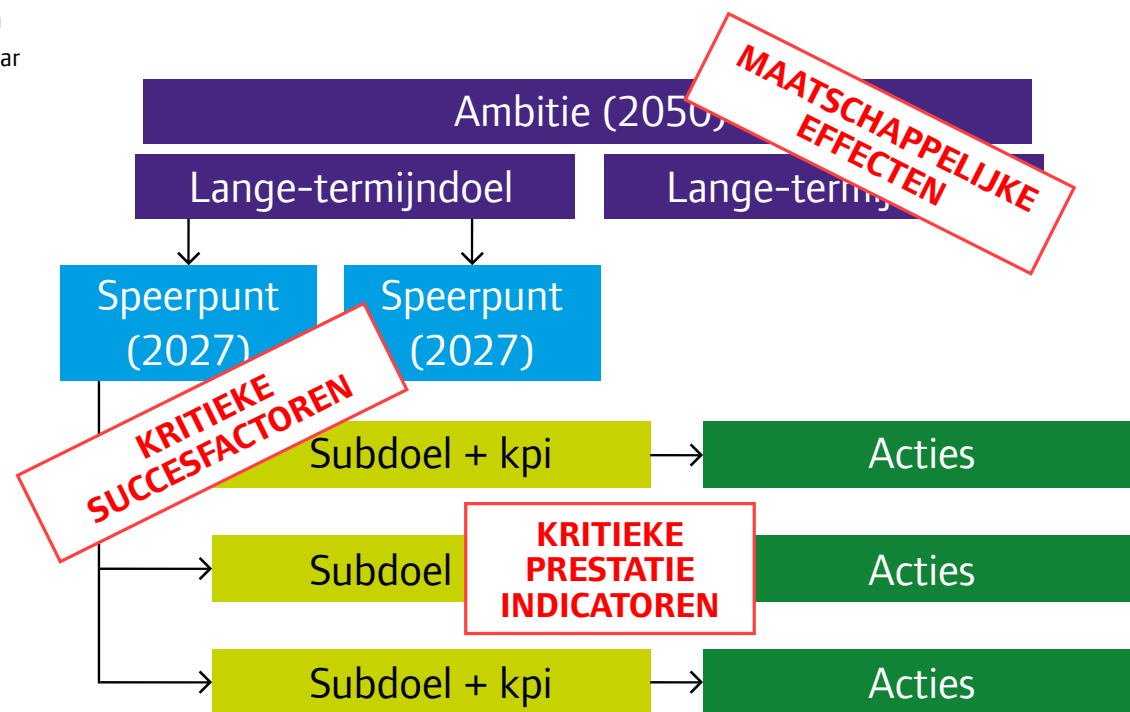
8.4 Het Waterbeheerprogramma als sturingsinstrument

Voor ons waterschap is dit Waterbeheerprogramma een belangrijk sturingsinstrument. De ambities en lange-termijndoelen uit het WBP vormen daarbij de spreekwoordelijke “stip op de horizon”, die duidelijk maakt waar we op de langere termijn naar toe willen bewegen en welke maatschappelijke effecten we daarmee willen bereiken. Deze lange-termijndoelen borduren voort op het vorige Waterbeheerprogramma en kunnen in principe ook weer overgenomen worden in volgende WBP's.

Voor focus op het bereiken van de lange-termijndoelen voor de komende zes jaar (2022-2027, de planperiode van dit Waterbeheerprogramma), hebben we voor elk thema speerpunten benoemd en zijn voor elk speerpunt de daarbij behorende subdoelen beschreven. In termen van sturing zijn deze speerpunten en de bijbehorende subdoelen te beschouwen als de kritieke succesfactoren van het waterschap. Deze succesfactoren geven antwoord op de vraag waarin we de komende planperiode moeten “uitblinken”, op weg naar het realiseren van onze lange-termijndoelen.

Wat er moet gebeuren om de subdoelen en speerpunten te verwezenlijken, is in dit Waterbeheerprogramma alleen richtinggevend en op hoofdlijnen met acties beschreven. Waar mogelijk beschrijven we deze acties kwantitatief (concrete resultaten; met name bij het thema waterketen is dat het geval), maar de benodigde inspanningen zijn veelal alleen kwalitatief beschreven. Bij vrijwel alle speerpunten en subdoelen hebben we kritieke prestatie-indicatoren (kpi's) geformuleerd, waarmee we periodiek over de voortgang rapporteren (via onze jaarlijkse rapportage Waterwerken) en op basis waarvan het bestuur kan bijsturen in de uitvoering van dit Waterbeheerprogramma.

Schematisch kunnen we dit als volgt weergeven:

Het geheel van speerpunten, subdoelen en acties is de komende jaren bepalend voor het werk van het waterschap. We maken dit van jaar tot jaar concreet met onze reguliere planning- en controlcyclus van Kaderbrief, Programmabegroting, Burap en Jaarrekening. Om die reden bevat dit WBP geen financiële paragraaf.

Tussentijdse evaluatie doelen

In principe "staat" dit Waterbeheerprogramma voor de komende zes jaar. Er kunnen echter redenen zijn om tussentijds onze doelen of ambities bij te stellen. Daarom kondigen we halverwege de looptijd van dit WBP een tussentijdse evaluatie aan die zich met name richt op de vraag of de in het WBP geformuleerde ambities, speerpunten en subdoelen aanpassing behoeven. Indien nodig volgt aansluitend op de evaluatie besluitvorming over het aanpassen van de doelen voor de tweede helft van de planperiode (2025 t/m 2027).

Bijlagen

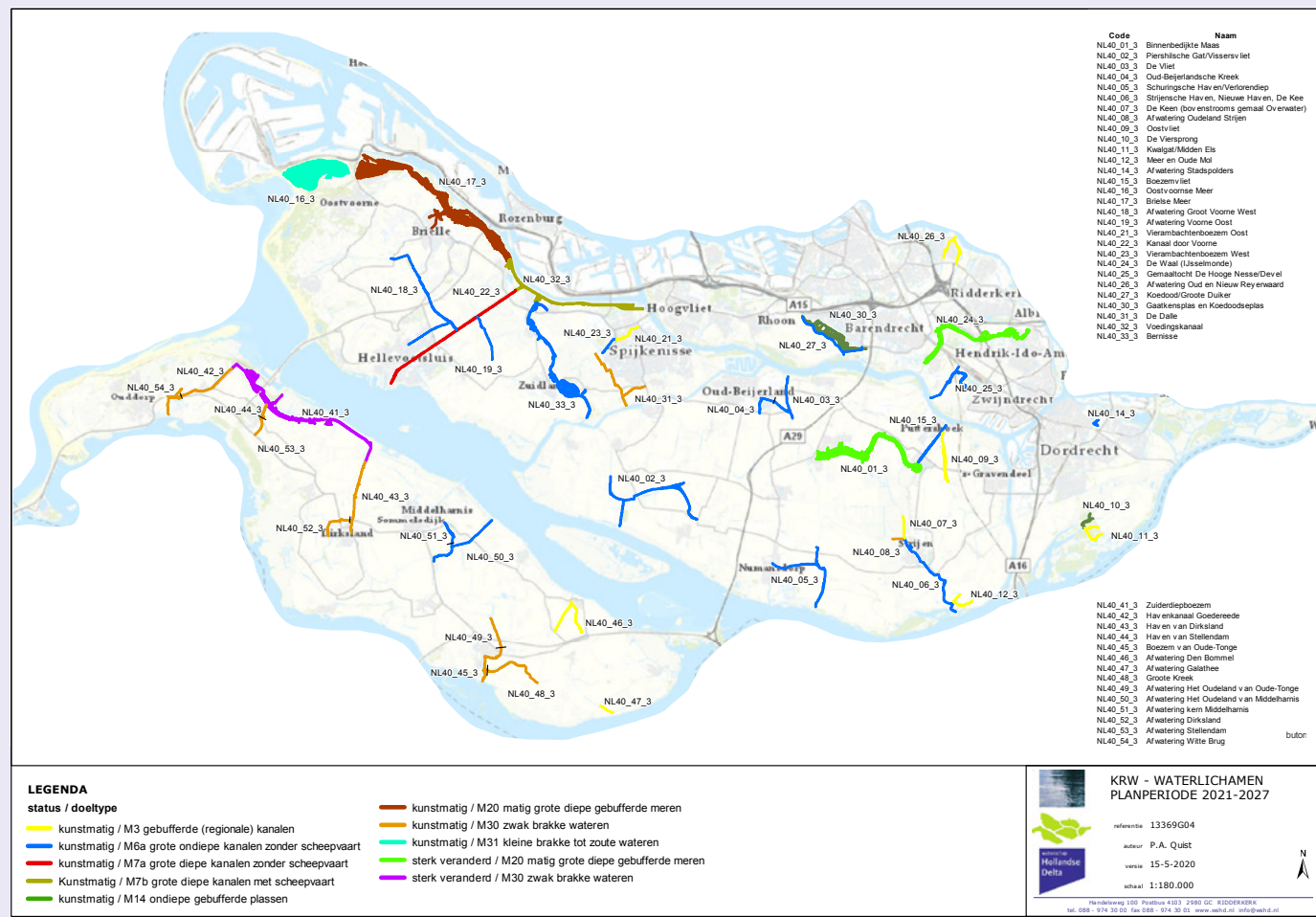

Bijlage 1 - KRW-programma Stroomgebiedbeheerplan 3

Het doel van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is het verbeteren van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Uiterlijk in 2027 moeten alle maatregelen zijn uitgevoerd die nodig zijn om het water in zogeheten KRW-waterlichamen chemisch en ecologisch gezond te maken en ervoor te zorgen dat het water ook voor toekomstige generaties geschikt is. De KRW, in Nederland verankerd in de Waterwet, geeft daarbij voorschriften voor (het bepalen van) waterlichamen, doelen, maatregelen en monitoring van waterkwaliteit. De doelen, maatregelen en waterlichamen actualiseren we elke zes jaar. Voor ons beheergebied is de provincie Zuid-Holland verantwoordelijk voor de doelen en neemt deze op in het Regionaal Waterprogramma. Wij zijn zelf verantwoordelijk voor onze eigen KRW-maatregelen voor ons gebied en nemen die op in dit Waterbeheerprogramma. Het Rijk stelt, per stroomgebied, het Stroomgebiedbeheerplan (SGBP) samen, inclusief het landelijk beleid en de regionale doelen en maatregelen van de KRW-waterlichamen. De KRW-waterlichamen in ons beheergebied vallen onder de stroomgebieden Maas (Goeree-Overflakkee) en Rijn-West (de overige eilanden). Het derde Stroomgebiedbeheerplan (SGBP3) kent dezelfde doorlooptijd als dit WBP.

In figuur 1 zijn onze KRW-waterlichamen en hun typering te zien. In tabel 1 en 2 staan de maatregelen die we komende planperiode uitvoeren. Daarbij hebben we onderscheid gemaakt tussen maatregelen met een KRW-resultaatsverplichting en maatregelen met een inspanningsverplichting.

Over de maatregelen met een KRW-resultaatsverplichting moet specifieke verantwoording worden afgelegd. De maatregelen die we deze planperiode gaan uitvoeren voor de KRW zijn toegelicht in het bestuursbesluit "Doelstellingen en maatregelenpakket voor het derde Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027" van 26 november 2020.

Tabel 1 - KRW-verplichte maatregelen

KRW-verplichte maatregelen	Naam waterlichamen	Nummer waterlichamen
Aanleg natuur vriendelijke oevers	Binnenbedijkte Maas	NL40_01_3
	Piershilsche Gat/Vissersvliet	NL40_02_3
	De Vliet	NL40_03_3
	Oud-Beijerlandsche Kreek	NL40_04_3
	De Keen (Bovenstrooms gemaal Overwater)	NL40_07_3
	Meer en Oude Mol	NL40_12_3
	Afwatering Stadspolder	NL40_14_3
Aanleg van floatlands	Kanaal door Voorne	NL40_22_3
Afleiden van de zoetwaterstroom Oudeland van Strijen	Afwatering Oudeland van Strijen	NL40_08_3
Bladvissen	Oud-Beijerlandsche Kreek	NL40_04_3
	Vierambachtenboezem West	NL40_23_3
Baggeren ten behoeve van de waterkwaliteit	Binnenbedijkte Maas	NL40_01_3
	De Vliet	NL40_03_3
	Oud-Beijerlandsche Kreek	NL40_04_3
	Oostvliet	NL40_09_3
	De Viersprong	NL40_10_3
	Kwalgat/Midden Els	NL40_11_3
	Afwatering Stadspolder	NL40_14_3
	Vierambachtenboezem Oost	NL40_21_3
	Afwatering Oud en Nieuw Reyerwaard	NL40_26_3
	De Dalle	NL40_31_3
	Boezem van Oude-Tonge	NL40_45_3
	Afwatering Het Oudeland van Oude-Tonge	NL40_49_3

KRW-verplichte maatregelen	Naam waterlichamen	Nummer waterlichamen
Opstellen beheer- en onderhoudsplan	Oud-Beijerlandsche Kreek	NL40_04_3
	Schuringsche Haven/Verlopendiep	NL40_05_3
	Strijensche Haven, Nieuwe Haven, De Keen	NL40_06_3
	De Keen (Bovenstrooms gemaal Overwater)	NL40_07_3
	Afwatering Oudeland van Strijen	NL40_08_3
	Oostvliet	NL40_09_3
	De Viersprong	NL40_10_3
	Kwalgat/Midden Els	NL40_11_3
	Meer en Oude Mol	NL40_12_3
	Boezemvliet	NL40_15_3
	Gaatkensplas en Koedoodseplas	NL40_30_3
	Bernisse	NL40_33_3
	Afwatering Galathee	NL40_47_3
Optimalisatie gemalen Puttershoek en Boezemvliet	Binnenbedijkte Maas	NL40_01_3
Optimalisatie inlaatvoorziening Piershil voor verbetering doorspoeling	Piershilsche Gat/Vissersvliet	NL40_02_3
Optimalisatie verblijftijd	Meer en Oude Mol	NL40_12_3
	Afwatering Het Oudeland van Middelharnis	NL40_50_3
	Afwatering kern Middelharnis	NL40_51_3
Project Waterkraan realiseren	Afwatering Stadspolder	NL40_14_3
Wijziging peilbeheer	Afwatering Oudeland van Strijen	NL40_08_3
	Oostvoornse Meer	NL40_16_3
	Koedood/Groote Duiker	NL40_27_3

KRW-verplichte maatregelen	Naam waterlichamen	Nummer waterlichamen
Plantraject Zuiderdiepvisie (voor het Zuiderdiep en de havenkanalen)	Zuiderdiepboezem	NL40_41_3
	Havenkanaal Goedereede	NL40_42_3
	Haven van Dirksland	NL40_43_3
	Haven van Stellendam	NL40_44_3
Vervolgtraject 'verbeteren situatie waterplanten Goeree-Overflakkee'	Boezem van Oude-Tonge	NL40_45_3
	Afwatering Den Bommel	NL40_46_3
	Afwatering Galathee	NL40_47_3
	Groote Kreek	NL40_48_3
	Afwatering Het Oudeland van Oude-Tonge	NL40_49_3
	Afwatering Het Oudeland van Middelharnis	NL40_50_3
	Afwatering kern Middelharnis	NL40_51_3
	Afwatering Dirksland	NL40_52_3
	Afwatering Stellendam	NL40_53_3
	Afwatering Witte Brug	NL40_54_3

Tabel 2 - Maatregelen met inspanningsverplichting

Maatregelen met inspanningsverplichting	Thema's
Beleidsvorming	Vismigratie
	Exoten
	Stijgers
	Bladval
Ontwikkeling van een handelingskader voor WSHD	Gewasbeschermingsmiddelen
	Nutriënten in stedelijk gebied
	Nutriënten in landelijk gebied
	Visstand
Stimulering maatregelen burgers	Emissies door hondenpoep en lokvoer
	Voorkoming bladval
Onderzoek	Bodemsanering
	Achterblijven plantengroei
	Bronnen en effecten
	Natuurvriendelijke oevers
	Blauwalg
	Wijziging peilbeheer
	Nut en noodzaak baggeren
	Bladval
	Verblijftijd

Bijlage 2 – Ontwerpeisen watersysteem en sturing op chloridegehaltes

Ontwerpeisen

In hoofdstuk 6 zijn de speerpunten beschreven voor Voldoende en Schoon water. De ambitie voor dit thema is een watersysteem dat klimaatadaptief is en meebeweegt met de ontwikkelingen in de omgeving. Ook bij veranderingen blijft het systeem in toekomst goed functioneren. Daarom worden in deze bijlage een aantal ontwerpeisen genoemd die van toepassing zijn bij wijzigingen in het watersysteem. Dat kunnen wijzigingen zijn die we zelf uitvoeren, maar ook wijzigingen van derden in het watersysteem worden hieraan getoetst. Uitgangspunten daarbij zijn minimale waarden met betrekking tot de afvoer en aanvoer van oppervlaktewater, de maximale stroomsnelheid en het verhang in de watergang bij maximale afvoer.

ONDERWERP	BESTAANDE OBJECTEN	NIEUWE OBJECTEN
Afvoer	Min. 1,5 l/s/ha	Min. 2 l/s/ha*
Aanvoer	Min. 0,4 l/s/ha	Min. 0,5 l/s/ha
Stroomsnelheid watergangen bij wateraanvoer	Max. 0,2 m/s	Max. 0,2 m/s
Stroomsnelheid kunstwerken bij wateraanvoer	Max. 0,2 m/s	Max. 0,2 m/s

* Hier wordt een minimum aangegeven bij nieuwe objecten. Een hogere waarde voor de afvoer kan wenselijk zijn. Dit is wel afhankelijk van de capaciteit in het bestaande hoofdwatersysteem

Voor waterdiepte gelden de volgende eisen:

- Voor primaire watergangen minimaal 1 m waterdiepte;
- Voor secundaire watergangen breder dan 4 m minimaal 1 m waterdiepte;
- Voor de overige secundaire watergangen minimaal 0,5 m waterdiepte.

Voor (stabiele) taluds gelden de volgende richtlijnen:

- Voor primaire watergangen is minimaal 1:2 het uitgangspunt;
- Voor bestaande secundaire watergangen geldt minimaal 1:1;
- Voor nieuwe secundaire watergangen geldt minimaal 2:3 als uitgangspunt.

Het is wenselijk om de oevers zo veel mogelijk natuurlijk in te richten, waarbij het gebruik van materialen voor de versteviging van de oever (zoals een beschoeiing) tot het minimum beperkt worden. Verder moeten oevers voldoende bereikbaar te zijn voor inspectie-, beheer- en onderhoudswerkzaamheden. Specifiek voor boezemwateren wordt bij het peilbeheer rekening gehouden met de stabiliteit van de boezemwaterkeringen.

Naast bovengenoemde eisen en richtlijnen is het uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen een compensatieplicht van 10%** open water of een gelijkwaardig alternatief voor nieuw aan te leggen verhard oppervlak. Bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen (>5 ha) moet door middel van een onderzoek bepaald worden hoe, waar en hoeveel waterberging er gerealiseerd moet worden.

** In hoofdstuk 4 is aangegeven dat we anders om willen gaan met hemelwater. In de planperiode zullen de beleidsregels rond dit thema worden aangepast. Mogelijk heeft dit ook gevolgen voor het hier genoemde percentage.

Chloridegehaltes

Ten behoeve van de agrarische functies in het gebied wordt momenteel gestuurd op de volgende chloridegehaltes (waarbij wordt gemeten in de hoofdwatergangen):

AGRARISCH GRONDGEBRUIK	CHLORIDEGEHALTE
Veeteelt	< 1000 mg/l Chloride
Akkerbouw	< 600 mg/l Chloride
Groenteteelt	< 300 mg/l Chloride
Glastuinbouw	< 200 mg/l Chloride

Bijlage 3 - Beoordelingskader waterketen

Inleiding

Deze bijlage vormt het beoordelingskader voor de afvalwaterketen. Dit beoordelingskader geeft inzicht in de wijze waarop we inhoud geven aan onze rol in de afvalwaterketen. De beleidsuitgangspunten richten zich op die onderwerpen waar de gemeentelijke taken en de waterschapstaken elkaar raken. Hieronder vallen niet de operationele taken in de zin van de eigenlijke procesvoering op de zuiveringen.

In de afvalwaterketen speelt naast onze wettelijke taak ook de opgave van de gemeente een rol. De doelstellingen van waterschap en een gemeente kunnen op gespannen voet staan met elkaar. Immers: de doelstellingen hangen fysiek allemaal samen, en sturen op het ene belang heeft automatisch consequenties voor het andere. Dit potentiële spanningsveld kunnen we doelmatig oplossen door de gehele keten integraal te benaderen en een onderbouwde afweging te maken tussen de verschillende belangen en doelstellingen. Indien in het totaal van de belangenafweging van beide partners in de keten de doelmatigheid van maatregelen onder druk komt te staan, biedt dit kader ruimte voor maatwerk.

Impact op het watersysteem; kwalitatief

Bij de beoordeling van initiatieven van derden hanteren we het volgende uitgangspunt:

- Lozingen vormen geen knelpunt gelet op de risico's voor volks- en diergezondheid en lozingen staan de doelstellingen die zijn gesteld aan het oppervlaktewater niet in de weg.

Algemeen

Lozingen via overstorten uit gemengde rioolstelsels

- Lozingen van gemengde overstorten voldoen minimaal aan de door de CIW in 2001 aangegeven voorwaarden met betrekking tot volks- en diergezondheid (zie "Knelpuntencriteria riooloverstorten, Methodiek ter beoordeling van riooloverstorten met betrekking tot waterkwaliteit, volksgezondheid en diergezondheid", CIW, 2001).
- Geen rechtstreekse lozingen op aangewezen zwemwateren.

- Lozingen van gemengde rioolstelsels voldoen aan het waterkwaliteitsspoor volgens de Tewor-methodiek of een vergelijkbare toetsingsmethodiek. De saneringslocaties worden bepaald aan de hand van de effectscore. Doelgrens voor een optimaal watersysteem is een score van 2,5 of lager. Bij een effectscore die groter is dan 5 worden aanvullende maatregelen noodzakelijk geacht.
- Herberekeningen van de emissie (wenselijk is minimaal eens per 10 jaar een herberekening uit te voeren) worden getoetst door een vergelijking te maken met de emissiewaarden uit de vorige emissieberekeningen. Indien uit de herberekening blijkt dat de emissie van een overstort 20% groter is in vergelijking met de eerdere emissiewaarden bij T=2 dan dient het waterkwaliteitsspoor opnieuw tegen het licht te worden gehouden voor deze overstort of combinatie van overstorten.
- Voor nieuwe/te verplaatsen lozingen uit gemengde rioolstelsels wordt met de knelpuntenscore getoetst of de locatie van het watersysteem geschikt is voor het betreffende lozingswerk, gelet op de emissie. Bij een score <4 is de overstort toelaatbaar. Bij een score >8 is de lozing niet toegestaan. Bij een score tussen de 4 en 8 is aanvullend onderzoek nodig. Zie hiervoor het Denkstappenplan van de STOWA.

Lozingen via overstorten uit verbeterd gescheiden rioolstelsels

Voor verbeterd gescheiden stelsels geldt als uitgangspunt dat de pompovercapaciteit kleiner of gelijk is aan 0,3 mm per uur met een berging van 2 tot maximaal 4 millimeter. Zie ook hieronder bij "Lozingen van afvalwater op een overnamepunt".

Lozingen via uitlaten van een gescheiden rioolstelsel

We hanteren een afwegingskader voor de toelaatbaarheid van lozingen uit hemelwaterriolering op het watersysteem op basis van de risicobenadering: de kans dat afstromend hemelwater verontreinigd raakt en de gevolgen voor het watersysteem en het functioneren van de afvalwaterketen.

Daarnaast is uitgangspunt dat lozingen uit rioolstelsels waar alleen afstromend hemelwater mee wordt getransporteerd niet noemenswaardig vol blijven staan met hemelwater, gelet op het risico op zuurstofloze lozingen. Het volstaande deel mag niet meer zijn dan 1/3 van het volume van het ontvangende oppervlaktewater.

Lozingen van ingezameld grondwater

We hanteren de volgende voorkeursvolgorde voor het voorkomen, beperken of oplossen van overlast door overtollig grondwater:

1. bouwkundige maatregelen;
2. watersysteemmaatregelen;
3. maatregelen in de waterketen waarbij ingezameld overtollig grondwater zo nodig na retentie, transport, of behandeling, nuttig wordt gebruikt;
4. maatregelen in de waterketen waarbij ingezameld overtollig grondwater gescheiden wordt gehouden van andere afvalwaterstromen en, eventueel na behandeling, wordt afgevoerd naar het oppervlaktewatersysteem;
5. maatregelen in de waterketen waarbij ingezameld overtollig grondwater afgevoerd wordt naar een zuiveringsinrichting onder de voorwaarde dat het mengen met afvalwater geen nadelige gevolgen heeft voor een doelmatige verwerking van stedelijk afvalwater;
6. lozing op oppervlaktewater mag de doelen van het watersysteem niet in de weg staan.

Impact op het watersysteem; kwantitatief

Bij de beoordeling van initiatieven van derden hanteren we het volgende uitgangspunt:

Lozingen uit de riolering leiden niet tot een kwantitatief knelpunt in het watersysteem.

Bij gebieden waar nieuwe verharding wordt aangebracht, wordt een watertoets uitgevoerd.

Bij wijzigingen in de afvoer van hemelwater in gerioleerd gebied geldt het volgende:

- wijzigingen leiden niet tot hydraulische knelpunten;
- in gebieden waar niet voldaan wordt aan de inundatienormen neemt het inundatierisico niet toe;
- in gebieden die voldoen aan de inundatienormen wordt een kwantitatieve toets uitgevoerd of compenserende maatregelen nodig zijn.

Lozingen van afvalwater op een overnamepunt

Om er voor te zorgen dat zuiveringstechnische werken doelmatig worden gebouwd, hanteren we de volgende uitgangspunten.

Algemeen

- Bij herstructurering of aanleg van nieuw woongebied bij voorkeur gescheiden rioleren.
- Bij herstructurering of nieuwbouw van bedrijventerreinen waar het bestemmingsplan milieucategorie 3 of hoger toestaat: aanleg van een verbeterd gescheiden stelsel. Milieucategorie 1 en 2 behandelen we als woongebied.
- Lozingen uit bronneringen op de riolering mogen het functioneren van de afvalwaterketen niet negatief beïnvloeden. Als richtlijn hanteren we dat bronneringen maximaal 10% van de pompovercapaciteit per bemalingsgebied mogen bedragen.
- Minimale waking bij overstortdrempels van 25 centimeter (verschil tussen streefpeil oppervlaktewater en drempelhoogte). Instromend oppervlaktewater dat wordt afgevoerd naar de zuivering wordt hiermee voorkomen.

Normafvoer

- Drainagewater wordt in beginsel niet afgevoerd naar de zuivering.
- De hoeveelheid afvalwater van een bepaalde kwaliteit die we van de gemeente op het overnamepunt afnemen wordt bepaald op grond van standaard en gangbare uitgangspunten voor zowel de droogweerafvoer (dwa) als de regenweerafvoer (rwa) en wordt ook wel de normafvoer genoemd. Vervolgens wordt beoordeeld hoe de normafvoer zich verhoudt tot de capaciteit van de aanwezige voorzieningen. Eventueel wordt op basis van deze analyse een optimalisatiestudie uitgevoerd. De normafvoer, dan wel de afspraken die voortkomen uit de optimalisatie, leggen we vast als afnameverplichting.